

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden: *dura lex sed lex?*

Promotor :
Prof.dr. Veerle COLAERT

Janiek Henry

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Maastricht University

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden: *dura lex sed lex?*

Promotor :
Prof.dr. Veerle COLAERT

Janiek Henry

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

Samenvatting

Deze masterscriptie handelt over het beroepsverbod in het kader van het K.B nr. 22 van 24 oktober 1934 op basis waarvan aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden het verbod kan worden opgelegd om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen. Het K.B. werd uitgevaardigd naar aanleiding van de crisis in de jaren 30 om de burger terug vertrouwen te kunnen geven in het openbaar spaarwezen.

Het K.B. nr. 22 voorziet enerzijds in een strafrechtelijk beroepsverbod dat door de strafrechter kan worden opgelegd indien men veroordeeld wordt voor een bepaald misdrijf. Het strafrechtelijk beroepsverbod kan verder worden onderverdeeld in een bestuurdersverbod en een koopmansverbod. Anderzijds voorziet het K.B. nr. 22 in een handelsrechtelijk beroepsverbod dat door de Rechtbank van Koophandel kan worden opgelegd aan niet in eer herstelde gefailleerden en aan niet in eer herstelde gefailleerden die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement en de personen die hiermee gelijkgesteld kunnen worden.

In deze masterscriptie wordt nagegaan met welke moeilijkheden het K.B. nr. 22 vandaag wordt geconfronteerd en welke wetswijzigingen kunnen worden aangebracht om hieraan tegemoet te komen. Het K.B. nr. 22 is door de jaren heen immers het voorwerp geweest van ingrijpende wijzigingen. Niettemin moet worden vastgesteld dat het beroepsverbod een sanctie is die in de praktijk soms nog moeilijk toe te passen is. Zo dient te worden vastgesteld dat het beroepsverbod in België niet op een algemene wijze wordt geregeld maar verspreid is terug te vinden over meerdere wetten. Dit leidt tot moeilijkheden voor de magistraten en brengt rechtsonzekerheid met zich mee voor de burgers. Een algemene regeling van het beroepsverbod is dan ook aangewezen. Ook merken we op dat er gevallen zijn waarin de rechter het nuttig acht een beroepsverbod op te leggen, maar dit niet mogelijk is omdat het misdrijf in kwestie niet voorkomt in de misdrijvenlijst van art. 1 van het K.B. nr. 22. Deze lijst is immers limitatief. Een uitbreiding van deze lijst is dan ook wenselijk. Voort kan het beroepsverbod beschouwd worden als een zware sanctie. Het strafrechtelijk beroepsverbod wordt immers gekwalificeerd als een bijkomende straf wat betekent dat het samen met een hoofdstraf moet worden opgelegd. Er wordt dan ook stilgestaan bij de mogelijkheid het strafrechtelijk beroepsverbod om te zetten naar een hoofdstraf, dan wel op te leggen als een autonome straf. Ook wat de duur van het beroepsverbod betreft, komen moeilijkheden naar voren. Zo heeft de wetgever de minimumduur van het handelsrechtelijk beroepsverbod afgeschaft, maar de minimumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod bleef ongeschonden. Enkel in geval van overschrijding van de redelijk termijn of indien het beroepsverbod wordt opgelegd met uitstel van tenuitvoerlegging kan de strafrechter thans een beroepsverbod opleggen van minder dan drie jaar. Verder blijkt dat art. 3 van het K.B. nr. 22, dat voorziet in een handelsrechtelijk beroepsverbod, een problematische bepaling is. De vraag rijst dan ook of deze bepaling nog houdbaar is. Hiertoe worden twee mogelijkheden onderzocht: een tussenkomst van de wetgever of een schrapping van art. 3 van het K.B. nr. 22. Ten slotte wordt nagegaan hoe de naleving van het beroepsverbod wordt gecontroleerd en rijst de vraag of een internationale coördinatie van het beroepsverbod noodzakelijk is.

Dankwoord

Deze masterscriptie vormt het eindpunt van mijn rechtenopleiding aan de Universiteit Hasselt. Bij de keuze van het onderwerp heb ik mij door mijn persoonlijke interesses laten leiden. Ik wens Prof. Dr. Veerle Colaert dan ook te bedanken om mij de kans te geven over dit onderwerp een masterscriptie te schrijven.

Deze masterscriptie had echter niet tot stand kunnen komen zonder de nodige hulp en steun. Daarom wil ik vooreerst mevrouw Ysaline le Paige bedanken voor haar begeleiding en tips die ongetwijfeld een meerwaarde hebben gevormd voor de totstandkoming van deze masterscriptie. Daarnaast zou ik ook mijn ouders willen bedanken omdat zij mij niet alleen de kans gaven deze rechtenopleiding aan te vatten, maar ook omdat zij mij tijdens de opleiding ten volle hebben gesteund. Voorts zou ik graag mijn vriend bedanken voor zijn onvoorwaardelijke steun. Tot slot wil ik ook mijn opa bedanken voor de tips en praktijkvoorbeelden die hij mij gegeven heeft.

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1. Inleiding	1
Afdeling 1. Voorwerp en doelstelling	1
Afdeling 2. Onderzoeksvraag	2
Afdeling 3. Methodiek	2
Afdeling 4. Opbouw masterscriptie	3
Hoofdstuk 2. Het beroepsverbod: algemeen	5
Afdeling 1. België	5
1. Algemeen	5
2. Historisch overzicht van het K.B. nr. 22	7
Afdeling 2. Nederland	8
Afdeling 3. Naar een algemene regeling?	10
Afdeling 4. Besluit	11
Hoofdstuk 3. Inhoud van het beroepsverbod	13
Afdeling 1. Het strafrechtelijk beroepsverbod	13
1. Het bestuursverbod	13
1.1. Verboden functies	13
1.2. Verboden misdrijven	14
2. Het koopmansverbod	16
Afdeling 2. Het handelsrechtelijk beroepsverbod	17
1. De niet in eer herstelde gefailleerde	17
2. Kennelijk grove fout	19
Afdeling 3. Nederland	22
1. Het strafrechtelijk bestuursverbod	22
2. Het civielrechtelijk bestuursverbod	26
Afdeling 4. Naar een uitbreiding van de lijst van misdrijven uit art. 1 K.B. nr. 22?	29
Afdeling 5. Besluit	30
Hoofdstuk 4. Het juridisch karakter van het beroepsverbod	33
Afdeling 1. Het strafrechtelijk beroepsverbod	33
1. Vóór de wet van 1998	33
2. Rechtspraak Grondwettelijk Hof	34
3. Na de wet van 1998	35

4.	Het strafrechtelijk bestuursverbod in Nederland	37
Afdeling 2.	Het handelsrechtelijk beroepsverbod	38
Afdeling 3.	Naar een hoofdstraf of autonome straf?	41
1.	Onderscheid straf en beveiligingsmaatregel	42
2.	Onderscheid hoofdstraf en bijkomende straf	44
3.	Voorstel voor het strafrechtelijk beroepsverbod als hoofdstraf of autonome straf.....	46
Afdeling 4.	Besluit	47
Hoofdstuk 5.	Duur van het beroepsverbod	49
Afdeling 1.	Het handelsrechtelijk beroepsverbod	49
Afdeling 2.	Het strafrechtelijk beroepsverbod	50
Afdeling 3.	Besluit	52
Hoofdstuk 6.	Procedure en overtreding van het beroepsverbod	53
Afdeling 1.	Procedure	53
1.	Strafrechtelijk beroepsverbod	53
2.	Handelsrechtelijk beroepsverbod	55
2.1.	België	55
2.2.1.	Art. 3bis K.B. nr. 22	55
2.2.2.	Is art. 3 van het K.B. nr. 22 nog houdbaar?.....	56
2.2.	Nederland.....	59
Afdeling 2.	Overtreding van het beroepsverbod	60
1.	Strafrechtelijke sancties	60
2.	Burgerrechtelijke sancties	62
3.	Nederland	64
Afdeling 3.	Handhaving van het beroepsverbod	65
1.	België	65
2.	Nederland	67
3.	Naar een internationale coördinatie?.....	68
Afdeling 4.	Besluit	69
Hoofdstuk 7.	Conclusie.....	71
Bibliografie		75

Hoofdstuk 1. Inleiding

Afdeling 1. Voorwerp en doelstelling

1. VOORWERP – Onlangs verscheen in de media dat drie Nederlanders wegens een reeks faillissementsmisdrijven met de vroegere nv Versuz naast een gevangenisstraf van 12 maanden en een geldboete van 2400 euro, een beroepsverbod van zes jaar riskeren. Het drietal staat terecht wegens schriftvervalsing, het gebruik van valse stukken, het wegmaken van de boekhouding en het doen verdwijnen van activa.¹ Deze zaak vormt een mooi voorbeeld van het onderwerp dat in deze masterscriptie zal worden behandeld, met name het beroepsverbod zoals voorzien in het Koninklijk Besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 (hierna: K.B. nr. 22) op basis waarvan aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden het verbod kan worden opgelegd om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen.² Het K.B. nr. 22 werd uitgevaardigd door de wetgever op grond van de wet van 31 juli 1934.³ De reden van haar totstandkoming was de crisis in de jaren 30. De wetgever had met het K.B. nr. 22 tot doel ervoor te zorgen dat het volk terug vertrouwen kreeg in het openbaar spaarwezen, door personen die strafrechtelijk veroordeeld waren wegens een bepaald misdrijf en bijgevolg niet waardig waren deel te nemen aan het economische leven, en bepaalde gefailleerden die als gevolg van hun faillissement onbekwaam werden geacht voor deelname aan het economische verkeer, niet langer toe te laten tot het economische leven.⁴ Het voorziet enerzijds in een strafrechtelijk beroepsverbod, dat betrekking heeft op personen die strafrechtelijk veroordeeld zijn wegens een bepaald misdrijf. Anderzijds voorziet het in een handelsrechtelijk beroepsverbod, hetgeen betrekking heeft op bepaalde gefailleerden.

2. DOEL MASTERSCRIPTIE – Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 is door de jaren heen het voorwerp geweest van ingrijpende wijzigingen. Niettemin stellen we vast dat, ondanks de verschillende wijzigingen, het beroepsverbod een zware sanctie is die in de praktijk soms nog moeilijk toe te passen is. Maar ook een harde wet dient toegepast te worden: *dura lex sed lex*. Het doel van deze masterscriptie is om na te gaan met welke moeilijkheden en discussiepunten het K.B. nr. 22 vandaag nog wordt geconfronteerd. Er wordt tevens onderzocht op welke wijze tegemoet gekomen kan worden aan deze moeilijkheden en discussiepunten.

3. NEDERLAND – In deze masterscriptie zal eveneens over de Belgische grenzen heen worden gekeken. Er wordt echter voor geopteerd om geen afzonderlijk hoofdstuk te wijten aan de rechtsvergelijking. Doorheen de masterscriptie zal, waar relevant, verwezen worden naar het Nederlands recht met betrekking tot het beroepsverbod. In Nederland kan er een onderscheid worden gemaakt tussen het strafrechtelijk en het civielrechtelijk bestuursverbod. Het strafrechtelijk

¹ HET NIEUWSBLAD, "Nederlanders riskeren 12 maanden cel voor faillissementsmisdrijven rond nv Versuz", *Het Nieuwsblad* 22 april 2015, http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150422_01643091.

² Koninklijk Besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *BS* 27 oktober 1934.

³ A. BENOIT-MOURY, "L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 325.

⁴ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANS en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 303.

bestuursverbod wordt geregeld in art. 28 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht, waar men het heeft over de ontzetting uit een beroep of ambt.⁵ Zo voorziet art. 349, lid 1 Sr. in de mogelijkheid om een strafrechtelijk beroepsverbod op te leggen in geval van strafrechtelijke vervolgingen wegens een faillissementsmisdrijf. Naast het strafrechtelijk luik werd er een wetsvoorstel ingediend om, net zoals in België, tevens te voorzien in een civielrechtelijk bestuursverbod voor bestuurders van rechtspersonen.⁶ De reden voor een vergelijking met het Nederlands rechtssysteem is dat, aan de hand van dit recht, een mogelijke oplossing kan worden aangereikt voor de moeilijkheden en discussiepunten waarmee het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 wordt geconfronteerd.

Afdeling 2. Onderzoeksvraag

4. CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG – De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie luidt als volgt: met welke moeilijkheden wordt het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 vandaag geconfronteerd en welke wetswijzigingen kunnen worden aangebracht om hieraan tegemoet te komen?

5. SUBVRAGEN – Om deze centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, dient een antwoord te worden gezocht op de volgende subvragen:

- i. Wat is het beroepsverbod?
- ii. Waaruit bestaat het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 op inhoudelijk vlak?
- iii. Wat is het juridisch karakter van het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22?
- iv. Voor welke duur kan een beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 worden opgelegd?
- v. Welke procedure dient te worden gevolgd bij het opleggen van een beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 en welke sancties zijn er mogelijk in geval van overtreding van het beroepsverbod?

6. MOGELIJKE WIJZIGINGEN – Aan elk van deze subvragen zal een apart hoofdstuk worden gewijd. Per hoofdstuk wordt nagegaan met welke moeilijkheden het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 wordt geconfronteerd en welke wetswijziging wenselijk is opdat hieraan tegemoet gekomen kan worden. Hiertoe zal gebruik gemaakt worden van het Nederlands recht, dat mogelijks een oplossing aanreikt.

Afdeling 3. Methodiek

7. ONDERZOEKSMETHODE – Bij het schrijven van een rechtswetenschappelijk onderzoek is het van belang om te bepalen welke onderzoeksmethode gehanteerd zal worden om een antwoord te kunnen formuleren op de centrale onderzoeksvraag. De onderzoeksmethode van deze masterscriptie is zowel beschrijvend, normatief als rechtsvergelijkend. Ze is vooreerst beschrijvend aangezien het K.B. nr. 22, zoals het vandaag van toepassing is, geanalyseerd zal worden.

⁵ Art. 28, lid 1, sub 5 Sr.

⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2.

Aangezien deze masterscriptie op zoek gaat naar de moeilijkheden waarmee het K.B. wordt geconfronteerd, is het eveneens de bedoeling op zoek te gaan naar mogelijke oplossingen voor deze moeilijkheden. Deze mogelijke oplossingen worden uitgewerkt aan de hand van het Nederlands recht. Vandaar dat deze masterscriptie ook normatief en rechtsvergelijkend is. Er wordt nagegaan hoe het recht zou moeten zijn, met behulp van het Nederlands recht.

Afdeling 4. Opbouw masterscriptie

8. OVERZICHT – Het eerste hoofdstuk betreft een inleiding tot het voorwerp van deze masterscriptie. In het tweede hoofdstuk wordt het beroepsverbod op een algemene wijze bekeken, zowel naar Belgisch recht als naar Nederlands recht. Naar Belgisch recht wordt onder meer ingegaan op de historiek van het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22. Ook zal in dit hoofdstuk de mogelijkheid worden onderzocht om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen. Dit zal gebeuren aan de hand van het Nederlands recht. In hoofdstuk drie wordt vervolgens dieper ingegaan op de inhoud van het beroepsverbod, zowel wat betreft België als Nederland. Naar Belgisch recht maken we hierbij een onderscheid tussen het strafrechtelijk en het handelsrechtelijk beroepsverbod. Naar Nederlands recht bekijken we enerzijds het reeds bestaande strafrechtelijk bestuursverbod, anderzijds wordt het wetsvoorstel tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod onderzocht. In dit hoofdstuk wordt eveneens stilgestaan bij één van de moeilijkheden waarmee het K.B. nr. 22 te maken heeft op inhoudelijk vlak. Voor deze moeilijkheid wordt een mogelijke oplossing geboden aan de hand van het Nederlands recht. In het vierde hoofdstuk wordt het juridisch karakter van het beroepsverbod onderzocht. Ook hier zal naar Belgisch recht een onderscheid worden gemaakt tussen het strafrechtelijk en handelsrechtelijk beroepsverbod. Er zal nader worden ingegaan op de wetswijziging van 1998 die het juridisch karakter van het beroepsverbod aanzienlijk heeft gewijzigd. Ook het juridische karakter van het Nederlands bestuursverbod komt aan bod. Bovendien wordt in dit hoofdstuk eveneens de mogelijkheid onderzocht om het beroepsverbod als een hoofdstraf dan wel als een autonome straf op te leggen, waarbij het Nederlands recht deels als model dient, om tegemoet te kunnen komen aan het feit dat het beroepsverbod een zware sanctie vormt. In hoofdstuk vijf wordt nader ingegaan op de duur van het beroepsverbod en de moeilijkheden die zich in dat kader voordoen. Tot slot wordt in hoofdstuk zes de procedure en de sanctionering in geval van overtreding van het beroepsverbod nader bekeken. Daarbij wordt nagegaan hoe het beroepsverbod wordt gehandhaafd en dit zowel in België als in Nederland.

Hoofdstuk 2. Het beroepsverbod: algemeen

Afdeling 1. België

1. Algemeen

9. OMSCHRIJVING – Het beroepsverbod kan worden omschreven als het verbod om voorlopig of definitief één of meerdere beroepen of professionele activiteiten uit te oefenen.⁷ Er kunnen twee soorten beroepsverboden worden onderscheiden. Vooreerst kan het beroepsverbod als straf worden opgelegd aan een beroepsbeoefenaar die een bepaald beroepsmisdrijf heeft gepleegd, waardoor het deze persoon verboden wordt dit beroep nog verder uit te oefenen. Het tweede soort beroepsverbod heeft tot doel personen die strafrechtelijke antecedenten hebben, te belemmeren bepaalde beroepen uit te oefenen, ongeacht of deze strafrechtelijke veroordeling verband houdt met de uitoefening van een beroep.⁸ Het beroepsverbod kan worden opgelegd als bijkomende straf of als veiligheidsmaatregel.⁹

10. ONDERSCHEID MET ONTZETTING – Het beroepsverbod onderscheidt zich van de ontzetting van het recht om openbare ambten, bedieningen of betrekkingen te vervullen, die wordt geregeld in art. 31, 1° Sw.¹⁰ De reden hiervoor is dat de ontzetting louter betrekking heeft op functies of taken van algemeen belang terwijl het beroepsverbod betrekking heeft op eigenlijke beroepen.¹¹ In Nederland daarentegen wordt er wel gebruik gemaakt van de term 'ontzetting' om te verwijzen naar het beroepsverbod. De Nederlandse strafrechter heeft de mogelijkheid een ontzetting uit te spreken van het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden en van het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen.¹²

11. VERSPREID GEREGLD – De sanctie van het beroepsverbod kan worden teruggevonden in meerdere wetten. Zo is er de Drugwet die in art. 4 §2 voorziet in de mogelijkheid voor de rechter om over te gaan tot tijdelijke of levenslange ontzetting uit geneeskundig, dierengeneeskundig of paramedisch beroep.¹³ Daarnaast voorzien ook de artikelen 382 §2 en 328bis Sw. in een beroepsverbod. Deze wetsartikelen hebben betrekking op misdrijven tegen de orde der familie, met name de zedendelicten.¹⁴ Ook de Wet Consumentenkrediet voorziet in art. 78 in een specifiek beroepsverbod.¹⁵ Tot slot is er het beroepsverbod dat het voorwerp uitmaakt van deze

⁷ R. SCREVENS, *L'interdiction professionnelle en droit pénal*, Bruxelles, Editions de la librairie Encyclopédique, 1957, 43.

⁸ L. HUYBRECHTS, "Het beroepsverbod van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934: een bot zwaard van een blinde justitie", *RW* 1991-1992, 1034.

⁹ B. SPRIET, "Het venootschaps-beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 na de wijziging door de wet van 2 juni 1998", in B. TILLEMANS (ed.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 189.

¹⁰ Art. 31, 1° Sw.; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1195.

¹¹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 450.

¹² Art. 28, lid 1, 1° en 5° Sr.; R.J. MANSCHOT, "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVENS, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 341.

¹³ Art. 4, §2 wet 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, *BS* 6 maart 1921.

¹⁴ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 150-169.

¹⁵ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 174.

masterscriptie en geregeld wordt in het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934. Het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 kan worden onderverdeeld in twee categorieën. Enerzijds is er het strafrechtelijk beroepsverbod dat door de strafrechter kan worden opgelegd bij de veroordeling voor een bepaald misdrijf. Anderzijds is er het handelsrechtelijk beroepsverbod dat in bepaalde gevallen door de Rechtbank van Koophandel kan worden opgelegd aan bepaalde gefailleerden en daarmee gelijkgestelde personen.¹⁶

12. SPECIFIEK EN ALGEMEEN BEROEPSVERBOD – De bovengenoemde beroepsverboden die terug te vinden zijn in onder andere de Drugwet en de Wet Consumentenkrediet, zijn beperkt tot veroordeelden uit een bepaalde beroepsgroep of beroepssector. Het gaat veelal om beroepen of sectoren waarbij men moet kunnen uitgaan van de betrouwbaarheid van diegene die het beroep uitoefent. Vandaar dat er wordt voorzien in een specifieke regeling.¹⁷ Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 onderscheidt zich hiervan doordat het een algemeen beroepsverbod instelt. Het heeft aldus geen betrekking op personen uit een specifieke beroeps categorie maar betreft bepaalde veroordeelden en bepaalde gefailleerden in het algemeen, ongeacht de aard van hun activiteiten.¹⁸ Het beroepsverbod dat op basis van het K.B. nr. 22 wordt opgelegd, heeft aldus tot gevolg dat op algemene wijze de mogelijkheid wordt ontnomen om toekomstige handelsactiviteiten te ontplooiën.¹⁹ Wanneer het toepassingsgebied van een specifiek beroepsverbod overlapt met het toepassingsgebied van het algemeen beroepsverbod, moeten beide regelingen worden samen gelezen.²⁰ Zo bevat het merendeel van de wetten, opgesomd in art. 1, lid 1, i van het K.B. nr. 22 reeds een specifiek beroepsverbod voor personen met een welbepaalde hoedanigheid. Het gaat om belastingadviseurs, deskundigen in belastingzaken of boekhouders en beroepsbeoefenaars die tot doel hebben te boekhouden voor de belastingplichten voor eigen rekening en dit zowel als hoofd, als lid of als bediende van een vennootschap, een vereniging, een groepering of een onderneming. Ook de beroepsbeoefenaren die de belastingplichtigen raad geven of bijstaan in het vervullen van hun fiscale verplichtingen kunnen veroordeeld worden tot een specifiek beroepsverbod. Personen die veroordeeld worden wegens één van de misdrijven opgesomd in art. 1, lid 1, i K.B. nr. 22 vallen zowel onder de specifieke beroepsverboden voorzien in de desbetreffende wetten, als onder het algemeen beroepsverbod van het K.B. nr. 22 aangezien de specifieke beroepsverboden niet expliciet werden opgeheven. Zo kan het wenselijk zijn een verbod van drie maanden tot vijf jaar op te leggen tot uitoefening van één van de bijzonder omschreven beroepen, aangezien het

¹⁶ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-10.

¹⁷ L. BIHAIN en M. NEVE, "Les interdictions professionnelles", in S. BERBUTO, L. BIHAIN, J. DETIENNE, A. JACOBS, F. KÉFER, A. MASSET en C. MEUNIER (eds.), *Le point sur le droit pénal*, Luik, ULg. Formation permanente CUP, 2000, 103; G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop", in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 304.

¹⁸ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-4.

¹⁹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop", in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 303.

²⁰ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop", in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 304.

beroepsverbod in art. 1 van het K.B. nr. 22 enkel betrekking heeft op leidende functies in bepaalde vennootschappen en niet op de uitoefening van een beroep in eigen naam.²¹

2. Historisch overzicht van het K.B. nr. 22

13. HISTORIEK – Het K.B. nr. 22 heeft de afgelopen decennia meerdere wijzigingen ondergaan. Telkens werd getracht het K.B. in overeenstemming te brengen met de noden van de moderne maatschappij en met het alsmaar evoluerende rechtssysteem.²² De aanleiding voor het uitvaardigen van het K.B. nr. 22 was de crisis in de jaren dertig. Het jaar 1934 werd gekenmerkt als het jaar waarin het financiële en het economische systeem wankel stonden. Banken, verzekeringsondernemingen, beurzen, hypotheekkantoren en spaarkassen kregen te maken met grote moeilijkheden of gingen failliet. De wet van 31 juli 1934 kende aan de Koning bijzondere machten toe met het oog op het economisch en het financieel herstel van ons land. Het K.B. nr. 22, dat in dat kader werd uitvaardigd, moest er voor zorgen dat mensen opnieuw vertrouwen kregen in personen die het kapitaal van anderen beheerden.²³ Sinds zijn uitvaardiging, heeft het K.B. meerdere wijzigingen ondergaan. Zo was er de wet van 16 maart 1972 die het K.B. voortaan ook van toepassing verklaarde op besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.²⁴ Vervolgens was er de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering, die eveneens tot stand kwam in het kader van een economische crisis in de jaren zeventig zoals bij de totstandkoming van het K.B. nr. 22. Met betrekking tot kleine en middelgrote ondernemingen streefde men in de jaren zeventig niet langer naar de bescherming van het openbaar spaarwezen, maar wel naar een algemene verbetering van het ondernemingsleven, door personen die onwaardig of onbekwaam geacht werden deel te nemen aan het economische leven, te verbannen.²⁵ De artikelen 83 tot 88 van de wet van 1978 zorgden voor een aanzienlijke uitbreiding van het K.B. Vooreerst werd het verbod ingevoerd voor personen die tot een beroepsverbod veroordeeld werden om het desbetreffende beroep uit te oefenen via een tussenpersoon. Tevens werd een strafrechtelijk koopmansverbod ingevoerd voor personen die veroordeeld waren wegens bankbreuk. Ten slotte werd een gelijkaardig verbod ingevoerd dat door de Rechtbank van Koophandel kon worden uitgesproken in een civiele faillissementsprocedure.²⁶ In 1997 zorgden de artikelen 132 tot 134 van de Faillissementswet van 8 augustus 1997 nog voor enkele wijzigingen zodat het K.B. nr. 22 in overeenstemming kon worden gebracht met de nieuwe faillissementsbepalingen.²⁷ Toch bleef het K.B. na deze wetswijzigingen niet zonder kritiek. De meest ingrijpende wetswijziging heeft dan ook plaatsgevonden in 1998, die tot stand is gekomen

²¹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 177-178.

²² G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANS en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 304.

²³ A. BENOIT-MOURY, "L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 325-327.

²⁴ P. QUARRÉ, "Avant-propos – L'interdiction professionnelle en droit pénal Belge" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 32.

²⁵ A. BENOIT-MOURY, "L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 328-329.

²⁶ L. DE WILDE, "Het vernieuwde K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 (wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering)", *RW* 1978-1979, 931.

²⁷ Faillissementswet 8 augustus 1997, *BS* 28 oktober 1997.

onder invloed van aanhoudende kritiek in de rechtsleer.²⁸ Zo beschreef Luc Huybrechts in het Rechtskundig Weekblad van 29 maart 1992 het beroepsverbod in het kader van het K.B. nr. 22 als "een bot zwaard van een blinde justitie". Het beroepsverbod dat op dat ogenblik van kracht was, gold immers van rechtswege, was definitief en zonder enige beperking in de tijd.²⁹ Ook het toenmalige Arbitragehof sloot zich aan bij deze kritiek met zijn arresten van 27 mei 1998 en 15 juli 1998.³⁰ Dit heeft geresulteerd in de wet van 2 juni 1998 waardoor de juridische aard van het beroepsverbod aanzienlijk werd gewijzigd.³¹

Afdeling 2. Nederland

14. OMSCHRIJVING – Ook in Nederland kent men een beroepsverbod. Men spreekt hier echter niet van het woord 'beroepsverbod' als dusdanig, maar wel van een ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden en van het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen.³² De ontzetting uit een beroep of ambt heeft tot gevolg dat degene die deze straf opgelegd krijgt, de bevoegdheid wordt ontnomen om voor een bepaalde periode een beroep of ambt uit te oefenen.³³ Het wordt aanzien als een spiegelstraf: aangezien het delict in een bepaald beroep of ambt werd begaan, zal degene die zich schuldig heeft gemaakt aan dat delict gestraft worden met een ontzetting uit dat beroep of ambt. De schuldige kan dus niet opnieuw een delict begaan in hetzelfde beroep of hetzelfde ambt.³⁴ Het betreft aldus de eerste soort van beroepsverbod, zoals omschreven werd in afdeling één, waarbij het beroepsverbod aan een beroepsbeoefenaar die een bepaald beroepsmisdrijf heeft gepleegd, wordt opgelegd als straf, waardoor deze persoon dit beroep niet verder kan uitoefenen.³⁵

15. WETTELIJKE GRONDSLAG – De grondslag voor deze regeling is terug te vinden in het eerste boek van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr.), met name in de artikelen 28, 29 en 31.³⁶ Artikel 28 bepaalt uit welke rechten de schuldige kan worden ontzet. Artikel 29 heeft specifiek betrekking op de ontzetting van het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden. In artikel 31 wordt de duur van de ontzetting nader geregeld.

²⁸ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANS en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 304.

²⁹ L. HUYBRECHTS, "Het beroepsverbod van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934: een bot zwaard van een blinde justitie", *RW* 1991-1992, 1034-1036.

³⁰ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>; Arbitragehof 15 juli 1998, nr. 87/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-087n.pdf>; Zie *infra* nr. 85-88.

³¹ Wet 2 juni 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *BS* 22 augustus 1998.

³² Art. 28, lid 1, 1° en 5° Sr.; R.J. MANSCHOT, "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 341.

³³ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, "Ontzetting uit beroep of ambt. Herleving van een weinig gebruikte straf?", *BJU* 2011, afl. 1, 77.

³⁴ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, *Beroepsverboden in Nederland. De strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt nader bekeken*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2010, 20-21.

³⁵ Zie *supra*, nr. 9.

³⁶ R.J. MANSCHOT, "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 341.

16. BEGRIPPEN BEROEP EN AMBT – De begrippen ‘beroep’ of ‘ambt’ worden in de artikelen 28 en 29 Sr. niet nader omschreven. Het is dan ook niet altijd even duidelijk wat precies het verschil is. Nochtans is het van belang dit onderscheid voor ogen te houden aangezien er in het Wetboek van Strafrecht bepalingen zijn die aangeven dat een ontzetting slechts mogelijk is wanneer men een ambt bekleedt, terwijl er andere bepalingen zijn die dat enkel voor de beroepsuitoefening bepalen. Wat betreft het begrip ambt, gaat men er in de literatuur van uit dat het gaat om “*elke door het publiekrecht beheerste betrekking, die een taak oplegt, welke ten behoeve van de Staat of van één zijner onderdelen behoort te worden vervuld*”.³⁷ Onder beroep verstaat men in de literatuur “*de arbeid verricht om het levensonderhoud te verdienen, met uitzondering van het ambt*”.³⁸ Om een activiteit als een beroep te kunnen beschouwen, zijn er twee elementen van belang. Vooreerst moet er enig verband zijn tussen de prestaties die in het kader van een activiteit plaatsvinden. Ten tweede moet er sprake zijn van duurzaamheid. Dat betekent dat een éénmalige daad niet beschouwd kan worden als de uitoefening van een beroep. De activiteit mag zowel in hoofdberoep als in bijberoep worden uitgeoefend. Ook het kosteloze karakter van een activiteit sluit niet uit dat deze activiteit gekwalificeerd wordt als beroepsuitoefening. Dat betekent dat werkzaamheden die worden verricht zonder dat hier enige vergoeding tegenover staat ook kunnen worden aangemerkt als een beroep.³⁹

17. VERSCHIL ONTZETTING UIT BEROEP OF UIT AMBT – Naast het verschil tussen de begrippen ‘beroep’ en ‘ambt’ zelf, bestaat er nog een ander verschil tussen de ontzetting uit het ambt en de ontzetting uit het beroep. Een ontzetting uit het beroep is gekoppeld aan een bepaald strafbaar feit. Dat betekent dat de persoon die zich schuldig maakt aan dit strafbaar feit enkel ontzet kan worden uit het beroep in het kader waarvan dat strafbaar feit werd gepleegd. De ontzetting uit een ambt kan worden opgelegd aan de persoon die zich schuldig maakt aan een ambtsmisdrif, een misdrif waarmee een bijzondere ambtsplicht wordt geschonden of een misdrif waarmee men gebruikt maakt van zijn macht, gelegenheid of middel dat hij aan zijn ambt ontleent.⁴⁰ In tegenstelling tot een ontzetting uit het beroep kan een ontzetting uit een ambt tot gevolg hebben dat de veroordeelde uit alle ambten wordt ontzet. Dat dit niet mogelijk is voor een ontzetting uit het beroep is logisch. Dit zou immers tot gevolg hebben dat de veroordeelde elke vorm van kostwinning zou verliezen.⁴¹

³⁷ R.J. MANSCHOT, “De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht” in R. SCREVENS, *L’interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 344-345.

³⁸ R.J. MANSCHOT, “De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht” in R. SCREVENS, *L’interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 344-345.

³⁹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/08*, 31 386, nr. 3, 14.

⁴⁰ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, “Ontzetting uit beroep of ambt. Herleving van een weinig gebruikte straf?”, *BJU 2011*, afl. 1, 79.

⁴¹ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, *Beroepsverboden in Nederland. De strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt nader bekeken*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2010, 23.

Afdeling 3. Naar een algemene regeling?

18. PROBLEEM – Eén van de moeilijkheden waarmee het beroepsverbod wordt geconfronteerd, is dat het in België niet op een algemene wijze wordt geregeld. De sanctie is immers terug te vinden, verspreid over verschillende wetten. Het gaat dan niet enkel om het beroepsverbod zoals voorzien in het K.B. nr. 22, maar ook om de specifieke beroepsverboden, zoals voorzien in talrijke bijzondere wetten.⁴² Er wordt dan ook reeds enige tijd gepleit om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen.

19. EERDERE VOORSTELLEN – Zo werden in het verleden reeds voorstellen gedaan om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen. Koninklijk Commissaris R. Legros deed in zijn Voorontwerp van het Strafwetboek een voorstel om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen. Hij stelde voor om onder het hoofdstuk "Straffen" een afdeling vijf in te voegen waarin het beroepsverbod wordt geregeld.⁴³ Het voorstel voorzag erin dat de rechter, in geval van een misdaad of een wanbedrijf, de beklaagde een beroepsverbod kon opleggen (a) indien hij ernstig misbruik heeft gemaakt van zijn beroep om het strafbare feit te plegen, of (b) indien blijkt dat de voortzetting van zijn beroep een gevaar voor de maatschappij betekent. Hij stelde zelfs voor dat de rechter het beroepsverbod als enige straf zou moeten kunnen uitspreken.⁴⁴ Ook R. Screvens deed in 1957 een voorstel om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen. Hij stelde echter niet voor om het beroepsverbod te regelen onder het hoofdstuk "Straffen", maar wel om na dit hoofdstuk, een hoofdstuk IIbis in te voegen met als titel "Het beroepsverbod".⁴⁵

20. ALGEMENE REGELING IN NEDERLAND – Wanneer we de vergelijking maken met het Nederlands recht stellen we vast dat in Nederland de ontzetting reeds van oudsher op een algemene wijze wordt geregeld in het Wetboek van Strafrecht.⁴⁶ De ontzetting uit het beroep is immers terug te vinden in Boek I onder de titel "Straffen". Niettemin is er ook in Nederland van enige onoverzichtelijkheid sprake. De strafrechter kan iemand slechts tot een ontzetting uit een beroep veroordelen indien de wet voor het delict in kwestie deze straf uitdrukkelijk bepaalt. De gevallen waarin de wet bepaalt dat een ontzetting kan worden uitgesproken, zijn echter niet enkel terug te vinden in het bijzonder deel van het Wetboek van Strafrecht maar ook in vele bijzondere wetten.⁴⁷

21. NOOD AAN EEN ALGEMENE REGELING? – Dat er nood is aan een algemene regeling van het beroepsverbod in België, werd door procureur-generaal H. Bekaert reeds in 1952 benadrukt. Hij verwees naar de moeilijkheden die een verspreide regeling met zich meebrengt voor magistraten.⁴⁸ Zij moeten zich immers voornamelijk bezig houden met het zoeken naar de toepasselijke wetgeving en gaan op die manier voorbij aan de essentiële belangen, zijnde de samenleving en het individu. De verschillende beroepsverboden die op dit ogenblik in het Belgisch recht bestaan, zijn

⁴² P. TRAEST, "Rechtshandhaving door de strafrechter", *RW* 2001-2002, afl. 34, 1231.

⁴³ R. LEGROS, *Voorontwerp van Strafwetboek*, Brussel, Ministerie van Justitie, 1985, 31-40.

⁴⁴ R. LEGROS, *Voorontwerp van Strafwetboek*, Brussel, Ministerie van Justitie, 1985, 40.

⁴⁵ R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit pénal*, Bruxelles, Editions de la librairie Encyclopédique, 1957, 231.

⁴⁶ P.A.M. MEVIS, *Hoofdlijnen van het strafrechtelijk sanctiestelsel*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 22.

⁴⁷ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, *Beroepsverboden in Nederland. De strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt nader bekeken*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2010, 34.

⁴⁸ H. BEKAERT, "L'érudition du magistrat et la procédure pénale", *Rev.dr.pén.* 1952-1953, 103.

onderworpen aan verschillende rechtsregels. Zij verschillen niet enkel in toepassingsgebied, maar ook in duur en bestraffing in geval van overtreding van het beroepsverbod.⁴⁹ Dit brengt niet enkel moeilijkheden met zich mee voor magistraten, maar leidt ook tot rechtsonzekerheid voor de rechtsonderhorigen. Een algemene regeling is dan ook aangewezen, zodat niet enkel magistraten niet meer geconfronteerd worden met de moeilijkheden die een verspreide regeling met zich meebrengt, maar zodat het ook voor rechtsonderhorigen duidelijker wordt aan welk wettelijk regime zij mogelijk onderworpen zullen zijn.

22. VOORSTEL VOOR EEN OPLOSSING – De Belgische wetgever zou een voorbeeld kunnen nemen aan het Nederlands rechtssysteem door ook het Belgische beroepsverbod op een algemene wijze te regelen in Boek I van het Strafwetboek. Het Belgische Strafwetboek bestaat uit twee boeken: Boek I, het algemeen gedeelte, en Boek II, het bijzonder gedeelte. De strafwetgever moet de sanctie van het beroepsverbod dan ook opnemen in Boek I van het Strafwetboek, omdat dit Boek de algemene regels bevat die, behoudens andersluidende bepalingen, van toepassing zijn op alle misdrijven die in de strafwetten worden omschreven.⁵⁰ In Hoofdstuk II van Boek I worden de straffen behandeld. Zo wordt de ontzetting uit de burgerlijke en politieke rechten, terug te vinden in de artikelen 31 tot 34 Sw., reeds geregeld in Boek I onder Hoofdstuk II “Straffen”. De sanctie van het beroepsverbod zou eveneens opgenomen kunnen worden in dit hoofdstuk. In art. 7 Sw. worden de straffen bepaald die op de misdrijven kunnen worden gesteld. De sanctie van het beroepsverbod kan hieraan toegevoegd worden, net zoals de ontzetting in Nederland werd opgenomen in art. 9 Sr., dat eveneens een opsomming van de straffen bevat. In het hoofdstuk “Straffen” zou dan een nieuwe afdeling “Het beroepsverbod” ingevoerd kunnen worden dat het beroepsverbod nader regelt. Overeenkomstig art. 100 Sw. kan de sanctie van het beroepsverbod dan, behoudens andersluidende bepalingen, eveneens worden opgelegd voor de misdrijven die bij bijzondere wetten en verordeningen strafbaar worden gesteld.

Afdeling 4. Besluit

23. OMSCHRIJVING – Wanneer we het beroepsverbod op een algemene wijze benaderen, stellen we vast dat het gaat om het verbod om voorlopig of definitief één of meerdere beroepen of professionele activiteiten uit te oefenen. Waar naar Belgisch recht het beroepsverbod zich onderscheidt van de ontzetting, wordt in Nederland wel gebruik gemaakt van de term ‘ontzetting’ om te verwijzen naar het beroepsverbod.

24. SPECIFIEK VS. ALGEMEEN BEROEPSVERBOD – In België kan de sanctie van het beroepsverbod worden teruggevonden in specifieke wetten, zoals de Drugwet en de Wet Consumentenkrediet. Deze wetten voorzien in een beroepsverbod voor een specifieke beroepscategorie. Ook in Nederland wordt iemand die een strafbaar feit heeft begaan in het kader van een bepaald beroep, ontzet uit het beroep waarbinnen dit strafbaar feit werd gepleegd. Het K.B. nr. 22 daarentegen stelt een algemeen beroepsverbod in, wat betekent dat het geen betrekking heeft op personen uit een

⁴⁹ R. SCREVEN, *L’interdiction professionnelle en droit pénal*, Bruxelles, Editions de la librairie Encyclopédique, 1957, 28-29.

⁵⁰ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 9-10.

specifieke beroeps categorie, maar wel op bepaalde veroordeelden en bepaalde gefailleerden in het algemeen.

25. NAAR EEN ALGEMENE REGELING IN BELGIË? – Doordat het beroepsverbod terug te vinden is verspreid over meerdere wetten, is één van de moeilijkheden waarmee het beroepsverbod wordt geconfronteerd het gebrek aan een algemene regeling. Dit leidt tot rechtsonzekerheid. In het verleden werden reeds meerdere voorstellen gedaan om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen. De Belgische wetgever zou het Nederlands model kunnen volgen, waar de ontzetting reeds van oudsher op een algemene wijze wordt geregeld in Boek I van het Wetboek van Strafrecht, onder de titel "Straffen". Zo zou de Belgische wetgever het beroepsverbod in België eveneens op een algemene wijze kunnen regelen in Boek I van het Strafwetboek onder Hoofdstuk II "Straffen". In Boek I zijn immers de algemene regels terug te vinden die, behoudens andersluidende bepalingen, van toepassing zijn op alle misdrijven die worden omschreven in de strafwetten.

Hoofdstuk 3. Inhoud van het beroepsverbod

26. OVERZICHT – In dit hoofdstuk zal worden nagegaan waaruit het beroepsverbod in het K.B. nr. 22 bestaat en in welke gevallen het kan worden opgelegd. Vooreerst zal het beroepsverbod in België aan bod komen. Vervolgens gaan we na waaruit het bestuursverbod in Nederland bestaat.

27. TWEE CATEGORIEËN – Naar Belgisch recht kunnen we een onderscheid maken tussen het strafrechtelijk en het handelsrechtelijk beroepsverbod. Het strafrechtelijk beroepsverbod kan worden opgelegd door de strafrechter indien men veroordeeld wordt voor een bepaald misdrijf. Het handelsrechtelijk beroepsverbod wordt door de Rechtbank van Koophandel in bepaalde gevallen opgelegd aan gefailleerden en daarmee gelijkgestelde personen.⁵¹

Afdeling 1. Het strafrechtelijk beroepsverbod

28. ONDERSCHIED – Het strafrechtelijk beroepsverbod kan verder worden onderverdeeld in een bestuursverbod, dat wordt geregeld in art. 1 van het K.B. nr. 22, en een koopmansverbod, geregeld in art. 1bis van het K.B. nr. 22.⁵²

1. Het bestuursverbod

1.1. Verboden functies

29. FUNCTIES – Het bestuursverbod duidt op de mogelijkheid voor de strafrechter tot het opleggen van het verbod om een functie van bestuurder, commissaris of zaakvoerder uit te oefenen in een naamloze vennootschap (hierna: NV), een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (hierna: BVBA)⁵³ of een coöperatieve vennootschap (hierna: CV). Daarnaast wordt tevens het verbod opgelegd om enige functie uit te oefenen die de macht toekent om één van bovenstaande vennootschappen te verbinden of om de functie van het bestuur van een in het buitenland gevestigde vennootschap met vestiging in België uit te oefenen.⁵⁴ Anders dan de Belgische vennootschappen, waarvan de opsomming limitatief is, doet de aard van de buitenlandse vennootschappen er niet toe.⁵⁵ Ten slotte wordt door het K.B. nr. 22 in art. 1 het verbod opgelegd om het beroep van effectenmakelaar of correspondent-effectenmakelaar uit te oefenen.⁵⁶

30. EUROPEES ECONOMISCH SAMENWERKINGSVERBAND – Het bestuursverbod geldt overeenkomstig art. 3ter van K.B. nr. 22 ook voor de uitoefening van bovenstaande beroepen of werkzaamheden in een

⁵¹ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-10.

⁵² G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-10.

⁵³ Het beroepsverbod in het kader van een BVBA werd pas ingevoerd met de wet van 16 maart 1972. Hoewel men er van uit ging dat BVBA's een rechtsvorm waren voor familieondernemingen, stelde men vast dat kleine ondernemingen een BVBA beschouwden als ideale toevlucht om te kunnen ontsnappen aan de strenge bepalingen die gelden voor een naamloze vennootschap.

⁵⁴ Art. 1, lid 2 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934; G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-10-11.

⁵⁵ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-11.

⁵⁶ Art. 1, lid 2 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

Europees economisch samenwerkingsverband, in een economisch samenwerkingsverband of in een Belgische vestiging van dergelijke samenwerkingsverbanden. Een Europees economisch samenwerkingsverband is geen vennootschap. Het betreft een samenwerking tussen verschillende ondernemingen uit verschillende lidstaten van de Europese Unie. Het heeft geen kapitaal en mag ook geen winst nastreven. Om van een Europees economisch samenwerkingsverband te kunnen spreken, dienen minstens twee van de ondernemingen die deelnemen aan het samenwerkingsverband hun hoofdkantoor in verschillende lidstaten te hebben.⁵⁷

31. TUSSENPERSONEN – Indien de strafrechter overeenkomstig art. 1 van het K.B. nr. 22 een bestuursverbod oplegt aan een veroordeelde, mag deze laatste noch persoonlijk noch via een tussenpersoon bovenstaande functies uitoefenen.⁵⁸ Het is de wet van 4 augustus 1978 die het bestuursverbod invoerde voor een tussenpersoon.⁵⁹ Tijdens de bespreking in de Senaat werd de nadruk gelegd op het feit dat ook tussenpersonen onder het bestuursverbod moesten vallen om te vermijden dat de veroordeelde persoon via een andere persoon die namens hem optreedt toch nog zou kunnen deelnemen aan het economische leven. Terecht werd tijdens de bespreking opgemerkt dat er geen definitie van het begrip 'tussenpersoon' werd opgenomen in het K.B. nr. 22. Het is dan ook onduidelijk wat er onder het begrip moet worden verstaan. Indien een vader het met zijn zoon heeft over zijn vennootschap, moet deze zoon dan ook als tussenpersoon worden beschouwd? Tijdens de bespreking in de Senaat werd gesteld dat het niet mogelijk is om criteria hiertoe uit te werken. Vandaar dat de rechtbank telkens *in concreto* moet nagaan of er sprake is van een tussenpersoon.⁶⁰ De persoon die als tussenpersoon optreedt, kan echter wel strafbaar worden gesteld als (mede)dader of als medeplachtige op basis van art. 4 van het K.B. nr. 22.⁶¹

32. UITSLUITING ECONOMISCH LEVEN – Uit het feit dat de veroordeelde noch persoonlijk noch via een tussenpersoon de functie van bestuurder, commissaris of zaakvoerder in de bovenvermelde vennootschappen mag uitoefenen, blijkt duidelijk dat de wetgever de bedoeling had om een veroordeelde volledig uit te sluiten van het economische leven.

1.2. Verboden misdrijven

33. MISDRIJVEN – De rechter kan een bestuursverbod opleggen bij een veroordeling voor (een poging tot) één van de misdrijven opgesomd in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22, als dader of als medeplachtige omdat deze misdrijven er immers van getuigen dat de dader niet bekwaam is om deel te nemen aan het economische leven.⁶² De lijst van art. 1, lid 1 K.B. nr. 22 is limitatief en werd doorheen de jaren uitgebreid.⁶³ Het gaat om volgende misdrijven:

⁵⁷ H. BRAECKMANS, *Vennootschappen, verenigingen en stichtingen*, Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 2008, 171.

⁵⁸ Art. 1, lid 2 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

⁵⁹ Wet 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering, *BS* 17 augustus 1978.

⁶⁰ Wetsontwerp tot economische heroriëntering, *Parl.St.* Senaat 1977-1978, nr. 415/2, 136-138.

⁶¹ B. TILLEMANS, *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 69.

⁶² G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 172.

⁶³ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop", in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANS en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 304.

- a) *valse munt*
- b) *namaking of vervalsing van openbare effecten, aandelen, obligaties, rentebewijzen en bankbiljetten uitgegeven door de Schatkist, of bankbiljetten waarvan de uitgifte toegestaan is door of krachtens een wet*
- c) *namaking of vervalsing van zegels, stempels, keurstempels en –merken*
- d) *valsheid en gebruik van valsheid in geschriften*
- e) *omkoping van openbare ambtenaren of knevelarij;*
- f) *diefstal, afpersing, verduistering of misbruik van vertrouwen, (oplichting, heling of andere verrichtingen met betrekking tot zaken die uit een misdrijf voorkomen) (private omkoping)*
- g) *één van de strafbare feiten omschreven in de artikelen 489, 489bis, 489ter en 492bis van het Strafwetboek, fictief in omloop brengen van handelseffecten of overtreding van de bepalingen betreffende fondsbezorging van cheques of andere titels tot een contante betaling of betaling op zicht op beschikbare gelden.*
- h) *overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 40, §§ 1, 2 en 3, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten*
- i) *overtreding van de strafbepalingen die zijn vastgesteld in hoofdstuk XXIV van de algemene wet inzake douane en accijnzen, hoofdstuk XII van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten, de artikelen 133 tot 133octies van het Wetboek der successierechten, de artikelen 66 tot 67octies van het Wetboek van zegelrechten, de artikelen 207 tot 207octies van het Wetboek van met het zegel gelijkgestelde taksen, de artikelen 449 tot 453 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, artikel 2, derde lid, van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen, de artikelen 73 tot 73octies van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde en de artikelen 395 tot 398 van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur*
- j) *inbreuken op de artikelen 324bis en 324ter van het Strafwetboek*

34. FISCALE MISDRIJVEN – De fiscale misdrijven werden pas met de wetwijziging van 1998 toegevoegd aan de lijst van art. 1 K.B. nr. 22.⁶⁴ Deze bepalingen werden ingevoerd met het oog op de bestrijding van fiscale fraude. Zo stelde de parlementaire voorbereiding dat aan belastingfraudeurs wel degelijk een sanctie wordt opgelegd, maar dat de wet deze belastingfraudeurs, wat betreft hun beroep of functie, in geen enkel opzicht hindert. Niettemin schaden dergelijke handelingen het algemeen belang en vormen ze een uiting van onrechtschapenheid en oneerlijkheid. Tijdens de bespreking in de Kamer kwam dan ook naar voren dat dergelijke fiscale misdrijven in aantal zouden verminderen indien het de daders verboden zou worden om hun beroep of functie verder uit te oefenen. Dit heeft dan ook geleid tot de invoering van art. 1, lid 1, i in het K.B. nr. 22.⁶⁵

⁶⁴ A. BENOIT-MOURY, "L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 327.

⁶⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of

2. Het koopmansverbod

35. ART. 1BIS K.B. NR. 22 – Naast de mogelijkheid om een strafrechtelijk bestuursverbod op te leggen op basis van art. 1 K.B. nr. 22, kan de rechter op basis van art. 1bis K.B. nr. 22 bijkomend een algemeen verbod opleggen om handel te drijven. De strafrechter kan dit koopmansverbod opleggen aan de persoon die veroordeeld werd als dader of als medeplachtige wegens één van de strafbare feiten omschreven in de artikelen 489, 489bis, 489ter en 492bis Sw. Opvallend is dat er niet gesproken wordt van een poging, in tegenstelling tot in art. 1 K.B. nr. 22. De veroordeelde aan wie een koopmansverbod werd opgelegd mag noch persoonlijk, noch via een tussenpersoon daden van koophandel stellen.⁶⁶

36. MISDRIJVEN DIE VERBAND HOUDEN MET DE STAAT VAN FAILLISSEMENT – De strafbare feiten omschreven in de artikelen 489, 489bis en 489ter Sw. hebben betrekking op misdrijven die verband houden met de staat van faillissement.⁶⁷ Het misdrijf in art. 489 Sw. handelt enerzijds over de handelaar of handelsvennootschap die zich in staat van faillissement bevindt en die ten gunste van derden, zonder behoorlijke tegenprestatie, te aanzienlijke verbintenissen heeft aangegaan, rekening houdend met de financiële situatie van de onderneming. Anderzijds betreft art. 489 Sw. de niet nakoming van de verplichtingen in art. 53 Faillissementswet, zoals de verplichting alle vereiste inlichtingen te verstrekken aan de rechter-commissaris of de curatoren. Art. 489bis Sw. heeft betrekking op vier strafbare feiten. Vooreerst handelt art. 489bis, 1° Sw. over handelswijzen die tot doel hebben om de faillietverklaring uit te stellen. Art. 489bis, 2° Sw. betreft uitgaven of verliezen te hebben opgegeven of geen verantwoording te hebben verschaft voor het bestaan of de aanwending van de activa of een deel ervan. Art. 489bis, 3° gaat over de betaling of bevoordeling van een schuldeiser ten nadele van de boedel. Het misdrijf leidt ertoe dat het actief beschikbaar voor de boedel verminderd wordt. Het doel is om de faillietverklaring uit te stellen. Tot slot handelt art. 489bis, 4° over de niet naleving van wettelijke verplichtingen, omschreven in de Faillissementswet, om de faillietverklaring te kunnen uitstellen. Art. 489ter Sw. ten slotte betreft enerzijds het verduisteren of verbergen van activa en anderzijds handelt het over het geheel of gedeeltelijk doen verdwijnen van de boeken of bescheiden zoals bedoeld in de wet op de boekhouding en de jaarrekening van de onderneming.⁶⁸

37. MISBRUIK VAN VENNOOTSCHAPSGOEDEREN – Wanneer een bestuurder of zaakvoerder goederen, eigendom van diens vennootschap, voor persoonlijke doeleinden aanwendt, maakt hij zich mogelijk schuldig aan het misdrijf van misbruik van vennootschapsgoederen opgenomen in art. 492bis Sw. De dader moet een bestuurder, in feite of in rechte, van een burgerlijke of handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid of van een vereniging zonder winstoogmerk zijn. De dader moet bovendien gebruik gemaakt hebben van de goederen of het krediet van de rechtspersoon. De goederen omvatten alle roerende en onroerende goederen die tot het vermogen van de rechtspersoon behoren. Het krediet betreft het financieel draagvlak, de bekwaamheid om leningen

werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer 1997-1998*, nr. 1311/1, 3-4.

⁶⁶ Art. 1bis K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS 27 oktober 1934*.

⁶⁷ Zie art. 1, lid 1, g K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS 27 oktober 1934*.

⁶⁸ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 334-336.

aan te gaan en borg te staan. Zo kan het gebruik van het personeel van de rechtspersoon voor individuele doeleinden onder het misdrijf van misbruik van vennootschapsgoederen vallen. Daarenboven moet de dader weten dat het gebruik van deze goederen of het krediet van de rechtspersoon op betekenisvolle wijze in het nadeel van de vermogensbelangen van de rechtspersoon was en van de schuldeisers of de vennoten van de rechtspersoon. Het misdrijf moet aldus een nadeel veroorzaakt hebben. Ook werknemers van de rechtspersoon kunnen schuldeisers zijn. Tot slot dient het gebruik van deze goederen of het krediet voor persoonlijke rechtstreekse of indirecte doeleinden te geschieden.⁶⁹

38. CUMUL – Het koopmansverbod kan samen met het bestuursverbod worden opgelegd. Dit heeft tot gevolg dat de veroordeelde niet meer in de mogelijkheid verkeert om, zowel persoonlijk als via een tussenpersoon, een ondernemingsactiviteit uit te oefenen in een vennootschap en een eenmanszaak. Hij wordt bijgevolg volledig geweerd uit het handelsleven en kan enkel nog in dienstverband tewerkgesteld worden.⁷⁰

Afdeling 2. Het handelsrechtelijk beroepsverbod

39. ONDERSCHIED – In de artikelen 3 en 3bis van het K.B. nr. 22 wordt de mogelijkheid voorzien voor de Rechtbank van Koophandel om een handelsrechtelijk beroepsverbod op te leggen. Art. 3 handelt over gefailleerden die niet in eer werden hersteld. Art. 3bis heeft betrekking op de niet in eer herstelde gefailleerden die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement en de personen die hiermee gelijkgesteld kunnen worden.

1. De niet in eer herstelde gefailleerde

40. INHOUD – Overeenkomstig art. 3 van het K.B. nr. 22 geldt het verbod uit art. 1 ook “voor de niet in eer herstelden gefailleerde, zelfs indien de toestand van faillissement in gebieden die onder Belgisch gezag of bestuur hebben gestaan of in het buitenland is ontstaan”. Voor de toepassing van art. 3 is vereist dat de persoon in kwestie failliet werd verklaard en niet in eer werd hersteld.⁷¹ Er worden geen verdere voorwaarden gesteld. Een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement is aldus niet vereist. Het beroepsverbod dat krachtens art. 3 van het K.B. nr. 22 kan worden opgelegd, heeft enkel betrekking op de gefailleerde natuurlijke persoon en niet op de bestuurder of zaakvoerder van een gefailleerde vennootschap. Indien er sprake is van een faillissement van een vennootschap zonder dat er sprake is van een strafrechtelijke veroordeling of een kennelijk grove fout, kunnen de bestuurders van de vennootschap de functies die worden opgesomd in het K.B. nr. 22 verder uitoefenen.⁷²

⁶⁹ A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 359-360; V. VERHAEGEN, *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Kortrijk, Heule UGA, 2011, 9.

⁷⁰ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-18.

⁷¹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, “Het beroepsverbod in een notendop”, in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 311.

⁷² G. SCHOORENS en B. WINDEY, “Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden”, *RW* 1999-2000, 169-170.

41. REHABILITATIE – Wanneer de gefailleerde succesvol in eer werd hersteld, is hij uitgesloten van de toepassing van art. 3 K.B. nr. 22. Deze procedure tot eerherstel wordt in de Faillissementswet omschreven in de artikelen 109-114 als “rehabilitatie”. De rehabilitatie heeft tot doel de nadelige effecten van het Faillissement ongedaan te maken.⁷³ Overeenkomstig art. 109 Faill.W. kan de gefailleerde die niet verschoonbaar werd verklaard en al zijn schulden in hoofdsom, alsook de interesten en kosten die door hem verschuldigd waren, volledig heeft voldaan, rehabilitatie verkrijgen. Het moet gaan om een werkelijk voldoen van de schulden. Hieronder verstaat men eveneens de schuldvergelijking en schuldvermenging. De bevrijdende verjaring en schuldvernieuwing worden daarentegen niet beschouwd als betaling. Onder schulden verstaat men de schulden die vóór het faillissement zijn ontstaan. Het gaat om schulden die werden ingebracht in het passief. Schulden die slechts zijn ontstaan tijdens de afhandeling of na de sluiting van het faillissement, maken hier geen deel van uit. Ook de interesten dienen volledig te worden betaald. De interesten zijn, in tegenstelling tot de schulden, niet beperkt tot degenen die ontstaan zijn voor het faillissement. Ook de interesten die sinds de faillietverklaring zijn gerezen, dienen te worden voldaan.⁷⁴ De rehabilitatie moet worden uitgesproken door de rechtbank. Ze gebeurt immers niet van rechtswege. Een verzoek tot rehabilitatie wordt gericht aan het Hof van Beroep van het rechtsgebied waar de gefailleerde zijn woonplaats heeft.⁷⁵ Het bewijs van de betaling moet worden geleverd door middel van een betalingsbewijs. Wanneer de gefailleerde alle schulden, interesten en kosten die hij nog verschuldigd was heeft voldaan, moet de rehabilitatie worden uitgesproken. Er vindt derhalve geen opportuniteitsbeoordeling plaats. Wanneer er sprake is van onregelmatige betalingsbewijzen, wanneer de te betalen schuldvorderingen worden betwist of wanneer een schuldeiser onvindbaar is, beschikt het Hof van Beroep wel over een discretionaire beoordelingsbevoegdheid. De rehabilitatie zal worden geweigerd wanneer er een gebrek is aan actief en er geen inventaris en rapport tot verificatie van de schuldvorderingen werd opgemaakt. In dat geval beschikt het Hof van Beroep immers niet over de vereiste gegevens en is het bijgevolg niet in staat te oordelen of de gefailleerde al zijn schulden heeft voldaan. Indien de gefailleerde slechts een gedeelte van de schulden heeft voldaan, is rehabilitatie toch mogelijk. Rehabilitatie is immers ondeelbaar. Dat betekent dat men er vanuit gaat dat de gerehabiliteerde alle schulden heeft voldaan ook al is dat in werkelijkheid nog niet zo. De gerehabiliteerde heeft dan de taak om de nog openstaande schulden te betalen. Het gevolg van de rehabilitatie is dat de ex-gefaillieerde in zijn eer wordt hersteld.⁷⁶

42. VERSCHOONBAARHEID – Overeenkomstig art. 110 van de Faillissementswet wordt de gefailleerde die verschoonbaar werd verklaard, geacht gerehabiliteerd te zijn. De reden hiervoor is dat de wetgever is gaan inzien dat verzoeken tot rehabilitatie zelden voorkwamen. De verplichting om de schulden volledig te voldoen is zeer zwaar en het verbaast dan ook niet dat veel gefailleerden hier niet toe in staat zijn. Daarnaast stelde men vast dat faillissementen ook een externe oorzaak kunnen hebben. We denken hier bijvoorbeeld aan wegenwerken waardoor de

⁷³ M. VANMEENEN, “Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997”, *OHRA* 2002, nr. 23, 224.

⁷⁴ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 662-663.

⁷⁵ Art. 111 Faill.W.; M. VANMEENEN, “Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997”, *OHRA* 2002, nr. 23, 224-225.

⁷⁶ M. VANMEENEN, “Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997”, *OHRA* 2002, nr. 23, 225-230.

straat gedurende lange tijd ontoegankelijk wordt en handelaars bijgevolg moeilijk te bereiken zijn. Daarnaast kan ook gedacht worden aan de situatie waarin een belangrijke schuldenaar van de schuldeiser failliet wordt verklaard, waardoor de schuldeiser op zijn beurt ook in financiële moeilijkheden kan terechtkomen. De wetgever heeft getracht aan deze problemen tegemoet te komen door een alternatief aan te bieden, met name de verschoonbaarheid. Door de verschoonbaarheid kunnen schuldeisers na de sluiting van het faillissement de gefailleerde niet meer aanspreken. Alle schulden die dagtekenen van voor het vonnis tot verschoonbaarheid worden ongedaan gemaakt.⁷⁷ Dat betekent dat een gefailleerde die verschoonbaar werd verklaard, geacht wordt gerehabiliteerd te zijn en aldus niet aan het beroepsverbod onderworpen zal zijn.⁷⁸ De procedure tot rehabilitatie is bijgevolg enkel nog zinvol wanneer de gefailleerde niet verschoonbaar werd verklaard.⁷⁹

43. GEVOLG WEIGERING EERHERSTEL – Werd de gefailleerde niet in eer hersteld, dan wordt het hem verboden om, persoonlijk of via een tussenpersoon, de functie uit te oefenen van bestuurder, commissaris of zaakvoerder in een NV, een BVBA of een CV. Daarnaast is het hem verboden om enige functie uit te oefenen waarbij hij de macht verkrijgt om één van bovenvermelde vennootschappen te verbinden. Tot slot wordt het verbod opgelegd de functie van aangestelde voor het bestuur van een filiaal in België van een buitenlandse vennootschap uit te oefenen.⁸⁰

2. Kennelijk grove fout

44. ALGEMEEN – Art. 3bis van het K.B. nr. 22 bevat een tweede categorie van personen die getroffen kunnen worden door het handelsrechtelijk beroepsverbod. Het gaat om gefailleerden of de met de gefailleerden gelijkgestelde personen die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement.

45. KOOPMANSVERBOD – Overeenkomstig art. 3bis §2 kan de Rechtbank van Koophandel aan niet in eer herstelde gefailleerden die een kennelijk grove fout hebben begaan een koopmansverbod opleggen. Het gaat om een facultatief bijkomend beroepsverbod.⁸¹ Er kan worden verwezen naar het verband tussen de weigering van de verschoonbaarheid en het opleggen van het beroepsverbod. Aangezien de weigering van de verschoonbaarheid enkel kan gebeuren indien er gewichtige redenen voorhanden zijn, zal een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement ongetwijfeld een reden zijn om de verschoonbaarheid te weigeren. Het gevolg hiervan is dat de Rechtbank van Koophandel een koopmansverbod kan opleggen. Het verbod in art. 3bis §2 heeft betrekking op het uitoefenen van een koopmansbedrijf. Hieruit leiden we af dat het stellen van een éénmalige daad van koophandel mogelijk blijft. Aangezien het koopmansverbod

⁷⁷ M. VANMEENEN, "Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997", *OHRA* 2002, nr. 23, 230.

⁷⁸ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 172.

⁷⁹ M. VANMEENEN, "Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997", *OHRA* 2002, nr. 23, 224.

⁸⁰ Art. 3 *juncto* art. 1 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

⁸¹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMAN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 313.

ondeelbaar is, is het de Rechtbank van Koophandel niet toegestaan een verbod op te leggen dat slechts betrekking heeft op bepaalde daden van koophandel.⁸²

46. MET GEFAILLEERDEN GELIJKGESTELDE PERSONEN – Art. 3bis §3 voert een gelijkstelling door tussen gefailleerden enerzijds en de bestuurders en zaakvoerders van een in staat van faillissement verklaarde handelsvennootschap anderzijds. Onder de “*met de gefailleerden gelijkgestelde personen*” worden begrepen, de beheerders en zaakvoerders van een failliete handelsvennootschap wiens ontslag nog geen jaar vóór de faillietverklaring werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*.⁸³ Men wou vermijden dat een zaakvoerder of beheerder nog snel voorafgaandelijk aan het faillissement zijn ontslag zou aanvragen om op die manier een beroepsverbod te kunnen ontvluchten.⁸⁴ Ook de personen die geen beheerder of zaakvoerder zijn geweest, maar wel werkelijk de bevoegdheid hebben gehad om de in staat van faillissement verklaarde vennootschap te beheren, de feitelijke bestuurders, worden gelijkgesteld met gefailleerden.⁸⁵ Tot slot kan het beroepsverbod van art. 3bis ook worden opgelegd aan de zaakvoerder van een Europees economisch samenwerkingsverband of van een economisch samenwerkingsverband dat in staat van faillissement verklaard is.⁸⁶ De reden voor de gelijkstelling met gefailleerden is om de zaakvoerders en beheerders van een vennootschap die failliet werd verklaard en die normalerwijze niet onderworpen zouden zijn aan het beroepsverbod, toch een beroepsverbod te kunnen opleggen wanneer ze mogelijk een gevaar zijn voor het handelsleven.⁸⁷ Voor de met de gefailleerden gelijkgestelde personen wordt in art. 3bis §3 een bijkomend beroepsverbod ingevoerd. Dit artikel bepaalt immers dat de Rechtbank van Koophandel aan dergelijke personen, indien blijkt dat zij een kennelijk grove fout hebben gemaakt die heeft bijgedragen tot het faillissement, het verbod kan opleggen om persoonlijk of via een tussenpersoon de taak van beheerder, zaakvoerder of commissaris in een handelsvennootschap of een vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennootschap heeft aangenomen, uit te oefenen. Daarnaast is het deze personen verboden om enige taak uit te oefenen om dergelijke vennootschappen rechtsgeldig te verbinden en om het Belgisch filiaal van een buitenlandse vennootschap te beheren.

47. UITGEBREID BESTUURSVERBOD – Het verschil met het strafrechtelijk beroepsverbod zit hem in het feit dat het handelsrechtelijk beroepsverbod van art. 3bis §3 betrekking heeft op alle handelsvennootschappen. We spreken dan ook van een uitgebreid bestuursverbod.⁸⁸

48. EUROPEES ECONOMISCH SAMENWERKINGSVERBAND – Art. 3ter van het K.B. nr. 22 verklaart art. 3bis §3 eveneens van toepassing op de zaakvoerder van een Europees economisch samenwerkingsverband, van een economisch samenwerkingsverband die in staat van faillissement is verklaard of van een vestiging in België van dergelijke samenwerkingsverbanden.

⁸² G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-28.

⁸³ Art. 3bis §1 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

⁸⁴ I. VERMANDER, “Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden”, *NNK* 2010, afl. 2, 28.

⁸⁵ Art. 3bis §1 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934; G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-27.

⁸⁶ Art. 3ter K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

⁸⁷ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-27.

⁸⁸ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-27.

49. KENNELIJK GROVE FOUT – De personen die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement kunnen een handelsrechtelijk beroepsverbod opgelegd krijgen op basis van art. 3bis K.B. nr. 22. Wat betreft het begrip 'kennelijk grove fout' kan worden verwezen naar het foutbegrip uit het Wetboek van Vennootschappen, in het bijzonder de artikelen 265, 409 en 530. Deze bepalingen regelen de bijzondere faillissementsaansprakelijkheid van bestuurders en zaakvoerders.⁸⁹ Opdat er sprake is van een kennelijk grove fout zijn er een aantal vereisten waaraan voldaan moet worden. Vooreerst moet het gaan om een kennelijke fout. Dat betekent dat de fout niet enkel door de rechter, maar door elk redelijke bestuurder of zelfs door elke redelijke persoon, als fout wordt beschouwd. Aangezien het gaat om een 'kennelijke' fout, oefent de rechter slechts een marginale toetsing uit. Ten tweede moet het gaan om een grove fout.⁹⁰ Uit de parlementaire voorbereiding betreffende het wetsontwerp tot economische heroriëntering blijkt dat de regering hiermee het uitzonderlijke karakter van de fout wenste te benadrukken.⁹¹ De grove fout mag echter niet dermate strikt worden beoordeeld dat ze neer zou komen op een strafbare inbreuk. Als grove fout kan worden beschouwd, de fout waarvan de bestuurder wist of behoorde te weten dat ze schade tot gevolg zou hebben. Aldus wordt aan de grove fout het criterium van de voorzienbaarheid gekoppeld. Een relatieve voorzienbaarheid, waarbij met relatief grote aannemelijkheid de schade kan worden voorzien, volstaat. De schade die door de bestuurders moet worden voorzien is dat de fout zou bijdragen tot het faillissement.⁹² De meerderheid in de rechtsleer is van oordeel dat een grove fout neerkomt op een lichtzinnigheid of een onvergeeflijke zorgvuldigheid die aanleunt bij opzet.⁹³ Tot slot is vereist dat de kennelijk grove fout heeft bijgedragen tot het faillissement. Dit doet denken aan de vereiste van een oorzakelijk verband. Het oorzakelijk verband in het kader van de faillissementsaansprakelijkheid moet echter niet dermate strikt worden beoordeeld dan het oorzakelijk verband in het kader van de buitencontractuele aansprakelijkheid van art. 1382 B.W. Het is immers niet noodzakelijk dat de kennelijk grove fout de enige of voornaamste fout is die geleid heeft tot het faillissement.⁹⁴

50. LINK – Aangezien zowel de bestuurdersaansprakelijkheid als het uitgebreid bestuursverbod dezelfde criteria gebruiken betreffende de kennelijk grove fout, zou men kunnen oordelen dat er een link is tussen beide procedures. Dat zou kunnen betekenen dat wanneer de Rechtbank van Koophandel vaststelt dat er sprake is van een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement en de bestuurder veroordeeld wordt tot een uitgebreid bestuursverbod, de Rechtbank van Koophandel die vervolgens uitspraak moet doen in het kader van de bestuurdersaansprakelijkheid, gebonden is door het gezag van gewijsde van het eerste vonnis, waarin de kennelijk grove fout werd vastgesteld. Het Hof van Cassatie oordeelde hier echter anders over in een arrest van 19 mei 1994. Volgens het Hof is de rechter die gevat wordt door een

⁸⁹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop", in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMAN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 313.

⁹⁰ M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 168-171.

⁹¹ Wetsontwerp tot economische heroriëntering, *Parl.St.* Senaat 1977-78, nr. 415/2, 150.

⁹² M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 170.

⁹³ B. TILLEMAN, *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 60.

⁹⁴ B. TILLEMAN, *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 61; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 178-179.

vordering tot bestuurdersaansprakelijkheid niet noodzakelijk gebonden door het gezag van gewijsde van een vonnis waarbij aan de bestuurder een beroepsverbod wordt opgelegd.⁹⁵

51. VOLLEDIGE GELIJKSTELLING? – De vraag rijst of ‘gelijkgesteld met de gefailleerde’ in strikte dan wel in ruime zin moet worden geïnterpreteerd. Wanneer we er immers van uitgaan dat de zaakvoerders en beheerders zoals bedoeld in art. 3bis §3 van het K.B. nr. 22 volledig gelijkgesteld worden met de gefailleerde, kan de rechter hen zowel een handelsrechtelijk beroepsverbod opleggen in het kader van art. 3bis §2, als een uitgebreid bestuursverbod in het kader van art. 3bis §3 van het K.B. nr. 22. Gaan we er van uit dat de beheerders en zaakvoerders niet volledig gelijkgesteld moeten worden, dan kunnen de bestuurders en zaakvoerders enkel veroordeeld worden tot een uitgebreid bestuursverbod overeenkomstig art. 3bis §3. Dat betekent dat ze, in tegenstelling tot een gefailleerde natuurlijke persoon die volledig van het handelsleven wordt uitgesloten, opnieuw kunnen beginnen in een eenmanszaak.⁹⁶ Het antwoord op deze vraag is echter niet geheel duidelijk. Uit de parlementaire voorbereiding zouden we kunnen afleiden dat de strikte interpretatie moet worden gevolgd, hoewel ook dit niet volledig duidelijk is.⁹⁷ Mijns inziens dient de interpretatie te worden gevolgd volgens hetwelk de zaakvoerders en beheerders zoals bedoeld in art. 3bis §3 niet volledig gelijkgesteld worden met de gefailleerde. Art. 3bis §2 van het K.B. nr. 22 verwijst immers niet naar de in §1 gelijkgestelde personen waar art. 3bis §3 van het K.B. dat wel doet. Een letterlijke interpretatie van de tekst van art. 3bis van het K.B. nr. 22 leidt er aldus toe dat de beheerders en zaakvoerders enkel veroordeeld kunnen worden tot een uitgebreid bestuursverbod overeenkomstig art. 3bis §3 van het K.B. nr. 22.

Afdeling 3. Nederland

52. ONDERSCHIED – Net zoals we voor België een onderscheid maakten tussen het strafrechtelijk beroepsverbod en het handelsrechtelijk beroepsverbod, kunnen we ook in Nederland een onderscheid maken, met name tussen het strafrechtelijk bestuursverbod en het civielrechtelijk bestuursverbod.

1. Het strafrechtelijk bestuursverbod

53. ALGEMEEN – Zoals reeds in het tweede hoofdstuk werd vermeld, bestaat er naar Nederlands recht de mogelijkheid voor de strafrechter om, op basis van art. 28 Sr., een ontzetting uit te spreken van het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen. Deze sanctie kan echter slechts opgelegd worden in de bij de wet bepaalde gevallen. De misdrijven waarvoor de rechter een ontzetting uit het beroep kan uitspreken zijn divers. Het gaat om misdrijven in het kader van belediging, godslastering, brandstichting en milieumisdrijven tot zedenmisdrijven en misdrijven voor het veroorzaken van de dood of letsel door schuld evenals vermogensdelicten zoals witwassen en heling. Zo is er art. 309 Sr. dat bepaalt dat wanneer door schuld de dood of een lichamelijke letsel werd veroorzaakt, de ontzetting kan worden uitgesproken van de uitoefening van het beroep

⁹⁵ Cass. 19 mei 1994, *Arr.Cas.* 1994, 502; G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-29.

⁹⁶ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-31-32.

⁹⁷ Wetsontwerp betreffende het gerechtelijk akkoord, *Parl.St.* Kamer 1995-96, nr. 329/17, 29.

waarin het misdrijf werd gepleegd. De ontzetting van het recht een beroep uit te oefenen is echter op nog geen 20 plaatsen aan te treffen in het Wetboek van Strafrecht. De mogelijkheid voor de rechter om een veroordeelde te ontzetten uit andere rechten, zoals het recht om een bepaald ambt te bekleden, is daarentegen veelvuldiger terug te vinden in het Wetboek van Strafrecht. De reden dat de ontzetting uit het beroep zo weinig voorkomt is dat de wetgever deze straf beschouwde als een zeer zware straf die slechts in uitzonderlijke omstandigheden en in geval van recidive te verantwoorden is.⁹⁸

54. OPZET MASTERSCRIPTIE – Het is echter niet de bedoeling om alle misdrijven te bespreken waarvoor een ontzetting uit het beroep kan worden opgelegd. In deze masterscriptie zal verder enkel worden ingegaan op de bepalingen in het Wetboek van Strafrecht die betrekking hebben op het strafrechtelijk bestuursverbod. Dit bestuursverbod kan worden opgelegd middels art. 28, lid 1, 5° Sr. De reden hiervoor is dat deze bepalingen *grosso modo* vergelijkbaar zijn met de misdrijven die worden opgesomd in art. 1 van het K.B. nr. 22 en waarvoor, naar Belgisch recht, een strafrechtelijk beroepsverbod kan worden opgelegd.

55. ART. 339, LID 1 SR. – Vooreerst voorziet art. 339, lid 1 Sr. in de mogelijkheid om een strafrechtelijk bestuursverbod op te leggen in de zin van art. 28, lid 1, 5° Sr. In Titel XXV van het Wetboek van Strafrecht wordt voorzien in de misdrijven van oplichting (art. 326 Sr.), flessentrekkerij (art. 326a Sr.) en bedrog in jaarstukken (art. 336 Sr.). De strafrechter kan een ontzetting uit het beroep opleggen wegens veroordeling tot één van deze misdrijven uit Titel XXV.⁹⁹ Naar Belgisch recht wordt eveneens in de mogelijkheid voorzien een strafrechtelijk beroepsverbod op te leggen in geval van oplichting op basis van art. 1, lid 1, f K.B. nr. 22.

56. WETSVORSTEL – Daarnaast werd in het vergaderjaar 2007-2008 in Nederland een wetsvoorstel ingediend tot "*wijziging van het Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Strafvordering en enkele aanverwante wetten in verband met de strafbaarstelling van het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme, uitbreiding van de mogelijkheden tot ontzetting uit het beroep als bijkomende straf en enkele andere wijzigingen*". Deze wetswijziging had tot doel de toepassingsmogelijkheden voor een ontzetting uit het beroep, zoals bedoeld in art. 28, lid 1, 5° Sr., te verruimen naar een aantal misdrijven van financieel-economische aard.¹⁰⁰

57. RATIO VERRUIMING – Uit de memorie van toelichting bleek dat de verruiming van de toepassingsmogelijkheden tot doel had te voorzien in een integrale aanpak van financieel-economische criminaliteit. Misdrijven zoals faillissementsfraude, oplichting en BTW-fraude kunnen een ernstige inbreuk vormen op het vertrouwen dat ondernemers, de overheid en consumenten hebben in het handelsleven. Dit kan negatief zijn voor het economisch klimaat. Misdrijven zoals oplichting worden meermaals gepleegd door daders die zich proberen te verbergen achter een rechtspersoon die na verloop van tijd ophoudt te bestaan, andere bestuurders krijgt of een gebrek aan activa heeft. De slachtoffers zijn schuldeisers, die hun geld vaak niet terug zien, maar ook de Staat omwille van belastingschulden die niet worden betaald. Verder werd er in de memorie van

⁹⁸ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 424.

⁹⁹ Art. 339, lid 1 Sr.; Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2007/2008, 31 386, nr. 3, 15-16.

¹⁰⁰ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 422-423.

toelichting verwezen naar enkele 'boekhoudschandalen' waarin bestuurders van grote bedrijven zich "wetens en willens onttrokken aan het toezicht dat de overheid op de financiële sector houdt, het publiek misleiden ter zake van de financiële huishouding van de onderneming, en daartoe openbare stukken valselijk liet opmaken". Volgens de memorie van toelichting was het belangrijk om in te zien dat deze misdrijven niet gepleegd worden door de rechtspersoon zelf, maar wel door de natuurlijke personen die deze rechtspersoon besturen. Zij zien in de rechtspersoon immers een handig middel om hun handelen te verbergen en aansprakelijkheid te ontvluchten. Het is dan ook belangrijk te verhinderen dat deze personen zich opnieuw in de mogelijkheid bevinden om dergelijke misdrijven te plegen.¹⁰¹ Door in de mogelijkheid van een ontzetting uit het beroep te voorzien, streeft men de doelstelling na om personen die een negatieve invloed hebben op het economische klimaat, te weren uit het handelsleven.¹⁰²

58. RATIONE PERSONAE – Uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel bleek dat de functies die uitgeoefend worden in een rechtspersoon passen binnen de term 'beroep'. Het gaat zowel om juristen, financieel adviseurs, ..., als om bestuurders en commissarissen. Het voorgaande geldt niet enkel voor rechtspersonen, maar ook voor stichtingen en verenigingen.¹⁰³ Dit laatste vormt een opvallend verschil met België, waar het overeenkomstig art. 1, lid 2 K.B. nr. 22 enkel mogelijk is om een strafrechtelijk beroepsverbod op te leggen in het kader van een NV, een BVBA of een CV. Van stichtingen of verenigingen wordt er niet gesproken.

59. FEITELIJKE LEIDINGGEVERS? – De vraag rijst of het strafrechtelijk bestuursverbod eveneens kan worden opgelegd aan feitelijke leidinggevers van een verboden gedraging.¹⁰⁴ Feitelijk leiding geven aan een verboden gedraging houdt in dat de feitelijke leidinggever nalaat maatregelen te nemen om deze verboden gedragingen te voorkomen en bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat de verboden gedraging zich zal manifesteren.¹⁰⁵ Het is zo dat iemand die veroordeeld wordt in het kader van het geven van feitelijke leiding aan verboden gedragingen, niet automatisch gelijkgesteld kan worden met feitelijke bestuurders. De feitelijke leidinggever zou immers even goed een werknemer kunnen zijn binnen het bedrijf. Er dient dan ook vanuit te worden gegaan dat het bestuursverbod enkel kan worden opgelegd aan de feitelijke leidinggever die tevens handelt als bestuurder.¹⁰⁶

60. RATIONE MATERIA – De misdrijven waarvoor, overeenkomstig het wetsvoorstel, een ontzetting uit het beroep mogelijk werd gemaakt zijn deze vermeld in art. 194, lid 1, in Titel XII en Titel XXVI Sr., in art. 69 Algemene wet inzake rijksbelastingen¹⁰⁷ en art. 65 Invorderingswet¹⁰⁸.¹⁰⁹ Deze misdrijven zullen verder worden besproken.

¹⁰¹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 13-14.

¹⁰² Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 18.

¹⁰³ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 14-15.

¹⁰⁴ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht 2008*, 425.

¹⁰⁵ D. DOORENBOS, "Slecht leiding geven" in S. FRANKEN en T. KELDER, *Sporen in het strafrecht. Liber Amicorum Jan Sjöcrona*, Deventer, Kluwer, 2014, 34-35.

¹⁰⁶ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht 2008*, 425.

¹⁰⁷ Wet 2 juli 1959 houdende regelen, welke aan een aantal rijksbelastingen gemeen zijn, *Stb.* 1959.

¹⁰⁸ Wet 30 mei 1990 inzake invordering van rijksbelastingen, andere dan invoerrechten en accijnzen, *Stb.* 1990.

¹⁰⁹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 16.

61. ART. 194 SR. – Art. 194, lid 1 Sr. handelt over het niet geven van inlichtingen in geval van faillissement.¹¹⁰ Deze bepaling heeft tot doel het faillissement op een correcte manier af te handelen. Sinds de wetswijziging voorziet art. 194, lid 3 in de mogelijkheid om, wanneer in het kader van een beroep het misdrijf uit lid 1 werd gepleegd, een ontzetting uit dat beroep op te leggen. Uit de memorie van toelichting bleek dat de instrumenten die in de faillissementswet worden voorzien om bij de afhandeling van een faillissement de nodige inlichtingen te verkrijgen, onvoldoende zijn en zo nodig moeten worden aangevuld door het strafrecht.¹¹¹ Deze bepaling zou, naar Belgisch recht, passen binnen art. 1, lid 1, g van het K.B. nr. 22, dat handelt over de misdrijven die verband houden met de staat van faillissement en waarvoor de Belgische strafrechter een strafrechtelijk beroepsverbod kan opleggen.

62. TITEL XII – Art. 235 Sr. voorziet in de mogelijkheid een ontzetting uit het beroep op te leggen ingeval men veroordeeld wordt tot één van de misdrijven vermeld in Titel XII.¹¹² Deze Titel handelt over de misdrijven van valsheid in geschrifte, opgave van onware gegevens en schending van de verplichting gegevens te verstrekken. In deze titel staat vertrouwen centraal. Opdat de maatschappij naar behoren kan werken is het noodzakelijk dat men vertrouwen heeft in bepaalde geschriften. Vooral in het kader van fraudedelicten spelen valse documenten een rol. Het is dan ook belangrijk om voor dergelijke misdrijven te voorzien in een ontzetting uit het beroep.¹¹³ Deze Titel kan, naar Belgisch recht, worden vergeleken met het misdrijf vermeld in art. 1, lid 1, d van het K.B. nr. 22 dat handelt over valsheid en gebruik van valsheid in geschriften.

63. TITEL XXVI – De misdrijven in Titel XXVI handelen over de benadeling van schuldeisers of rechthebbenden. Zo bepaalt art. 344 Sr. onder andere dat het verboden is om, in het kader van een faillissement of in het vooruitzicht daarvan, goederen aan de boedel te onttrekken ten nadele van de schuldeisers.¹¹⁴ Op basis van art. 349, lid 1 Sr. is het mogelijk voor de strafrechter om een ontzetting uit het beroep op te leggen wegens veroordeling tot één van de misdrijven uit deze Titel.¹¹⁵ De misdrijven uit Titel XXVI zijn eveneens vergelijkbaar met deze vermeld in art. 1, lid 1, g (misdrijven in verband met de staat van faillissement) van het K.B. nr. 22 en waarvoor door de Belgische strafrechter een beroepsverbod kan worden opgelegd.

64. BELASTINGWETGEVING – Art. 69 van de Algemene wet inzake Rijksbelastingen en art. 65 van de Invorderingswet handelen over de strafbaarstelling van het niet vervullen van bepaalde belastingverplichtingen. Ook in het handelsleven kan deze niet-nakoming enige invloed hebben. Aangezien het niet nakomen van belastingverplichtingen door malafide belastingplichtigen kan leiden tot tekorten, zijn het vaak de bonafide belastingplichtigen die hiervoor moeten opdraaien. Deze tekorten moeten immers worden opgevuld.¹¹⁶ Deze bepalingen, waarvoor een strafrechtelijk bestuursverbod kan worden opgelegd, kunnen naar Belgisch recht worden vergeleken met art. 1,

¹¹⁰ Art. 194, lid 1 Sr.

¹¹¹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 16-17.

¹¹² Art. 235, lid 1 Sr.

¹¹³ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 17.

¹¹⁴ Art. 344 Sr.

¹¹⁵ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 17-18.

¹¹⁶ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, 18.

lid 1, i van het K.B. nr. 22 hetgeen immers ook handelt over de overtreding van belastingwetgeving.

65. VOORLOPIGE MAATREGEL? – Aangezien een strafrechtelijk bestuursverbod vaak pas effect zal hebben na verloop van enkele jaren nadat het misdrijf werd gepleegd, wordt er in Nederland voor gepleit om in het kader van faillissementsfraude gebruik te maken van voorlopige maatregelen. Het strafrechtelijk onderzoek, de vervolging en de berechting nemen immers veel tijd in beslag waardoor het opleggen van een bestuursverbod uiteindelijk nog weinig opportuun is en in vele gevallen dan ook zal uitblijven. Dit probleem zou vermeden kunnen worden wanneer de wetgever de strafrechter de mogelijkheid geeft om voorlopige maatregelen op te leggen.¹¹⁷ Deze mogelijkheid wordt reeds voorzien in het economisch strafrecht in de Wet Economische Delicten.¹¹⁸ In art. 29, lid 1, c van de Wet Economische Delicten wordt immers de mogelijkheid voorzien dat, indien tegen de verdachte ernstige bezwaren zijn ontstaan en tevens de belangen, die door het vermoedelijk overtreden voorschrift worden beschermd, een onmiddellijk ingrijpen vereisen, de rechtbank als voorlopige maatregel kan bevelen dat de betrokkene wordt ontzet van het recht om zijn functie als bestuurder uit te oefenen. Deze voorlopige maatregel geldt overeenkomstig art. 29, lid 3 Wet Economische Delicten voor een periode van 6 maanden en blijft van kracht totdat de rechterlijke einduitspraak in de zaak onherroepelijk is geworden.

2. Het civielrechtelijk bestuursverbod

66. ALGEMEEN – In 2012 werden in Nederland een aantal maatregelen aangekondigd met het oog op een effectieve bestrijding van faillissementsfraude. Eén van deze maatregelen betreft de invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod in de Faillissementswet. Zo werd op 1 september 2014 een wetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod.¹¹⁹ Zoals we eerder zagen, heeft de strafrechter reeds de mogelijkheid om, op basis van art. 349 Sr., een bestuursverbod op te leggen in het kader van faillissementsdelicten. Volgens de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel gaat het civielrechtelijk bestuursverbod nog een stap verder doordat het sneller kan worden ingezet. Bovendien zou het ook kunnen worden ingezet wanneer een strafrechtelijke vervolging uitblijft. Dit moet echter worden genuanceerd. Het civielrechtelijk bestuursverbod kan namelijk worden opgelegd wanneer een bestuurder zijn taak kennelijk onbehoorlijk heeft vervuld. Het civielrechtelijk bestuursverbod is aldus niet beperkt tot faillissementsfraude.¹²⁰

67. RATIO – Het wetsvoorstel tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod heeft volgens de memorie van toelichting tot doel om faillissementsfraude langs civielrechtelijke weg aan te pakken. Echter, het begrip faillissementsfraude wordt in het voorstel niet enkel gebruikt om te

¹¹⁷ D. DOORENBOS, "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 22-23.

¹¹⁸ Art. 28-32 Wet Economische Delicten.

¹¹⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 1.

¹²⁰ D. DOORENBOS, "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 20; Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 4.

verwijzen naar faillissementsfraude als dusdanig, maar ook om te verwijzen naar wantoestanden in de aanloop naar een faillissement, zoals het dwarsbomen van de curator en de benadeling van schuldeisers voorafgaand aan een faillissement. Het wetsvoorstel heeft aldus tot doel om wantoestanden in en rond het faillissement aan te pakken. Het civielrechtelijk bestuursverbod zal worden toegevoegd aan de reeds bestaande civielrechtelijke toezichtinstrumenten. Het verschil is echter dat deze reeds bestaande instrumenten pas achteraf tussenkomen, daar waar het civielrechtelijk bestuursverbod toekomstgericht en preventief zal werken. Aan malafide bestuurders zal de mogelijkheid ontnomen worden een rechtspersoon te besturen waardoor ze zich niet meer kunnen beroepen op de beperkte aansprakelijkheid die door een rechtspersoon wordt geboden.¹²¹

68. WAARBORGEN – In het wetsvoorstel worden de nodige waarborgen voorzien om bonafide bestuurders te beschermen. Zo wordt geopteerd voor een limitatieve lijst van gronden op basis waarvan de rechter het civielrechtelijk bestuursverbod kan opleggen. Daarnaast heeft de rechter eveneens de mogelijkheid om, ook al is aan de voorwaarden voldaan, toch geen bestuursverbod op te leggen.¹²² De rechter kan van oordeel zijn dat de gedragingen van de bestuurder op zich niet dermate zwaar zijn zodat de oplegging van een civielrechtelijk bestuursverbod gerechtvaardigd is. De rechter moet rekening houden met de concrete omstandigheden van het geval bij de beoordeling of hij al dan niet een bestuursverbod oplegt. Zo kan hij rekening houden met de aard van de gedraging, de wijze waarop en de mate waarin schuldeisers werden benadeeld en de vraag of, wanneer een bestuursverbod wordt opgelegd, de rechtspersonen nog over voldoende middelen beschikken om een ander bestuur te kunnen aanstellen.¹²³

69. RATIONE MATERIAE – Het civielrechtelijk bestuursverbod zal kunnen worden opgelegd wanneer¹²⁴:

- a) *door de rechter bij onherroepelijk geworden uitspraak is geoordeeld dat hij voor zijn handelen of nalaten bij die rechtspersoon aansprakelijk is, als bedoeld in de artikelen 138 of 248 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;*
- b) *de bestuurder doelbewust namens de rechtspersoon rechtshandelingen heeft verricht, toegelaten of mogelijk gemaakt waardoor schuldeisers aanmerkelijk zijn benadeeld en die overeenkomstig de artikelen 42 of 47 bij onherroepelijk geworden uitspraak door de rechter zijn vernietigd;*
- c) *de bestuurder, ondanks een verzoek van de curator, in ernstige mate is tekortgeschoten in de nakoming van zijn informatie- of medewerkingsverplichtingen, bedoeld in deze wet, jegens de curator;*
- d) *de bestuurder, hetzij als zodanig, hetzij als natuurlijke persoon handelend in de uitoefening van een beroep of bedrijf ten minste tweemaal eerder betrokken was bij een faillissement van een rechtspersoon en hem daarvan een persoonlijk verwijt treft; of*

¹²¹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 1-3.

¹²² Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 3.

¹²³ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 16.

¹²⁴ Toekomstig art. 106a, lid 1 Faillissementswet; Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (*Wet civielrechtelijk bestuursverbod*), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2.

e) *aan de rechtspersoon of de bestuurder ervan een boete wegens een vergrijp als bedoeld in de artikelen 67d, 67e of 67f van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is opgelegd en deze beschikking onherroepelijk is.*

70. KENNELIJK ONBEHOORLIJK BESTUUR – In art. 106a, lid 1, a, wordt verwezen naar de artikelen 138 en 248 van Boek 2 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek. Dit houdt volgens de memorie van toelichting een indirecte verwijzing in naar lid 2 van beide artikelen. Zij leggen verplichtingen op aan het bestuur, met name een boekhoudplicht overeenkomstig art. 10 van Boek 2 van het Burgerlijk wetboek en een tijdige publicatie van de jaarrekening overeenkomstig art. 394 van Boek 2. Indien deze verplichtingen niet worden vervuld, is er volgens art. 138, lid 2 en 248, lid 2 sprake van kennelijk onbehoorlijk bestuur, hetgeen wordt vermoed een belangrijke oorzaak van het faillissement te zijn.¹²⁵ Met het begrip 'kennelijk onbehoorlijk bestuur' wordt een ernstig verwijtbaar handelen bedoeld. Geen enkel redelijk denkend bestuurder in dezelfde omstandigheden zou op dergelijke wijze hebben gehandeld. Het woord 'kennelijk' duidt erop dat het onbehoorlijk bestuur buiten iedere twijfel moet bestaan. Er is sprake van kennelijk onbehoorlijk bestuur wanneer de bestuurder van een rechtspersoon bij het aangaan van een verbintenis wist of behoorde te weten dat de rechtspersoon deze verbintenissen niet zou kunnen nakomen. Daarnaast moet het kennelijk onbehoorlijk bestuur een belangrijke oorzaak zijn van het faillissement.¹²⁶ Het begrip 'kennelijk onbehoorlijk bestuur' kan worden vergeleken met het begrip 'kennelijk grove fout' uit het Belgisch recht. Ook naar Belgisch recht gaat men er immers van uit dat de fout door elke redelijke bestuurder als fout zou worden beschouwd en is er sprake van voorzienbaarheid (wist of behoorde te weten).¹²⁷ Het verschil is echter dat, naar Belgisch recht, de kennelijk grove fout moet hebben bijgedragen tot het faillissement, terwijl er naar Nederlands recht slechts een vermoeden geldt dat het kennelijk onbehoorlijk bestuur een oorzaak is van het faillissement. Er wordt niet vereist dat het kennelijk onbehoorlijk bestuur heeft bijgedragen tot het faillissement.

71. RATIONE PERSONAE – Het civielrechtelijk bestuursverbod kan worden opgelegd aan de (gewezen) bestuurder van een in art. 3 van Boek 2 van het Burgerlijk wetboek genoemde rechtspersoon als deze bestuurder tijdens of in de drie jaren voorafgaand aan het uitspreken van het faillissement van die rechtspersoon zich schuldig maakt aan één van de bovenvermelde gronden.¹²⁸ De rechtspersonen die in art. 3 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek worden vermeld betreffen verenigingen, coöperaties, waarborgmaatschappijen, naamloze vennootschappen, besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en stichtingen. Hoewel de Commissie vennootschapsrecht ervoor pleitte om het bestuursverbod ook te kunnen opleggen aan een commissaris, werd dit echter niet overgenomen.¹²⁹ Het bestuursverbod kan eveneens worden opgelegd aan (gewezen) bestuurders, commissarissen en feitelijk leidinggevenden bij een Europees Economisch samenwerkingsverband, een Europese vennootschap en een Europese coöperatieve

¹²⁵ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2013-2014*, 34 011, nr. 3, 17.

¹²⁶ S.N. DE VALK, *Aansprakelijkheid van leidinggevenden*, Groningen, Kluwer, 2009, 217-220.

¹²⁷ Zie *supra*, nr. 49.

¹²⁸ Art. 106a, lid 1 Faillissementswet.

¹²⁹ Advies van de Commissie vennootschapsrecht, *Kamerstukken II 2013-2014*, 34 011, nr. 3, 2; Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2013-2014*, 34 011, nr. 3, 15.

vennootschap met statutaire zetel in Nederland.¹³⁰ Het laatste lid van art. 106a bepaalt dat, met uitzondering van art. 106a, lid 1, a, het bestuursverbod ook kan worden opgelegd aan een natuurlijke persoon die handelt of gehandeld heeft in de uitoefening van een beroep of bedrijf. Het gaat om ondernemers die via eenmanszaken overgaan tot faillissementsfraude.¹³¹ Ten slotte beoogt men constructies met tussenpersonen tegen te gaan doordat ook aan deze personen een bestuursverbod kan worden opgelegd.¹³²

72. GEVOLGEN CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Wanneer de burgerlijke rechter een civielrechtelijk bestuursverbod uitspreekt, kan de betrokken persoon zijn taak als bestuurder bij de failliete rechtspersoon en andere rechtspersonen waar hij mogelijks bestuurder is niet langer uitoefenen. Indien dit tot gevolg heeft dat de rechtspersoon geen bestuurder meer heeft, kan de rechter een nieuwe, tijdelijke bestuurder aanduiden.¹³³ De rechtbank bepaalt de termijn waarvoor deze tijdelijke bestuurders worden aangesteld. Binnen die termijn dient de rechtspersoon dan een nieuw bestuur te vormen. Het bestuursverbod heeft eveneens tot gevolg dat de persoon in kwestie de rechtspersoon niet meer kan vertegenwoordigen. Verder kan de bestuurder niet opnieuw worden benoemd tot bestuurder. Hij kan eveneens niet tot commissaris worden benoemd. Op die manier tracht men te vermijden dat de betrokkene alsnog invloed zou hebben op het te voeren beleid van de rechtspersoon. De oplegging van een civielrechtelijk bestuursverbod heeft echter enkel tot gevolg dat het de persoon in kwestie verboden is om een rechtspersoon te besturen. Het gaat dus geenszins om een volledig verbod om te ondernemen of een verbod om aandeelhouder te zijn. De persoon aan wie een civielrechtelijk bestuursverbod werd opgelegd heeft aldus wel nog de mogelijkheid om een eenmanszaak met persoonlijke aansprakelijkheid te leiden.¹³⁴

Afdeling 4. Naar een uitbreiding van de lijst van misdrijven uit art. 1 K.B. nr. 22?

73. PROBLEEM – Er moet worden vastgesteld dat een uitbreiding van de lijst van misdrijven uit art. 1 K.B. nr. 22, waarvoor een strafrechtelijk beroepsverbod kan worden opgelegd, wenselijk is. Er zijn immers gevallen waarin de rechter het opportuun acht een beroepsverbod op te leggen, maar dit niet mogelijk is omdat het misdrijf in kwestie niet voorkomt in de lijst van art. 1. Een illustratie hiervan is terug te vinden in het arrest van het Hof van Cassatie van 1 juni 2010 dat betrekking had op het misdrijf bedrog inzake huur van werk in het kader van art. 499, 2° Sw. De rechters van het Hof van Beroep van Brussel waren unaniem van oordeel dat de oplegging van een strafrechtelijk beroepsverbod op basis van art. 1, lid 1, f van het K.B. nr. 22, wenselijk was. Het Hof van Cassatie moest echter vaststellen dat het misdrijf besloten in art. 499 Sw. niet terug te vinden was in de lijst van art. 1 K.B. nr. 22 en kon dan ook niet anders dan oordelen dat het beroepsverbod dat door de appelrechters werd opgelegd, niet toegelaten was.¹³⁵ Hoewel de lijst

¹³⁰ Art. 106e Faillissementswet.

¹³¹ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II*, 2013/14, 34 011, nr. 2.

¹³² Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 5-6.

¹³³ Art. 106c, lid 3 Faillissementswet.

¹³⁴ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 5 en 28.

¹³⁵ Cass. 1 juni 2010, *RW* 2011-12, afl. 4, 228-229.

met misdrijven uit art. 1 K.B. nr. 22 over de jaren heen reeds werd uitgebreid, kan aldus worden vastgesteld dat sommige misdrijven die vatbaar zijn om bestraft te worden met een beroepsverbod, uit de boot vallen.

74. NEDERLANDS MODEL – Een mogelijkheid zou zijn om de misdrijvenlijst uit art. 1 zo aan te passen dat er wordt verwezen naar volledige hoofdstukken of titels van het Strafwetboek en niet naar individuele feiten.¹³⁶ Hier kan worden verwezen naar het Nederlands model, waar bijvoorbeeld art. 235 Sr. in de mogelijkheid voorziet om een ontzetting uit het beroep op te leggen wanneer men veroordeeld wordt tot één van de misdrijven uit Titel XII van het Wetboek van Strafrecht. Deze titel handelt onder andere over valsheid in geschrifte.¹³⁷ Zo zou er in de lijst van art. 1 van het K.B. nr. 22 kunnen verwezen worden naar Hoofdstuk II “Bedrog” uit Titel IX “Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen” van het Strafwetboek.¹³⁸

Afdeling 5. Besluit

75. ONDERSCHIED – Waar naar Belgisch recht een onderscheid wordt gemaakt tussen het strafrechtelijk en het handelsrechtelijk beroepsverbod, wordt naar Nederlands recht een onderscheid gemaakt tussen het strafrechtelijk en het civielrechtelijk bestuursverbod.

76. STRAFRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Wat het strafrechtelijk luik betreft, stellen we vooreerst vast dat het strafrechtelijk beroepsverbod/bestuursverbod zowel in België als in Nederland tot doel heeft om personen die een negatieve invloed hebben op het economische leven, te weren. Naar Belgisch recht kunnen we op strafrechtelijk vlak nog een verder onderscheid maken tussen het bestuursverbod en het koopmansverbod. Zo kan de strafrechter het verbod opleggen om een functie van bestuurder, commissaris of zaakvoerder uit te oefenen in een NV, een BVBA of een CV. In Nederland kan het strafrechtelijk bestuursverbod niet enkel worden opgelegd in het kader van rechtspersonen, maar ook in het kader van stichtingen of verenigingen. Opdat de Belgische rechter een bestuursverbod kan opleggen, dient men veroordeeld te worden voor één van de misdrijven die worden opgesomd in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22, als dader of als medeplichtige. Een poging tot één van deze misdrijven volstaat reeds voor het opleggen van een bestuursverbod. De Nederlandse strafrechter kan een bestuursverbod opleggen op basis van art. 28, lid 1, 5° Sr., wanneer de wet daarin voorziet. We stelden vast dat er in het vergaderjaar 2007-2008 een wetsvoorstel werd ingediend dat tot doel had de toepassingsmogelijkheden voor een ontzetting uit het beroep te verruimen naar een aantal misdrijven van financieel-economische aard. Dit wetsvoorstel heeft ertoe geleid dat een ontzetting uit het beroep mogelijk werd gemaakt voor de misdrijven vermeld in art. 194, lid 1, in Titel XII en XXVI Sr., in art. 63 Algemene wet inzake rijksbelastingen en art. 65 Invorderingswet. Deze misdrijven kunnen worden vergeleken met enkele van de misdrijven voorzien in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22. Zo voorziet art. 349, lid 1 Sr. in de mogelijkheid om een bestuursverbod op te leggen wegens een veroordeling tot één van de

¹³⁶ E. VAN DOOREN, “De gelimiteerde implementatie van het penaal bestuurs- en koopmansverbod”, *RW* 2011-12, afl. 4, 231.

¹³⁷ Zie *supra*, nr. 62.

¹³⁸ Art. 489-509^{quater} Sw.

misdrijven uit Titel XXVI. Deze titel handelt over de benadeling van schuldeisers of rechthebbenden en kan worden vergeleken met de misdrijven vermeld in art. 1, lid 1, g uit het K.B. nr. 22 die verband houden met de staat van faillissement.

77. **KOOPMANSVERBOD** – De Belgische strafrechter heeft, naast de mogelijkheid om een bestuursverbod op te leggen, eveneens de mogelijkheid om, bijkomend, een koopmansverbod op te leggen op basis van art. 1*bis* van het K.B. nr. 22. Het betreft een algemeen verbod om handel te drijven. Een opvallend verschil met het bestuursverbod uit art. 1 van het K.B. nr. 22, is dat er in art. 1*bis* van het K.B. niet gesproken wordt van een poging tot één van de misdrijven die worden opgesomd in deze bepaling. Het Nederlands strafrechtelijk bestuursverbod voorziet niet in dergelijk algemeen verbod om handel te drijven. De schuldige kan immers slechts worden ontzet van het beroep waarin hij het misdrijf heeft begaan.

78. **HANDELSRECHTELIJK BEROEPSVERBOD VS. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD** – Naast het strafrechtelijk beroepsverbod bestaat er in België ook een handelsrechtelijk beroepsverbod dat kan worden opgelegd door de Rechtbank van Koophandel op basis van art. 3, voor niet in eer herstelde gefailleerden, en op basis van art. 3*bis*, voor niet in eer herstelde gefailleerden die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement en de hiermee gelijkgestelde personen. In Nederland werd in 2014 een wetsvoorstel ingediend tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod dat tot doel heeft faillissementsfraude langs civielrechtelijke weg aan te pakken. Net zoals het handelsrechtelijk beroepsverbod in België, heeft het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland tot doel wantoestanden in en rond het faillissement aan te pakken. Uit het Nederlandse wetsvoorstel blijkt dat er een limitatieve lijst van gronden bestaat, op basis waarvan de rechter het civielrechtelijk bestuursverbod kan opleggen. Naar Belgisch recht bestaat er voor het strafrechtelijk beroepsverbod een limitatieve lijst van misdrijven in art. 1 van het K.B. nr. 22, maar voor het handelsrechtelijk beroepsverbod werd er in het K.B. geen limitatieve lijst van gronden opgenomen. Er kan een handelsrechtelijk beroepsverbod worden opgelegd indien de gefailleerde niet in eer werd hersteld of indien er sprake is van een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement. Het begrip 'kennelijk grove fout' is in ongeveer gelijkaardige bewoordingen terug te vinden in het Nederlandse civielrechtelijk bestuursverbod. Art. 106a, lid 1, a Faillissementswet verwijst immers indirect naar lid 2 van de artikelen 138 en 248 van Boek 2 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat indien de verplichtingen die in deze bepalingen worden opgelegd aan het bestuur niet vervuld zijn, er sprake is van 'kennelijk onbehoorlijk bestuur'. Zowel in België als in Nederland gaat men ervan uit dat de fout door elke redelijke bestuurder als fout zou worden beschouwd en wordt het criterium van voorzienbaarheid gehanteerd (wist of behoorde te weten). Het verschil is echter dat naar Belgisch recht de kennelijk grove fout moet hebben bijgedragen tot het faillissement, terwijl het kennelijk onbehoorlijk bestuur naar Nederlands recht slechts wordt vermoed een oorzaak te zijn van het faillissement. Het is aldus niet vereist dat het kennelijk onbehoorlijk bestuur heeft bijgedragen tot het faillissement. Nog een verschil tussen het handelsrechtelijk beroepsverbod in België en het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland is dat in art. 3 en art. 3*bis* van het K.B. eveneens wordt verwezen naar de mogelijkheid een verbod op te leggen om de taak van commissaris uit te oefenen. Deze mogelijkheid wordt niet voorzien voor het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland.

79. UITBREIDING VAN DE MISDRIJVENLIJST? – Tot slot stelden we vast dat een uitbreiding van de misdrijvenlijst in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22 wenselijk is. De wetgever kan hierbij gebruik maken van het Nederlands model, door naar volledige hoofdstukken of titels van het Strafwetboek te verwijzen en niet naar individuele feiten.

Hoofdstuk 4. Het juridisch karakter van het beroepsverbod

80. OVERZICHT – Na te hebben onderzocht waaruit het beroepsverbod in het K.B. nr. 22 bestaat en in welke gevallen het kan worden opgelegd, is het belangrijk na te gaan welk het juridisch karakter is van het beroepsverbod. Zoals reeds werd vermeld in het inleidend hoofdstuk, heeft het K.B. nr. 22 diverse wetswijzigingen ondergaan, waarvan de belangrijkste plaatsvond in 1998. Deze wetswijziging heeft de juridische aard van het beroepsverbod aanzienlijk gewijzigd. De bedoeling van dit hoofdstuk is na te gaan welk het juridisch karakter van het beroepsverbod is. Een onderscheid moet worden gemaakt tussen het strafrechtelijk en het handelsrechtelijk beroepsverbod aangezien de wetswijziging in 1998 voornamelijk betrekking had op het strafrechtelijk beroepsverbod. Vooreerst zal worden nagegaan wat het juridisch karakter was van het strafrechtelijk beroepsverbod vóór de wetswijziging van 1998. Vervolgens komt de rechtspraak van het toenmalige Arbitragehof aan bod. Aansluitend zal het juridisch karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod na de wetswijziging van 1998 onderzocht worden, hetgeen vandaag nog steeds van kracht is. Bovendien zal ook worden nagegaan wat het juridisch karakter is van het strafrechtelijk bestuursverbod in Nederland. Ook het handelsrechtelijk beroepsverbod in België en het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland zullen worden onderzocht op hun rechtskarakter. Ten slotte zal dieper worden ingegaan op één van de moeilijkheden waarmee het K.B. nr. 22 in het kader van het juridisch karakter te maken heeft. Er wordt getracht een oplossing te zoeken, deels aan de hand van het Nederlands recht.

Afdeling 1. Het strafrechtelijk beroepsverbod

1. Vóór de wet van 1998

81. KRITIEK – Voor de wetswijziging van 1998 heerste er veel kritiek op het juridisch karakter van het beroepsverbod in het K.B. nr. 22. De reden hiervoor was dat het beroepsverbod werd gekwalificeerd als een beveiligingsmaatregel die van rechtswege werd opgelegd en bovendien definitief was.¹³⁹

82. VAN RECHTSWEGE – Dat het beroepsverbod van rechtswege kon worden opgelegd, hield in dat deze straf niet moest worden uitgesproken door de strafrechter, maar automatisch werd gekoppeld aan de strafrechtelijke veroordeling. Het verbod diende evenmin te worden gevorderd door het openbaar ministerie.¹⁴⁰ Vanaf het ogenblik dat iemand door de strafrechter werd veroordeeld tot één van de misdrijven opgesomd in art. 1 van het K.B. nr. 22 voor een gevangenisstraf van minstens drie maanden, eventueel met uitstel, kon de veroordeelde persoon van rechtswege de door het K.B. verboden functies niet meer uitoefenen. Het koopmansverbod in art. 1*bis* was toen specifiek verbonden aan een veroordeling wegens eenvoudige of bedrieglijke bankbreuk.¹⁴¹ Het feit

¹³⁹ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-4.

¹⁴⁰ A. BENOIT-MOURY, "L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 330.

¹⁴¹ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 343.

dat aan de veroordeelde een beroepsverbod werd opgelegd, moest evenmin worden vermeld in het vonnis.¹⁴²

83. DEFINITIEF – Het beroepsverbod had ook een definitief karakter. Het gold onbeperkt in de tijd, voor het leven.¹⁴³ Het gevolg van het onbeperkt karakter was dat de strafrechtelijke veroordeling die gekoppeld was aan het beroepsverbod, niet kon worden uitgewist op basis van art. 619 Sv. Dit artikel handelt over de uitwissing van veroordelingen. Het gaat om een maatregel die genomen kan worden nadat de straf is ondergaan teneinde de reclassering van de veroordeelde persoon te bevorderen. De uitwissing heeft tot doel de nadelige effecten van de vermelding van een veroordeling in het strafregister te doen stoppen.¹⁴⁴ Art. 619, lid 2 Sv. bepaalt dat de uitwissing niet van toepassing is op veroordelingen die een vervallenverklaring of ontzetting inhouden van meer dan drie jaar. Aangezien aan de oplegging van het beroepsverbod geen beperking in de tijd werd gekoppeld, was een uitwissing dan ook niet mogelijk. Doordat het beroepsverbod het karakter van een beveiligingsmaatregel had en niet dat van een straf, was een kwijtschelding of vermindering van de straf bij genademaatregel evenmin mogelijk. Toch moet het definitief karakter van het beroepsverbod enigszins worden genuanceerd in die zin dat het wel mogelijk was om een einde te stellen aan het beroepsverbod middels het strafrechtelijk herstel in eer en rechten op basis van de artikelen 621-634 Sv. Daarnaast kon ook een amnestiewet het beroepsverbod opheffen.¹⁴⁵

84. ZWARE SANCTIE – Het beroepsverbod kon aldus worden beschouwd als een zeer zware sanctie. Iemand die in zijn jonge jaren veroordeeld werd voor een misdrijf dat de oplegging van een beroepsverbod tot gevolg had en twintig jaar later van zijn werkgever een verantwoordelijke functie aangeboden kreeg in de vennootschap, was er aan voor de moeite. Een aandachtig advocaat vroeg aan de strafrechter een straf van minder dan drie maanden gevangenisstraf voor één van de misdrijven uit art. 1 van het K.B. nr. 22. Immers, enkel op die manier kon het beroepsverbod worden vermeden. Het beroepsverbod stuitte in de rechtsleer dan ook op hevige kritiek.¹⁴⁶

2. Rechtspraak Grondwettelijk Hof

85. ARREST 27 MEI 1998 – Het toenmalige Arbitragehof kreeg de gelegenheid te oordelen over art. 1 en art. 1bis van het K.B. nr. 22. Een prejudiciële vraag van de correctionele rechtbank van Brussel leidde tot het arrest van 27 mei 1998.¹⁴⁷

¹⁴² G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANS en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 306.

¹⁴³ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 343.

¹⁴⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 558.

¹⁴⁵ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 171.

¹⁴⁶ Zie *supra*, nr. 13; L. HUYBRECHTS, "Het beroepsverbod van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934: een bot zwaard van een blinde justitie", *RW* 1991-1992, 1034-1036.

¹⁴⁷ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, 2, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>; L. BIHAIN en M. NEVE, "Les interdictions professionnelles", in S. BERBUTO, L. BIHAIN, J. DETIENNE, A. JACOBS, F. KÉFER, A. MASSET en C. MEUNIER (eds.), *Le point sur le droit pénal*, Luik, ULg. Formation permanente CUP, 2000, 104.

86. FEITEN – In deze strafzaak werd de beklaagde voor de correctionele rechtbank van Brussel vervolgd wegens het uitoefenen van een functie van feitelijk bestuurder in een CV, in strijd met de artikelen 1, *1bis*, 3 en 4 van het K.B. nr. 22. Beklaagde werd in 1966, meer dan 30 jaar voordien, op 21-jarige leeftijd veroordeeld, wegens een diefstal van vijf paar sokken in een grootwarenhuis, tot een gevangenisstraf van vier maanden, waarvan drie maanden met uitstel, en een geldboete. De beklaagde argumenteerde voor de correctionele rechtbank dat het K.B. nr. 22 een schending vormt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De zaak belandde uiteindelijk voor het Grondwettelijk Hof, dat zich enkel uitsprak over de artikelen 1 en *1bis* van het K.B.¹⁴⁸

87. OORDEEL GRONDWETTELIJK HOF – Het Grondwettelijk Hof stelde vast dat de maatregelen uit art. 1 en *1bis* van het K.B. nr. 22 een zeer ernstige beperking vormen van de vrijheid van handel en nijverheid. Het Hof oordeelde verder dat de maatregelen uit art. 1 en *1bis* verder gaan dan noodzakelijk om het beoogde doel, de bescherming van het handelsleven, te bereiken, doordat het beroepsverbod automatisch is, onbeperkt is in de tijd, niet moet worden gevorderd door het openbaar ministerie en evenmin in het vonnis wordt vermeld. Volgens het Hof kan het beoogde doel ook worden bereikt indien er een debat wordt gevoerd over het beroepsverbod en de duur door de rechter in een gemotiveerde beslissing wordt vastgelegd. Het Grondwettelijk Hof besloot in het arrest van 27 mei 1998 aldus tot een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.¹⁴⁹

88. BEVESTIGING – Deze uitspraak van het Grondwettelijk Hof werd in gelijkaardige bewoordingen bevestigd in het arrest van 15 juli 1998.¹⁵⁰ Deze arresten van het Grondwettelijk Hof liggen eveneens in lijn met de reeds eerder door de rechtsleer geuite kritiek.

3. Na de wet van 1998

89. OMMEKEER – De wet van 2 juni 1998, in werking getreden op 1 september 1998, zorgde voor een grote ommekeer.¹⁵¹ De oorspronkelijke bedoeling van de wet was om het beroepsverbod uit te breiden naar enkele fiscale misdrijven. Onder invloed van kritiek in de rechtsleer en de arresten van het Arbitragehof, leidde deze wet echter tot een ingrijpende wijziging van het juridisch karakter van het K.B. nr. 22. Er wordt immers afgestapt van het automatisch en definitief karakter van het beroepsverbod.¹⁵²

90. FACULTATIEF BEROEPSVERBOD – Vooreerst wordt er afgestapt van het feit dat het beroepsverbod van rechtswege wordt gekoppeld aan een strafrechtelijke veroordeling. Voortaan moet de rechter

¹⁴⁸ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, 2, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>.

¹⁴⁹ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, 11-12, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>.

¹⁵⁰ Arbitragehof 15 juli 1998, nr. 87/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-087n.pdf>.

¹⁵¹ Wet 2 juni 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *BS* 22 augustus 1998.

¹⁵² B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 345-346.

zich uitspreken over een beroepsverbod.¹⁵³ De rechter is niet verplicht om steeds een beroepsverbod uit te spreken maar moet telkens nagaan of het in de gegeven omstandigheden nodig is een beroepsverbod op te leggen. Het gaat met andere woorden om een facultatief beroepsverbod.¹⁵⁴ De rechter die bevoegd is om uitspraak te doen over het beroepsverbod is degene bij wie de strafzaak aanhangig is.¹⁵⁵

91. GROOTTE VAN DE ONDERNEMING – Tijdens de bespreking in de Kamercommissie was men van oordeel dat, hoewel een grote fraudeur niet aan de leiding mag komen van een grote onderneming of financiële instelling, de automatische oplegging van een beroepsverbod aan de bestuurder van een kleine onderneming niet gerechtvaardigd is, aangezien in dat geval het gevaar voor het handelsleven beperkter is. Men stelde tevens vast dat in grote ondernemingen het vaak de ondergeschikten zijn die strafrechtelijk moeten opdraaien voor de feiten. Ook in dat geval werd de automatische oplegging van het beroepsverbod onrechtvaardig geacht.¹⁵⁶ Deze redenering is opmerkelijk. Het lijkt alsof men bedoelt dat het automatisch karakter van het beroepsverbod wel gerechtvaardigd is voor grote ondernemingen maar niet voor kleine ondernemingen. Toch kan het automatisch karakter ook voor grote ondernemingen niet gerechtvaardigd worden geacht. De bedoeling van het beroepsverbod, dat krachtens het K.B. nr. 22 kan worden opgelegd, was immers om personen die onwaardig of onbekwaam waren om deel te nemen aan het economische leven, te verbannen. Het mag dan ook geen rol spelen of deze persoon aan de leiding stond van een grote of kleine onderneming. Bij het vaststellen van de strafmaat zou eventueel wel rekening gehouden kunnen worden met de grootte van de onderneming.

92. TIJDELIJK KARAKTER – Daarnaast wordt ook het definitief karakter van het beroepsverbod afgeschaft. Het beroepsverbod is voortaan tijdelijk. Indien de rechter van oordeel is dat een beroepsverbod moet worden opgelegd, bepaalt hij eveneens de termijn hiervan. De Kamercommissie was immers van oordeel dat het definitieve karakter van het beroepsverbod de evenredigheid tussen de duur van de sanctie en de ernst van de feiten uitsluit. Er wordt eveneens verwezen naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat geoordeeld heeft dat een straf die de maatschappelijke reclassering van de veroordeelde onmogelijk maakt, niet kan worden uitgesproken.¹⁵⁷ Het gevolg van het tijdelijk karakter van het beroepsverbod is dat een uitwissing op basis van art. 619 Sv. mogelijk wordt. Slechts wanneer de strafrechter een beroepsverbod van meer dan drie jaar oplegt, belet art. 619, lid 2 Sv. de automatische uitwissing.¹⁵⁸

¹⁵³ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 179.

¹⁵⁴ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-8-9.

¹⁵⁵ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 179.

¹⁵⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer* 1997-1998, nr. 1311/5, 3-4.

¹⁵⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer* 1997-1998, nr. 1311/5, 4-5.

¹⁵⁸ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 183-185.

93. BIJKOMENDE STRAF – Waar het strafrechtelijk beroepsverbod vóór de wetwijziging van 1998 nog gekwalificeerd werd als een beveiligingsmaatregel, dient het voortaan te worden gekwalificeerd als een bijkomende straf. De wettekst zegt nochtans niet uitdrukkelijk dat het strafrechtelijk beroepsverbod gekwalificeerd moet worden als een bijkomende straf. Ook in de Kamercommissie werd hierover niets uitdrukkelijk gezegd.¹⁵⁹ Het Hof van Cassatie bevestigde in een arrest van 2 juni 1999 echter dat het beroepsverbod wel degelijk gekwalificeerd moet worden als een bijkomende straf, aangezien het de kenmerken heeft van een straf. Het moet immers door de strafrechter worden uitgesproken na een tegensprekelijk debat.¹⁶⁰ De kwalificatie als bijkomende straf brengt enkele gevolgen met zich mee. Zo zal de rechter bij zijn beoordeling om al dan niet een beroepsverbod op te leggen, geen rekening meer houden met de bescherming van het handelsleven. Wel zal de rechter zich baseren op individuele (schuld)kenmerken van de veroordeelde, evenals op de ernst van de feiten.¹⁶¹ Bovendien zijn op deze bijkomende straf alle regels van het strafrecht van toepassing. Zo komt het strafrechtelijk beroepsverbod voortaan ook in aanmerking voor een genademaatregel en is art. 34 Sw. van toepassing.¹⁶² Dit artikel bepaalt dat de ontzetting onmiddellijk uitwerking heeft van zodra de uitspraak onherroepelijk is geworden, maar dat de termijn van de ontzetting pas begint te lopen van de dag waarop de veroordeelde zijn straf heeft ondergaan of dat zijn straf verjaard is.¹⁶³ Tot slot vormt ook de niet-retroactieve toepassing van straffen, zoals bepaald in art. 2 Sw., een belangrijk element.¹⁶⁴

4. Het strafrechtelijk bestuursverbod in Nederland

94. RECHTERLIJKE BEVOEGDHEID EN TIJDELIJK KARAKTER – Waar het in België tot de wetwijziging van 1998 heeft geduurd vooraleer het automatisch karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod werd omgezet in een facultatief beroepsverbod dat door de rechter moest worden uitgesproken, heeft men in Nederland reeds bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886 gekozen voor een ontzetting die moest worden opgelegd door de rechter. Van een ontzetting van rechtswege was aldus geen sprake.¹⁶⁵ De rechter zal een ontzetting opleggen indien hij dat opportuun en gerechtvaardigd acht.¹⁶⁶ Daarnaast heeft de ontzetting ook een tijdelijk karakter. De duur ervan wordt geregeld in art. 31 Sr.

¹⁵⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer* 1997-1998, nr. 1311/5.

¹⁶⁰ Cass. 2 juni 1999, *Arr.Cass.* 1999, 763.

¹⁶¹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 183; Zie *infra*, nr. 106-107.

¹⁶² G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-17.

¹⁶³ H.-D. BOSLY, "La duree de la peine accessoire de l'interdiction des droits", in F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE en B. SPRIET, *Strafrecht als roeping. Liber amicorum Lieven Dupont*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 305.

¹⁶⁴ Zie *infra*, nr. 109.

¹⁶⁵ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 423-424.

¹⁶⁶ R.J. MANSCHOT, "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 343-344.

95. BIJKOMENDE STRAF – De Nederlandse wetgever maakt een onderscheid tussen twee soorten strafrechtelijke sancties: straffen en maatregelen.¹⁶⁷ De ontzetting is reeds van bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886 een (bijkomende) straf en geen maatregel.¹⁶⁸ Het onderscheid tussen beide zit hem vooral in de rechtsgrond waarop beide sancties steunen. De rechtsgrond van de straf vormt de verwijtbaarheid. Door het opleggen van een straf wordt iemand zijn strafbaar gedrag verweten omdat hij een delict heeft begaan. Hij had er immers voor kunnen kiezen het delict niet te plegen, maar hij heeft dat kennelijk niet gedaan. Dat verwijt wordt uitgedrukt in een straf die wordt opgelegd.¹⁶⁹ Bovendien legt de straf voor het bepalen van de strafmaat vooral de nadruk op algemene preventie.¹⁷⁰ Voor de maatregel vormt de verwijtbaarheid niet de grondslag. Het gevolg hiervan is dat een maatregel kan worden opgelegd, ongeacht of aan degene die ze opgelegd krijgt, een verwijt van een strafbaar feit kan worden gemaakt. Voor de maatregel vormt het strafbaar feit hooguit een aanleiding. De bedoeling van de maatregel is om ongewenste nevenverschijnselen die zich door het strafbaar feit manifesteren, weg te nemen.¹⁷¹ De maatregel legt de nadruk op speciale preventie. De samenleving dient noodzakelijk te worden beschermd.¹⁷² Hoewel de ontzetting wordt gekwalificeerd als bijkomende straf, heerst er bij rechters en officieren in Nederland de gedachte dat de ontzetting veeleer het karakter van een maatregel heeft, ook al ervaren de veroordeelden de ontzetting wel als een straf. De reden hiervoor is dat het doel van de ontzetting volgens de rechters en officieren het vermijden van gelijkaardige strafbare feiten in het kader van het beroep is. Volgens hen staat de beschermingsgedachte dan ook voorop. Uit onderzoek blijkt dat het voorkomen van recidive een kwart van de motivering uitmaakt die de rechters gebruiken voor het opleggen van een ontzetting. Wanneer een verdachte reeds eerder voor soortgelijke feiten werd veroordeeld, vormt dat een belangrijke reden voor de oplegging van een ontzetting. Men gaat er immers vanuit dat deze daders voor weinig rede vatbaar zijn en hun handelen niet snel zullen veranderen.¹⁷³ Hoewel de ontzetting eerder wordt aanvoeld als een maatregel moet deze, net zoals in België, aldus gekwalificeerd worden als een bijkomende straf.

Afdeling 2. Het handelsrechtelijk beroepsverbod

96. ART. 3: PROBLEMATISCHE BEPALING – Art. 3 van het K.B. nr. 22 handelt over het handelsrechtelijk beroepsverbod voor niet in eer herstelde gefailleerden. Deze bepaling is enigszins problematisch te noemen. Waar de wetgever met de wet van 2 juni 1998 tegemoet kwam aan de kritiek op het strafrechtelijk beroepsverbod door de artikelen 1 en 1*bis* fundamenteel te wijzigen, had de wetgever geen oog voor art. 3 van het K.B. nr. 22. Zoals hoger reeds uiteengezet, veranderde de wet van 2 juni 1998 het juridisch karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod van definitief, automatisch en van rechtswege naar een beroepsverbod dat wordt uitgesproken door de

¹⁶⁷ J.M. VAN BEMMELEN, *Sanctierecht*, Alphen aan den Rijn, Samsom H.D. Tjeenk Willink, 1990, 34.

¹⁶⁸ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, *Beroepsverboden in Nederland. De strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt nader bekeken*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2010, 19.

¹⁶⁹ P.A.M. MEVIS, *Capita strafrecht. Een thematische inleiding*, Nijmegen, Ars Aequi libri, 2013, 968.

¹⁷⁰ M. VAN BEMMELEN, *Sanctierecht*, Alphen aan den Rijn, Samsom H.D. Tjeenk Willink, 1990, 34.

¹⁷¹ P.A.M. MEVIS, *Capita strafrecht. Een thematische inleiding*, Nijmegen, Ars Aequi libri, 2013, 969.

¹⁷² M. VAN BEMMELEN, *Sanctierecht*, Alphen aan den Rijn, Samsom H.D. Tjeenk Willink, 1990, 34.

¹⁷³ M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, "Ontzetting uit beroep of ambt. Herleving van een weinig gebruikte straf?", *BJU* 2011, afl. 1, 82.

rechter en waarvan de duur in de tijd wordt beperkt.¹⁷⁴ Art. 3 van het K.B. nr. 22 verwijst echter nog naar het beroepsverbod zoals dat van kracht was vóór de wetswijziging van 1998. De vraag rees dan ook of de nieuwe regeling in art. 1 en *1bis* kon worden getransponeerd naar art. 3 van het K.B. nr. 22.¹⁷⁵

97. ARBITRAGEHOF 21 JUNI 2000 – Het toenmalige Arbitragehof heeft meer duidelijkheid gebracht met zijn arrest van 21 juni 2000. De correctionele rechtbank te Bergen stelde aan het Hof de prejudiciële vraag of art. 3 van het K.B. nr. 22 het gelijkheidsbeginsel in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, doordat die bepaling van toepassing is zonder dat de gefailleerde werd gedagvaard of de kans kreeg zich nader te verklaren, doordat er geen melding van wordt gemaakt in het beschikkend gedeelte van het vonnis van de Rechtbank van Koophandel en doordat zij niet beperkt is in de tijd. Het Hof oordeelde dat er sprake is van een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wanneer de interpretatie gevolgd wordt dat art. 3 van het K.B. in een automatisch en onbeperkt beroepsverbod voorziet. Er is volgens het Hof echter geen sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel wanneer de interpretatie gevolgd wordt dat het beroepsverbod in art. 3 niet in een automatisch en in de tijd onbeperkt beroepsverbod voorziet.¹⁷⁶ We kunnen uit dit oordeel van het Arbitragehof afleiden dat de tweede interpretatie gevolgd moet worden, zodat het beroepsverbod uit art. 3 van het K.B. nr. 22 slechts kan worden uitgesproken door de rechter en een tijdelijk karakter heeft. Er is aldus sprake van een stilzwijgende wijziging van art. 3 van het K.B. nr. 22 aangezien de tekst van art. 3 van het K.B. nr. 22 bepaalt dat het verbod uit art. 1 ook geldt voor de niet in eer herstelde gefailleerden. Art. 1 van het K.B. nr. 22 werd door de wet van 2 juni 1998 gewijzigd in die zin dat de rechter zich voortaan moet uitspreken over het beroepsverbod en dat het een tijdelijk karakter heeft.¹⁷⁷

98. BEVEILIGINGSMATREGEL – Het handelsrechtelijk beroepsverbod uit art. 3 van het K.B. nr. 22 moet worden gekwalificeerd als een beveiligingsmaatregel. Het wordt immers uitgesproken door de Rechtbank van Koophandel in het kader van een burgerlijke procedure waarin er geen sprake is van een veroordeling tot een straf.¹⁷⁸ Er is zodus een duidelijk verschil op te merken met de kwalificatie van het strafrechtelijk beroepsverbod dat sinds de wetswijziging in 1998 wordt gekwalificeerd als een bijkomende straf. In tegenstelling tot wat het geval is bij de oplegging van een strafrechtelijk beroepsverbod, zal de rechter bij de oplegging van het handelsrechtelijk beroepsverbod wel rekening houden met de bescherming van het handelsleven, maar niet met de individuele (schuld)kenmerken van de veroordeelde evenals met de ernst van de feiten.¹⁷⁹

99. ART. 3BIS – Art. *3bis* van het K.B. nr. 22 handelt over de gefailleerden die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement en de personen die hiermee

¹⁷⁴ Zie *supra*, nrs. 89-93.

¹⁷⁵ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 314-315.

¹⁷⁶ Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 77/2000, <http://www.const-court.be/public/n/2000/2000-077n.pdf>.

¹⁷⁷ Zie *supra*, nr. 90-92.

¹⁷⁸ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-25.

¹⁷⁹ Zie *supra*, nr 93.

gelijkgesteld kunnen worden. Het handelsrechtelijk beroepsverbod dat in het kader van art. 3bis kan worden opgelegd, voorziet al van in het begin in een rechterlijk, facultatief en tijdelijk beroepsverbod. Het is dan ook het enige artikel uit het K.B. dat overeind is gebleven tussen de arresten van het Arbitragehof en de wetwijziging van 1998. Het beroepsverbod moet worden opgelegd door de Rechtbank van Koophandel en dient te worden gekwalificeerd als een beveiligingsmaatregel.¹⁸⁰ Ook hier gaat het immers om een beroepsverbod dat wordt uitgesproken door de Rechtbank van Koophandel in het kader van een burgerlijke procedure en waarin er nooit veroordeeld wordt tot een straf.

100. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD NEDERLAND – Wat betreft het juridisch karakter van het civielrechtelijk bestuursverbod dat mogelijk in Nederland wordt ingevoerd, voorziet het wetsvoorstel erin dat het bestuursverbod zal moeten worden opgelegd door tussenkomst van een rechter. Een civielrechtelijk bestuursverbod zal dus niet automatisch opgelegd worden nadat het faillissement werd uitgesproken.¹⁸¹ Daarnaast zal het bestuursverbod niet onbepert zijn in de tijd aangezien het wetsvoorstel voorziet in een maximumduur.¹⁸² De vraag rijst echter of het civielrechtelijk bestuursverbod binnen de reikwijdte van een strafvervolgning in de zin van art. 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM) valt.¹⁸³ Het gevolg hiervan is dat de waarborgen uit art. 6 EVRM van toepassing zouden zijn, zoals het vermoeden van onschuld en de bijzondere rechten die worden voorzien in het derde lid.¹⁸⁴ Uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel blijkt dat het doel van het civielrechtelijk bestuursverbod het voorkomen van recidive door frauderende bestuurders is.¹⁸⁵ Het is dan ook mogelijk om het civielrechtelijk bestuursverbod op één lijn te stellen met het strafrechtelijk bestuursverbod waardoor het civielrechtelijk bestuursverbod in dat geval de kwalificatie van een bijkomende straf aanneemt. Het wordt door de rechter immers opgelegd ten aanzien van een verwijtbare gedraging met als doel recidive te voorkomen. Wanneer het kan worden gekwalificeerd als een bijkomende straf zal het onder de draagwijdte van een strafvervolgning in de zin van art. 6 EVRM vallen.¹⁸⁶ Het Europees Hof voor de Rechten van de mens heeft echter reeds geoordeeld over de vraag of het bestuursverbod onder art. 6 van het EVRM valt in het kader van een zaak die betrekking had op het bestuursverbod in het Verenigd Koninkrijk. Het Hof oordeelde dat het bestuursverbod eerder een *regulatory* dan een *criminal* karakter had en dat de 'straf' die wordt opgelegd geen gevangenisstraf of boete is, maar wel een verbod om op te treden als bestuurder. Het Hof besloot dan ook dat het bestuursverbod niet beschouwd kan worden als een strafvervolgning in de zin van art. 6 EVRM.¹⁸⁷ Het gevolg is dat ook het civielrechtelijk bestuursverbod niet binnen de reikwijdte van een strafvervolgning in de zin van art. 6 van het EVRM valt.

¹⁸⁰ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-26-32.

¹⁸¹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 3.

¹⁸² Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 7.

¹⁸³ D. DOORENBOS, "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 21.

¹⁸⁴ Art. 6, lid 2 en 3 EVRM.

¹⁸⁵ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3.

¹⁸⁶ D. DOORENBOS, "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 21.

¹⁸⁷ D. DOORENBOS, "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 22.

Afdeling 3. Naar een hoofdstraf of autonome straf?

101. ZWARE SANCTIE – Wat betreft het juridisch karakter van het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22, moet worden vastgesteld dat het beroepsverbod een zware sanctie is. Naar huidig recht kan het strafrechtelijk beroepsverbod immers enkel opgelegd worden als bijkomende straf, wat betekent dat er naast deze bijkomende straf ook nog eens een hoofdstraf wordt opgelegd. Indien de strafrechter een gevangenisstraf oplegt als hoofdstraf en een beroepsverbod als bijkomende straf, heeft dit tot gevolg dat de veroordeelde eerst zijn gevangenisstraf moet uitzitten en vervolgens ook nog eens geconfronteerd wordt met een beroepsverbod. Indien de strafrechter beslist een strafrechtelijk beroepsverbod op te leggen, zal dit voor een minimumduur zijn van drie jaar, zonder dat verzachtende omstandigheden kunnen worden toegepast.¹⁸⁸ Bovendien kan de maximumtermijn van tien jaar worden verdubbeld in geval van herhaling of meerdaadse samenloop.¹⁸⁹ Zo bijkomend is deze bijkomende straf aldus niet. Ook oordeelde het Grondwettelijk Hof reeds dat het beroepsverbod een zeer ernstige beperking vormt van de vrijheid van handel en nijverheid.¹⁹⁰ Daarnaast sprak het Hof zich in een arrest van 20 oktober 2004 uit over de verenigbaarheid van art. 3bis §2 met art. 23 van de Grondwet. Dit artikel bepaalt dat ieder het recht heeft een menswaardig leven te leiden. Art. 23, 1° van de Grondwet bepaalt dat dit recht in het bijzonder het recht op arbeid en de vrije keuze van beroepsarbeid omvat. Het Hof oordeelde dat het aan de bevoegde wetgever is om de voorwaarden te bepalen voor de uitoefening van de rechten vervat in art. 23 van de Grondwet. De bevoegde rechter kan echter ook beperkingen stellen aan de vrije keuze van beroepsarbeid. Deze beperkingen mogen volgens het Hof echter niet ingevoerd worden zonder dat ze noodzakelijk zouden zijn of indien deze beperkingen gevolgen zouden hebben die kennelijk onevenredig zijn ten opzichte van het doel dat ermee wordt nagestreefd. Het Hof oordeelde dat het beroepsverbod niet onverenigbaar is met art. 23 van de Grondwet doordat men gedurende het verbod ook op een andere manier inkomsten kan verwerven. Het Hof oordeelde aldus dat het beroepsverbod verenigbaar was met art. 23 van de Grondwet.¹⁹¹ Toch duidt het feit dat deze vraag gesteld werd aan het Grondwettelijk Hof op de zwaarwichtigheid van de sanctie. In deze afdeling zal dan ook stilgestaan worden bij de mogelijkheden om tegemoet te komen aan het zwaarwichtig karakter van het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22.

102. BIJKOMENDE STRAF VS. BEVEILIGINGSMAATREGEL – Het beroepsverbod dat krachtens het K.B. nr. 22 kan worden opgelegd, kan zowel het karakter van een bijkomende straf, als dat van een beveiligingsmaatregel hebben. De wet van 2 juni 1998 heeft het juridisch karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod gewijzigd van een beveiligingsmaatregel naar een bijkomende straf die door de strafrechter kan worden uitgesproken.¹⁹² Het handelsrechtelijk beroepsverbod moet gekwalificeerd worden als een beveiligingsmaatregel. Deze sanctie wordt immers door de Rechtbank van Koophandel uitgesproken, die geen straf kan opleggen.¹⁹³

¹⁸⁸ Zie *infra*, nr. 133.

¹⁸⁹ Zie *infra*, nr. 132; Art. 56, lid 2 Sw. en art. 60 Sw.

¹⁹⁰ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, 11, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>.

¹⁹¹ Arbitragehof 20 oktober 2004, nr. 160/2004, <http://www.const-court.be/public/n/2004/2004-160n.pdf>.

¹⁹² Zie *supra*, nr. 93.

¹⁹³ Zie *supra*, nr. 98.

103. HOOFDSTRAF OF AUTONOME STRAF? – In wat volgt zal worden nagegaan hoe tegemoet gekomen kan worden aan het feit dat het beroepsverbod een zware sanctie uitmaakt. Dit zal enkel betrekking hebben op het strafrechtelijk beroepsverbod, aangezien het handelsrechtelijk beroepsverbod als beveiligingsmaatregel wordt gekwalificeerd. Het is vooreerst belangrijk het verschil tussen een straf en een beveiligingsmaatregel voor ogen te houden. Vervolgens moet, wat betreft de straf, tevens een onderscheid worden gemaakt tussen een hoofdstraf en een bijkomende straf. Tot slot zullen we nagaan of het naar Belgisch recht mogelijk is om het beroepsverbod op te leggen als hoofdstraf, dan wel als een autonome straf. Het Nederlands recht vormt bij deze laatste mogelijkheid een richtlijn.

1. Onderscheid straf en beveiligingsmaatregel

104. ALGEMEEN – Straffen en beveiligingsmaatregelen hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze gedragingen, die in de wet als misdrijf worden omschreven, gaan sanctioneren.¹⁹⁴ Niettemin bestaan er belangrijke verschillen tussen beide. De belangrijkste verschillen zullen hier verder worden besproken.

105. DEFINITIE STRAF – In de wet wordt er geen definitie gegeven van het begrip 'straf'. Het is de rechtspraak die dit begrip nader heeft omschreven als "*een leed dat door de rechterlijke macht wordt opgelegd als sanctie voor een misdrijf*".¹⁹⁵ Straffen hebben aldus een leedtoevoegend karakter en eveneens een stigmatiserend effect door de sociale afkeuring die er mee gepaard gaat.¹⁹⁶

106. FUNCTIES VAN EEN STRAF – Aan een straf kunnen bepaalde functies worden toegeschreven. Vooreerst gaat het om een vergelding of retributie: de dader moet boeten voor de schade die hij veroorzaakt heeft. Daarnaast heeft ze de functie van algemene of collectieve preventie. Een straf maakt het mogelijk potentiële daders ervan te beletten om een misdrijf te plegen. Bovendien zet het mensen aan zich conform de wet te gedragen. Een derde functie betreft de bijzondere of individuele preventie. De strafuitvoering maakt dat de dader belet wordt om opnieuw een misdrijf te plegen. De vierde functie van de straf is dat het zorgt voor de bescherming van de maatschappij. Tot slot brengt een straf het herstel met zich mee van de schade die door het misdrijf werd veroorzaakt, zoals bijvoorbeeld de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen.¹⁹⁷

107. FUNCTIE BEVEILIGINGSMAATREGEL – Waar een straf een repressieve functie heeft, heeft een beveiligingsmaatregel een preventieve functie. Hoewel ze soms leed teweeg kunnen brengen, hebben ze voornamelijk tot doel de samenleving te beschermen tegen personen of situaties die een gevaar zouden kunnen opleveren voor rechtsgoederen die strafrechtelijk worden beschermd.¹⁹⁸

¹⁹⁴ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 380.

¹⁹⁵ Cass. 14 januari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 52; A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 135.

¹⁹⁶ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 393.

¹⁹⁷ A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 135-136.

¹⁹⁸ F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 380.

108. KENMERKEN VAN EEN STRAF – Aan een straf zijn bepaalde kenmerken verbonden die het mogelijk maken de 'echte' straffen te onderscheiden van de niet-strafrechtelijke sancties. Een eerste kenmerk is dat straffen een wettelijk karakter hebben.¹⁹⁹ Dit kenmerk hangt samen met het legaliteitsbeginsel dat wordt vastgesteld in art. 2, lid 1 Sw. Dit artikel bepaalt immers dat een misdrijf slechts kan worden gestraft met een straf indien deze straf door de wet wordt gesteld voordat het misdrijf werd gepleegd: *nulla poena sine lege*.²⁰⁰ Een tweede kenmerk is dat strafrechtelijke straffen gerechtelijk zijn. Zij worden door een rechter opgelegd. Zij verschillen dan ook met administratieve straffen of tuchtstraffen die door de overheid of tuchtorganen worden opgelegd. Straffen die automatisch aan een misdrijf worden gekoppeld zonder dat de rechter zich hierover uitsprekt, zijn evenmin te beschouwen als strafrechtelijke straffen. Vandaar dat het strafrechtelijk beroepsverbod vóór de wetwijziging van 1998 dan ook niet gekwalificeerd kon worden als een straf, maar wel als een beveiligingsmaatregel. Het werd immers van rechtswege, zonder rechterlijke tussenkomst, opgelegd. Een derde kenmerk betreft het persoonlijk en individueel karakter. Het persoonlijk karakter duidt op het feit dat de straf enkel kan worden opgelegd aan de persoon die het misdrijf heeft gepleegd. Dit kenmerk ligt eveneens vevat in art. 39 Sw. Het individueel karakter van een straf houdt in dat elke dader, mededader of medeplichtige aan eenzelfde misdrijf een afzonderlijke straf dient te krijgen. Collectieve straffen zijn niet mogelijk.²⁰¹

109. NIET-RETROACTIEVE TOEPASSING – Art. 2 Sw. bepaalt dat indien de zwaarte van de straf op het ogenblik van het vonnis verschilt met de zwaarte van de straf op het ogenblik van het misdrijf, de minst zware straf zal worden toegepast. Dit artikel bevat het beginsel van de niet-retroactieve toepassing van de strafwet. Het vormt een toepassing van het legaliteitsbeginsel.²⁰² Het beginsel van de niet-retroactieve toepassing geldt niet voor beveiligingsmaatregelen.²⁰³ De wetwijziging van 1998 heeft ervoor gezorgd dat de juridische kwalificatie van het strafrechtelijk beroepsverbod gewijzigd werd van een beveiligingsmaatregel naar een bijkomende straf. De traditionele opvatting ging ervan uit dat een beveiligingsmaatregel minder zwaar is dan een straf.²⁰⁴ Dat zou betekenen dat indien er vóór 1 september 1998, de datum waarop de wet van 2 juni 1998 in werking is getreden, een misdrijf werd gepleegd, maar pas na 1 september 1998 een definitieve strafrechtelijke veroordeling werd uitgesproken, de strafrechter geen beroepsverbod kon opleggen aan de daders van het misdrijf aangezien de beveiligingsmaatregel werd afgeschaft op het ogenblik van de uitspraak en art. 2, lid 1 Sw. verbiedt om retroactief toepassing te maken van de bijkomende straf. Het Hof van Cassatie is echter afgestapt van deze traditionele opvatting in een arrest van 14 mei 2002. Het Hof oordeelde in dat arrest dat het facultatief en tijdelijk beroepsverbod dat sinds de wetwijziging van 1998 van kracht is, moet worden beschouwd als een

¹⁹⁹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 394.

²⁰⁰ A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 10.

²⁰¹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 395-396.

²⁰² A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 18.

²⁰³ A. MONSIEURS, "De zwaarte van de straf volgens het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens", *NC 2008*, afl. 4, 238-239.

²⁰⁴ A. MONSIEURS, "De zwaarte van de straf volgens het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens", *NC 2008*, afl. 4, 238.

gunstigere bepaling.²⁰⁵ Dat betekende dat indien een misdrijf werd gepleegd vóór 1 september 1998, maar een definitieve strafrechtelijke veroordeling pas uitgesproken werd na die datum, het facultatief en tijdelijk beroepsverbod als minst zware straf moest worden toegepast. Het Hof van Cassatie heeft deze rechtspraak evenwel opnieuw verlaten in arresten van 17 mei 2005, 20 september 2005 en 4 maart 2008. In deze arresten oordeelde het Hof dat het beroepsverbod als bijkomende straf slechts kan worden opgelegd voor feiten gepleegd na 1 september 1998.²⁰⁶ Hiermee werd terug aangesloten bij de traditionele opvatting, wat betekende dat er in dat geval geen beroepsverbod kon worden opgelegd. Indien er een beroepsverbod werd opgelegd vóór 1 september 1998, voorzag de wet van 2 juni 1998 in een overgangsbepaling. Het definitief karakter van het beroepsverbod werd door deze overgangsbepaling gemilderd door de duur van het beroepsverbod te beperken tot tien jaar vanaf de veroordeling.²⁰⁷

110. MOEILIK ONDERSCHIED – In de praktijk is het echter niet altijd even eenvoudig een onderscheid te maken tussen een beveiligingsmaatregel en een straf. Toch is het van belang dit onderscheid voor ogen te houden gezien het feit dat de beginselen van het materieel strafrecht, zoals het legaliteitsbeginsel en het beginsel van de niet-retroactieve toepassing van de strafwet, enkel van toepassing zijn voor sancties die gekwalificeerd kunnen worden als een straf. Daarnaast zijn ook de beginselen van het strafprocesrecht, zoals de rechten van verdediging, eveneens slechts van toepassing op straffen en niet op beveiligingsmaatregelen.²⁰⁸

2. Onderscheid hoofdstraf en bijkomende straf

111. ONDERSCHIED – In het Belgisch strafrecht wordt een onderscheid gemaakt tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen. Dit onderscheid is van belang aangezien het de aard van de straf bepaalt en aldus ook de aard van het misdrijf. Het is immers de hoofdstraf die bepaalt of de straf die wordt opgelegd een criminele, correctionele of politiestraf is.²⁰⁹

112. HOOFDSTRAF – Hoofdstraffen kunnen door de hoven en rechtbanken zelfstandig worden opgelegd. Voor eenzelfde misdrijf kunnen er niet tegelijkertijd twee hoofdstraffen worden opgelegd.²¹⁰ Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen criminele, correctionele en politionele hoofdstraffen. Als hoofdstraf kunnen worden opgelegd: de vrijheidsstraffen (opsluiting en gevangenisstraf), de straf onder elektronisch toezicht, de werkstraf, de probatiestraf en de geldboete.²¹¹

113. BIJKOMENDE STRAF – Bijkomende straffen kunnen enkel samen met een hoofdstraf worden opgelegd. Dat betekent dat de rechter een persoon niet louter tot een bijkomende straf kan

²⁰⁵ Cass. 14 mei 2002, *Arr. Cass.* 2002, afl. 5, 1284; A. MONSIEURS, "De zwaarte van de straf volgens het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens", *NC* 2008, afl. 4, 239.

²⁰⁶ Cass. 17 mei 2005, *RW* 2006-07, afl. 11, 1; Cass. 20 september 2005, *T. Strafr.* 2006, 16; Cass. 4 maart 2008, *Pas.* 2008, afl. 3, 608.

²⁰⁷ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-19-21.

²⁰⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 393.

²⁰⁹ I. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven, Acco, 1989, 351.

²¹⁰ A. DE NAUW, *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 139.

²¹¹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 399.

veroordelen. De bijkomende straf volgt de aard van de opgelegde hoofdstraf.²¹² De bijkomende straffen die vandaag kunnen worden opgelegd zijn onder meer de publicatie van vonnissen en arresten²¹³, de afzetting²¹⁴, de ontzetting²¹⁵, de geldboete²¹⁶ en de bijzondere verbeurdverklaring²¹⁷. Ook het strafrechtelijk beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 wordt gekwalificeerd als een bijkomende straf.

114. RECHTSpraak EN RECHTSLEER – Het onderscheid tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen is ontstaan in de rechtspraak en de rechtsleer. Het is de Luikse hoogleraar J.S.G. Nypels die de aanzet lijkt te hebben gegeven om het bestraffingsregime onder te verdelen in hoofdstraffen en bijkomende straffen. Anderen hebben deze denkwijze klakkeloos overgenomen. In het Strafwetboek zelf wordt geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen, laat staan dat het begrip 'bijkomende straffen' wordt gedefinieerd.²¹⁸ Enkel in art. 34bis Sw. vinden we een verwijzing naar het begrip 'bijkomende straf'.

115. AFSCHAFFING ONDERSCHIED? – Er wordt in de Belgische rechtsorde reeds langer gepleit voor een afschaffing van het onderscheid tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen.²¹⁹ Bijkomende straffen zijn immers niet altijd zo bijkomend. Niet alleen vormt het strafrechtelijk beroepsverbod een niet te onderschatten sanctie, ook andere bijkomende straffen, zoals de ontzetting uit de rechten, kunnen niet zomaar als aanhangsel worden beschouwd. Indien een ontzetting wordt uitgesproken blijft deze immers volledig uitwerking hebben, ook wanneer de veroordeelde voorwaardelijk in vrijheid wordt gesteld of een andere strafuitvoeringsmodaliteit geniet.²²⁰

116. NEDERLAND – In Nederland maakt men eveneens een onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen.²²¹ In tegenstelling tot in België, wordt in Nederland in art. 9, lid 1 Sr. wel op een duidelijke wijze aangegeven welke straffen hoofdstraffen zijn en welke bijkomende straffen zijn. Bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886 was ook de Nederlandse wetgever van oordeel dat een bijkomende straf enkel samen met een hoofdstraf kon worden opgelegd. Het is met een wetwijziging in 1958 dat voor het eerst de mogelijkheid werd geïntroduceerd om een bijkomende straf afzonderlijk op te leggen.²²² De wet van 22 mei 1958 bepaalde immers dat de verbeurdverklaring in de plaats van een hoofdstraf kon worden opgelegd, tenzij het ging over een feit waarop een gevangenisstraf van meer dan zes jaar was gesteld.²²³ Met de invoering van de Wet Vermogenstransacties in 1983, die een herziening van het Wetboek van Strafrecht met zich

²¹² F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 380.

²¹³ Art. 18 Sw.

²¹⁴ Art. 19 Sw.

²¹⁵ Art. 31 e.v. Sw.

²¹⁶ Art. 38 Sw.

²¹⁷ Art. 42 e.v.

²¹⁸ J. ROZIE, "Is het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen nog gefundeerd?" in F. DERUYCK en M. ROZIE, *Het strafrecht bedreven. Liber Amicorum Alain De nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 752-755.

²¹⁹ L. DE WILDE, "De omzetting van de bijkomende straffen in hoofdstraffen", *RW* 1975-76, 1602-1626; J.

MATTHIJS, "Een dwingende noodzaak: het systematiseren en het opbouwen van een zelfstandig gestructureerd economisch strafrecht en strafprocesrecht", *RW* 1975-76, 394.

²²⁰ J. ROZIE, "Is het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen nog gefundeerd?" in F. DERUYCK en M. ROZIE, *Het strafrecht bedreven. Liber Amicorum Alain De nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 760-762.

²²¹ Ch.J. ENSCHEDÉ, *Beginselen van het strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 195.

²²² P.A.M. MEVIS., *Hoofdlijnen van het strafrechtelijk sanctiestelsel*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 64.

²²³ Wet 22 mei 1958 houdende wijziging van de bepalingen betreffende verbeurdverklaring en inbeslagneming, *Stb.* 1958.

meebracht, werd op een algemene wijze de mogelijkheid ingevoerd om bijkomende straffen afzonderlijk te kunnen opleggen.²²⁴ Voortaan is het naar Nederlands recht mogelijk om, op basis van art. 9, lid 5 Sr., een bijkomende straf ofwel samen met een hoofdstraf of andere bijkomende straffen op te leggen, ofwel om een bijkomende straf afzonderlijk op te leggen.²²⁵

3. Voorstel voor het strafrechtelijk beroepsverbod als hoofdstraf of autonome straf

117. TWEE MOGELIJKHEDEN – Om tegemoet te kunnen komen aan het feit dat het beroepsverbod een zware sanctie is, bestaan er twee mogelijkheden waar hier nader op zal worden ingegaan.

118. BEROEPSVERBOD ALS HOOFDSTRAF? – De eerste mogelijkheid bestaat erin van het strafrechtelijke beroepsverbod een hoofdstraf te maken. Dat betekent dat het door de strafrechter zelfstandig kan worden opgelegd. Er zal evenwel een duidelijke hiërarchie van straffen voorhanden moeten zijn om te kunnen bepalen welke straffen zwaarder zijn. Dit is onder meer van belang in het kader van art. 2, lid 2 Sw., dat het beginsel van de niet-retroactieve toepassing van de strafwet bevat²²⁶ en bij de eendaadse samenloop van misdrijven op basis van art. 65, lid 1 Sw. Dat artikel bepaalt immers dat wanneer eenzelfde feit verschillende misdrijven oplevert of wanneer verschillende misdrijven die de opeenvolgende en voortgezette uitvoering zijn van eenzelfde misdadig opzet, gelijktijdig worden voorgelegd aan dezelfde feitenrechter, enkel de zwaarste straf wordt uitgesproken. Ook het beroepsverbod zal een plaats moeten krijgen binnen deze hiërarchie.

119. NAAR NEDERLANDS MODEL – De tweede mogelijkheid is terug te vinden in het Nederlands recht, dat de rechter verschillende opties biedt. Het Nederlands recht voorziet in art. 9, lid 5 Sr. immers in de mogelijkheid om een bijkomende straf ofwel samen met een hoofdstraf of een andere bijkomende straf op te leggen, dan wel om een bijkomende straf afzonderlijk op te leggen. Zo zou het strafrechtelijk beroepsverbod in België het karakter van een bijkomende straf kunnen behouden die in principe gekoppeld wordt aan een hoofdstraf, maar waarbij de strafrechter de mogelijkheid krijgt om dit beroepsverbod als een autonome straf op te leggen. De strafrechter die over een concreet geval moet oordelen, zal dan moeten bepalen wat het meest opportuun is: het beroepsverbod opleggen samen met een hoofdstraf of een andere bijkomende straf, dan wel als een afzonderlijke straf. Aan deze ruime vrijheid voor de strafrechter is dan uiteraard een strenge motiveringsplicht verbonden. De mogelijkheid om het beroepsverbod als autonome straf op te leggen, brengt bovendien eveneens de noodzaak met zich mee om in het Strafwetboek een duidelijke hiërarchie van straffen te bepalen. Het is immers van belang te weten hoe de straffen zich tot elkaar verhouden, met name welke straf zwaarder of lichter is.²²⁷

²²⁴ Wet 31 maart 1983 houdende herziening van bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de economische delicten en enkele andere wetten in verband met de oplegging van vermogenstransacties, *Stb.* 1983; P.A.M. MEVIS, *Hoofdlijnen van het strafrechtelijk sanctiestelsel*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 64.

²²⁵ P.A.M. MEVIS, *Hoofdlijnen van het strafrechtelijk sanctiestelsel*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 64.

²²⁶ Zie *supra*, nr. 109.

²²⁷ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 356-357.

120. NAAR EEN AUTONOME STRAF? – Indien de strafrechter het onderscheid tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen wenst te behouden, verdient de tweede mogelijkheid de voorkeur. Het Belgische strafwetboek moet de strafrechter toelaten om krachtens een bijzondere motivering de straffen die in de wet worden voorzien als een autonome straf op te leggen, onafhankelijk van enige andere straf. Dit komt een geïndividualiseerde aanpak ten goede. Bovendien kan zo ook tegemoet gekomen worden aan het feit dat, naast het strafrechtelijk beroepsverbod, ook andere bijkomende straffen meer zijn dan slechts bijkomend.

Afdeling 4. Besluit

121. STRAFRECHTELIJK – Wat het strafrechtelijk bestuursverbod betreft, stellen we vast dat in Nederland reeds bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886 gekozen werd voor een ontzetting die moest worden opgelegd door de rechter. In België heeft het daarentegen tot de wetwijziging van 1998 geduurd vooraleer het automatisch karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod werd omgezet in een facultatief beroepsverbod dat moet worden uitgesproken door de rechter. Bovendien is de ontzetting in Nederland al van bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht een straf en geen maatregel. In België wordt het strafrechtelijk beroepsverbod pas sinds de wetwijziging in 1998 gekwalificeerd als een bijkomende straf. Zowel het strafrechtelijk beroepsverbod in België als het strafrechtelijk bestuursverbod in Nederland hebben een tijdelijk karakter.

122. HANDELSRECHTELIJK/CIVIELRECHTELIJK – Wat betreft handelsrechtelijk beroepsverbod in België stelden we vast dat er een impliciete wijziging heeft plaatsgevonden van art. 3 van het K.B. nr. 22 naar aanleiding van een arrest van het Arbitragehof van 21 juni 2000. Zo heeft het beroepsverbod, dat op basis van deze bepaling kan worden opgelegd, geen automatisch karakter en is het in de tijd beperkt. Ook het handelsrechtelijk beroepsverbod dat kan worden opgelegd op basis van art. 3*bis* van het K.B. nr. 22 voorziet in een rechterlijk, facultatief en tijdelijk beroepsverbod. Zowel het beroepsverbod uit art. 3 als dat uit art. 3*bis* dient te worden gekwalificeerd als een beveiligingsmaatregel aangezien het wordt opgelegd door de Rechtbank van Koophandel in het kader van een burgerlijke procedure. Het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland dient eveneens opgelegd te worden met tussenkomst van een rechter en is beperkt in de tijd.

123. NAAR EEN AUTONOME STRAF? – Tot slot werden de mogelijkheden onderzocht om tegemoet te komen aan het zwaarwichtig karakter van het strafrechtelijk beroepsverbod. Naar huidig recht kan het strafrechtelijk beroepsverbod als bijkomende straf immers enkel worden opgelegd samen met een hoofdstraf, wat maakt dat de sanctie van het beroepsverbod in bepaalde gevallen een zeer zware sanctie is. Er werden twee mogelijkheden onderzocht om hieraan tegemoet te komen. De eerste mogelijkheid betreft de omzetting van het strafrechtelijk beroepsverbod als bijkomende straf in een hoofdstraf. De tweede mogelijkheid vindt inspiratie in het Nederlands recht. Daar is het immers sinds de invoering van de Wet Vermogenstransacties in 1983 mogelijk om, op basis van art. 9, lid 5 Sr., een bijkomende straf ofwel samen met een hoofdstraf of andere bijkomende straffen op te leggen, ofwel om een bijkomende straf afzonderlijk op te leggen. De Belgische

strafrechter die over een concreet geval moet oordelen, zal dan moeten bepalen wat het meest opportuun is.

Hoofdstuk 5. Duur van het beroepsverbod

124. ONDERSCHEID – In dit hoofdstuk komt de duur van het beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 aan bod. Ook hier dient een onderscheid te worden gemaakt tussen het handelsrechtelijk en het strafrechtelijk beroepsverbod, aangezien de duur van beide beroepsverboden verschillen.

125. VAN ONBEPERKT NAAR BEPERKT – Bij de uitvaardiging van het K.B. nr. 22 in 1934 was de duur van het beroepsverbod onbeperkt in de tijd. Hier kwam verandering in met de wet van 2 juni 1998, die het beroepsverbod in zijn tijd beperkte.²²⁸

Afdeling 1. Het handelsrechtelijk beroepsverbod

126. WETSWIJZIGINGEN – De duur van het handelsrechtelijk beroepsverbod wordt geregeld in art. 3*bis* §4 van het K.B. nr. 22. Aanvankelijk bepaalde dit artikel dat het handelsrechtelijk beroepsverbod voor minimum drie jaar en maximum tien jaar kon worden opgelegd. De levenslange beroepsverboden die vóór de wetwijziging in 1998 werden uitgesproken, werden teruggebracht naar tien jaar, te rekenen vanaf de datum van de uitspraak. Naar aanleiding van enkele arresten van het Grondwettelijk Hof werd de duur van het handelsrechtelijk beroepsverbod in 2009 nogmaals gewijzigd.²²⁹

127. 12 JULI 2006 – In het arrest van 12 juli 2006 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat de personen bedoeld in art. 1*bis* van het K.B. nr. 22 een gunstigere behandeling genieten dan de personen bedoeld in art. 3*bis* §2 van het K.B. nr. 22. Het beroepsverbod dat door de strafrechter wordt opgelegd, vormt immers een aanvullende straf die met name het voorwerp kan uitmaken van een maatregel tot uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf. Daarnaast kan volgens het Hof de duur van het beroepsverbod dat wordt uitgesproken door de strafrechter minder dan drie jaar bedragen wanneer er verzachtende omstandigheden worden aangenomen. Personen die onder het handelsrechtelijk beroepsverbod in art. 3*bis* §2 vallen, kunnen daarentegen niet genieten van een maatregel die het beroepsverbod kan verzachten. Dit verschil in behandeling kon volgens het Hof niet redelijk verantwoord worden aangezien het er toe leidt dat beheersfouten die begaan werden door gefailleerden en strafbare feiten uitmaken, gunstiger worden behandeld dan gefailleerden die geen dergelijke strafbare fouten hebben gemaakt.²³⁰

128. 22 NOVEMBER 2007 – In een arrest van 22 november 2007 werd de beslissing van het Grondwettelijk Hof in het arrest van 12 juli 2006 bevestigd. Ook hier stelde het Hof vast dat er sprake is van een ongelijke behandeling tussen personen zoals beoogd in art. 1*bis* en personen zoals beoogd in art. 3*bis* van het K.B. nr. 22. Deze ongelijke behandeling kon volgens het Hof niet redelijk verantwoord worden.²³¹

²²⁸ Zie *supra*, nr. 92.

²²⁹ I. VERMANDER, "Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden", *NVK* 2010, afl. 2, 28-29.

²³⁰ Arbitragehof 12 juli 2006, nr. 119/2006, <http://www.const-court.be/public/n/2006/2006-119n.pdf>.

²³¹ Grondwettelijk Hof 22 november 2007, nr. 144/2007, <http://www.const-court.be/public/n/2007/2007-144n.pdf>.

129. WET 28 APRIL 2009 – Naar aanleiding van deze arresten van het Grondwettelijk Hof werd een wetsvoorstel ingediend om de minimumduur van het handelsrechtelijk beroepsverbod op te heffen. Op die manier kon het handelsrechtelijk beroepsverbod, net zoals het beroepsverbod dat wordt uitgesproken door de strafrechter en waarvoor verzachtende omstandigheden worden aangenomen, opgelegd worden voor een kortere duur dan drie jaar.²³² Uiteindelijk is het de wet van 28 april 2009 die de wetswijziging doorvoert.²³³ Voortaan bepaalt art. 3bis §4 van het K.B. nr. 22 enkel nog een maximumduur van tien jaar voor het handelsrechtelijk beroepsverbod. De minimumduur van drie jaar werd opgeheven.²³⁴

130. NEDERLAND – Wanneer het wetsvoorstel in Nederland tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod wordt aangenomen, zal het civielrechtelijk bestuursverbod door de rechter kunnen worden opgelegd voor een duur van maximum vijf jaar.²³⁵ De maximumduur voor het Nederlands civielrechtelijke bestuursverbod is veel korter dan de maximumduur van tien jaar voorzien in het K.B. nr. 22. Net zoals in België voor het handelsrechtelijk beroepsverbod, is er in Nederland voor het civielrechtelijk bestuursverbod geen minimumduur voorzien. Bovendien zal art. 106b, lid 4 van de Faillissementswet bepalen dat de rechtbank zo nodig alle gevolgen regelt van een bestuursverbod dat door haar werd uitgesproken. Zo zal de rechter bijvoorbeeld kunnen bepalen dat de periode waarvoor een bestuursverbod werd opgelegd, zal worden verkort op verzoek van de betrokkene indien kan worden aangetoond dat bepaalde voorwaarden die door de rechter in een concreet geval worden opgelegd, zijn vervuld.²³⁶ Deze mogelijkheid wordt niet voorzien in het K.B. nr. 22.

Afdeling 2. Het strafrechtelijk beroepsverbod

131. DUUR – De duur van het strafrechtelijk beroepsverbod wordt geregeld in de artikelen 1, in fine en art. 1bis, lid 2 van het K.B. nr. 22. De minimumduur bedraagt drie jaar, de maximumduur tien jaar.

132. OVERSCHRIJDING MAXIMUMDUUR – De maximumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod zou echter meer dan tien jaar kunnen bedragen in geval van bijvoorbeeld een wettelijke herhaling in de zin van art. 56, lid 2 Sw., wanneer het wanbedrijf dat werd gepleegd voorkomt in de lijst van art. 1, lid 1 K.B. nr. 22.²³⁷ De maximumduur van tien jaar kan eveneens overschreden worden bij een meerdadse samenloop van misdrijven in de zin van art. 60 Sw., wanneer minstens twee van de

²³² Wetsvoorstel tot wijziging van art. 3bis, §4 van het koninklijk besluit nr. 22 van 4 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *Parl.St.* Senaat 2007-2008, nr. 4-787/1.

²³³ Wet 28 april 2009 tot wijziging van art. 3bis §4 van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 betreffende het rechtelijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *BS* 29 mei 2009.

²³⁴ Art. 3bis §4, K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, *BS* 27 oktober 1934.

²³⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2, 7.

²³⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2, 24.

²³⁷ Art. 56, lid 2 Sw.

wanbedrijven voorkomen in de lijst van art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22, waaronder het misdrijf dat bestraft wordt met de zwaarste straf.²³⁸ Het strafrechtelijk beroepsverbod kan in dat geval voor een absoluut maximum van 20 jaar worden opgelegd, aangezien zowel art. 56, lid 2 als artikel 60 Sw. bepalen dat de straf niet meer mag bedragen dan het dubbele van de maximumstraf, te weten tien jaar.

133. MINIMUMDUUR – Eén van de moeilijkheden waarmee het K.B. nr. 22 wordt geconfronteerd, is het feit dat de wetgever, in tegenstelling tot bij het handelsrechtelijk beroepsverbod, de minimumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod niet heeft opgeheven. In de parlementaire voorbereiding bij de wet van 28 april 2009 werd gesteld dat een strafrechtelijk beroepsverbod van minder dan drie maanden kan worden opgelegd indien de rechter verzachtende omstandigheden aanneemt.²³⁹ Dit lijkt echter moeilijk te verenigen met het K.B. nr. 22 en kan evenmin worden gegrond op een straftoemetingnorm inzake verzachtende omstandigheden uit Boek I van het Strafwetboek, zoals bijvoorbeeld art. 85 Sw., wat betreft de fraudewanbedrijven uit de lijst van art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22. Bij afwezigheid van een afwijkende regeling valt ook een bijkomende straf, die wordt bepaald in een bijzondere wet tot bestraffing van misdrijven omschreven in het Strafwetboek of in bijzondere wetten waarop Boek I van het Strafwetboek van toepassing is, binnen het gemeenrechtelijk straftoemetingsregime. Is de strafrechter van oordeel dat de oplegging van een beroepsverbod met een minimumduur van drie jaar te zwaar is, kan hij eenvoudigweg afzien van het beroepsverbod.²⁴⁰ De rechter is immers niet verplicht het beroepsverbod op te leggen. Een strafrechtelijk beroepsverbod onder de minimumduur van drie jaar is dan enkel mogelijk ingeval van overschrijding van de redelijke termijn, op basis van art. 21ter, lid 1 V.T. Sv. In dat geval kan de strafrechter immers een straf uitspreken die lager is dan het wettelijk minimum. Het strafrechtelijk beroepsverbod kan op basis van art. 8 van de Probatielwet van 29 juni 1964 eveneens opgelegd worden met een uitstel van tenuitvoerlegging.²⁴¹ Dat betekent dat het effectieve beroepsverbod dat werd opgelegd minder dan drie jaar kan bedragen indien de gehele duur tenminste drie jaar is. De wetgever had er met de wetwijziging van 28 april 2009 echter beter voor geopteerd om ook de minimumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod af te schaffen. Zo kan de rechter altijd een duur van minder dan drie jaar opleggen en niet enkel wanneer de redelijke termijn werd verstreken of wanneer het beroepsverbod met uitstel van tenuitvoerlegging werd opgelegd.

134. NEDERLAND – In Nederland wordt de duur van het strafrechtelijk bestuursverbod bepaald in art. 31 Sr. Dit artikel regelt immers de duur van de ontzetting uit het beroep. Beslist de strafrechter de schuldige te veroordelen tot een levenslange gevangenisstraf, dan zal de ontzetting uit het beroep eveneens levenslang duren. Veroordeelt de strafrechter de schuldige tot een tijdelijke gevangenisstraf of tot hechtenis, dan wordt deze straf verlengd met een ontzetting uit het

²³⁸ Art. 60 Sw.

²³⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van art. 3bis, §4 van het koninklijk besluit nr. 22 van 4 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *Parl.St. Senaat 2007-2008*, nr. 4-787/1.

²⁴⁰ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAESE en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 348-349.

²⁴¹ Art. 8 Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS 17 juli 1964*.

beroep van minimum twee jaar en maximum vijf jaar. Legt de strafrechter enkel een ontzetting uit het beroep op, dan bedraagt deze eveneens minimum twee jaar en maximum vijf jaar.²⁴² De ontzetting uit het beroep kan ook voorwaardelijk worden opgelegd.²⁴³ Net zoals bij het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland valt het op dat de maximumduur voor het strafrechtelijk bestuursverbod minder bedraagt dan de maximumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod in België.

Afdeling 3. Besluit

135. HANDELSRECHTELIJK BEROEPSVERBOD VS. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Uit dit hoofdstuk blijkt dat het handelsrechtelijk beroepsverbod aanvankelijk kon worden opgelegd voor een duur van minimum drie jaar en maximum tien jaar. Naar aanleiding van enkele arresten van het Grondwettelijk Hof van 12 juli 2006 en 22 november 2007 werd met de wet van 28 april 2009 een wetwijziging doorgevoerd, waardoor art. 3bis §4 enkel nog een maximumduur bepaalt voor het handelsrechtelijk beroepsverbod. Ook het civielrechtelijk bestuursverbod in Nederland bevat enkel een maximumduur. Opvallend is evenwel dat deze maximumduur slechts vijf jaar bedraagt, waar deze in België nog tien jaar bedraagt.

136. STRAFRECHTELIJK – Op strafrechtelijk vlak stellen we vast dat in Nederland de duur van het strafrechtelijk bestuursverbod wordt geregeld in art. 31 Sr. Opmerkelijk is dat de Nederlandse strafrechter een levenslange ontzetting uit het beroep kan opleggen. Deze mogelijkheid bestaat niet voor de Belgische strafrechter, die slechts een beroepsverbod kan opleggen voor een maximumduur van tien jaar. De minimumduur van drie jaar van het strafrechtelijk beroepsverbod bleef ongeschonden. De wetgever had met de wet van 28 april 2009 immers enkel tot doel de minimumduur van het handelsrechtelijk beroepsverbod op te heffen. Enkel in geval van overschrijding van de redelijke termijn of wanneer het beroepsverbod wordt opgelegd met uitstel van tenuitvoerlegging, kan de strafrechter een beroepsverbod opleggen die lager is dan het wettelijk minimum van drie jaar. De wetgever had er echter beter voor geopteerd om ook de minimumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod te schrappen zodat de strafrechter in elk geval een beroepsverbod met een duur van minder dan drie jaar kan opleggen. Ook in Nederland bestaat er geen minimumduur voor het strafrechtelijk bestuursverbod.

²⁴² Art. 31 Sr.

²⁴³ Gerechtshof Amsterdam 12 oktober 2005, ECLI AU4229.

Hoofdstuk 6. Procedure en overtreding van het beroepsverbod

137. OVERZICHT – In dit hoofdstuk zal vooreerst worden ingegaan op de procedure die gevolgd moet worden om een beroepsverbod te kunnen opleggen. Een onderscheid moet worden gemaakt tussen het strafrechtelijk en het handelsrechtelijk beroepsverbod. Bij het handelsrechtelijk beroepsverbod dient stilgestaan te worden bij de moeilijkheden die art. 3 van het K.B. nr. 22 met zich meebrengen en de vraag of dit artikel nog houdbaar is. Vervolgens komen de strafrechtelijke en burgerrechtelijke sancties aan bod die opgelegd kunnen worden in geval van overtreding van het beroepsverbod. Ten slotte onderzoeken we hoe de naleving van het beroepsverbod wordt gecontroleerd.

Afdeling 1. Procedure

1. Strafrechtelijk beroepsverbod

138. VOORWAARDEN – Opdat de strafrechter een strafrechtelijk beroepsverbod kan opleggen op basis van art. 1 en *1bis* van het K.B. nr. 22, dienen twee voorwaarden te zijn vervuld. Vooreerst moet de beklaagde hetzij als dader hetzij als deelnemer zijn veroordeeld. Ten tweede moet deze veroordeling hebben plaatsgevonden wegens één van de misdrijven die limitatief worden opgesomd in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22. Een poging tot één van deze misdrijven volstaat. Het verbod om een koopmansbedrijf uit te oefenen overeenkomstig art. *1bis* wordt gekoppeld aan een veroordeling wegens een faillissementsmisdrijf (art. 489, art. *489bis* en art. *489ter* Sw.) of wegens misbruik van vennootschapsgoederen (art. *492bis* Sw.).²⁴⁴

139. AARD VAN DE VEROORDELING – Het strafrechtelijk beroepsverbod kan worden opgelegd ongeacht de aard en de omvang van de hoofdstraf.²⁴⁵ In het verleden werd de voorwaarde opgelegd dat men veroordeeld moest worden tot een vrijheidsstraf van minimum drie maanden opdat een beroepsverbod kon worden opgelegd.²⁴⁶ Thans kan de strafrechter een beroepsverbod opleggen, ongeacht of men veroordeeld werd tot een gevangenisstraf van minder dan drie maanden dan wel tot een geldboete. De rechter kan immers van oordeel zijn dat in het concrete geval de oplegging van een geldboete nuttiger is dan de oplegging van een vrijheidsstraf. De strafrechter kan zelfs een strafrechtelijk beroepsverbod opleggen ingeval van een veroordeling met uitstel.²⁴⁷

²⁴⁴ B. SPRIET, "Het venootschaps-beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 na de wijziging door de wet van 2 juni 1998", in B. TILLEMANS (ed.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 196-197.

²⁴⁵ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 179.

²⁴⁶ L. BIHAIN en M. NEVE, "Les interdictions professionnelles", in S. BERBUTO, L. BIHAIN, J. DETIENNE, A. JACOBS, F. KÉFER, A. MASSET en C. MEUNIER (eds.), *Le point sur le droit pénal*, Luik, ULg. Formation permanente CUP, 2000, 107.

²⁴⁷ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 179.

140. MOTIVERING EN TERMIJN – Indien de strafrechter beslist tot het opleggen van een beroepsverbod, dient hij dit te vermelden in het veroordelend vonnis en deze beslissing te motiveren. Indien de rechter geen beslissing neemt omtrent de oplegging van het beroepsverbod, moet er vanuit worden gegaan dat er geen beroepsverbod werd opgelegd.²⁴⁸ Daarnaast moet de rechter de termijn bepalen waarvoor het beroepsverbod wordt opgelegd. Indien hij verzuimt een termijn te bepalen, is het wettelijk minimum van drie jaar van toepassing.²⁴⁹

141. CONTRADICTOIR DEBAT? – De artikelen 1 en *1bis* van het K.B. nr. 22 vereisen niet uitdrukkelijk dat er een tegensprekelijk debat wordt gevoerd over het beroepsverbod. Toch blijkt uit het arrest van het Arbitragehof van 27 mei 1998 dat dit onontbeerlijk is.²⁵⁰ Ook tijdens de parlementaire voorbereiding werd het belang van een contradictoir debat benadrukt.²⁵¹ Bovendien is het in het kader van de rechten van verdediging van belang dat de beklaagde de mogelijkheid heeft om zijn standpunten uiteen te zetten.²⁵² De facultatieve bijkomende straf van de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen kan door de rechter slechts worden uitgesproken indien zij door de procureur des Konings schriftelijk werd gevorderd.²⁵³ In de artikelen 1 en *1bis* van het K.B. nr. 22 is hier echter niets over bepaald. Het is dan ook aangewezen dat ook in art. 1 van het K.B. nr. 22 uitdrukkelijk wordt bepaald dat het beroepsverbod door de strafrechter slechts kan worden uitgesproken op schriftelijke vordering van het openbaar ministerie. Dit zou tot gevolg hebben dat de beklaagde wordt aangespoord hierover een bepaald standpunt in te nemen. Op die manier wordt gegarandeerd dat er een tegensprekelijk debat kan worden gevoerd. Het staat de beklaagde dan vrij al dan niet in te gaan op de uitnodiging van het openbaar ministerie tot dergelijk debat.²⁵⁴ De procedure van het handelsrechtelijk beroepsverbod voorziet overigens reeds in een dagvaarding voor de Rechtbank van Koophandel op vordering van het openbaar ministerie in art. *3bis* §5, lid 1 van het K.B. nr. 22.

142. BUITENLANDS RECHTSCOLLEGE – Op basis van art. 2 van het K.B. nr. 22 kan een veroordeling uitgesproken door een buitenlands rechtscollege wegens één van de misdrijven opgesomd in art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22, eveneens aanleiding geven tot een strafrechtelijk beroepsverbod. Het is de kamer van inbeschuldigingstelling van de woonplaats van de betrokkene die op verzoek van de procureur-generaal een beroepsverbod kan uitspreken. Heeft de betrokkene geen woonplaats in België, dan wordt het beroepsverbod uitgesproken door de kamer van inbeschuldigingstelling van

²⁴⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van art. 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer*, 1997-1998, nr. 1311/3, 2.

²⁴⁹ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-15.

²⁵⁰ Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>.

²⁵¹ Wetsvoorstel tot wijziging van art. 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer*, 1997-1998, nr. 1311/5, 3.

²⁵² L. BIHAIN en M. NEVE, "Des interdictions professionnelles", noot onder Arbitragehof 27 mei 1998 nr. 57/98, *JLMB* 1999, 1377.

²⁵³ Art. *43bis*, lid 1 Sw.; art. *43quater*, §1 Sw.

²⁵⁴ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 347.

Brussel. De betrokkene dient ten minste 15 dagen vooraf regelmatig te worden gedagvaard. De kamer van inbeschuldigingstelling bepaalt eveneens de duur van het beroepsverbod, die minimum drie en maximum tien jaar kan bedragen. De oplegging van een beroepsverbod is evenwel slechts mogelijk indien het buitenlands vonnis in kracht van gewijsde is getreden.²⁵⁵

143. NEDERLAND – De strafrechtelijke ontzetting uit het beroep kan in Nederland door de officier van justitie worden gevorderd.²⁵⁶ Dit is de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie.²⁵⁷ De rechter is evenwel niet verplicht deze vordering van de officier van justitie te volgen. Omgekeerd is de officier van justitie niet verplicht te vorderen bij de oplegging van een ontzetting uit het beroep.²⁵⁸

2. Handelsrechtelijk beroepsverbod

2.1. België

2.2.1. Art. 3bis K.B. nr. 22

144. SPECIFIEKE PROCEDURE – Art. 3bis van het K.B. nr. 22 voorziet in een specifieke procedure voor de gefailleerden die door een kennelijk grove fout hebben bijgedragen tot het faillissement en de personen die hiermee gelijkgesteld kunnen worden. Overeenkomstig §5 wordt de gefailleerde en de personen die hiermee gelijkgesteld kunnen worden, gedagvaard voor de Rechtbank van Koophandel op vordering van het openbaar ministerie of de schuldeiser die niet werd betaald in het faillissement. De termijn om te verschijnen bedraagt acht dagen. De gefailleerde wordt gehoord in raadkamer. De Rechtbank van Koophandel kan eveneens andere personen horen indien zij dit dienstig acht. In voorkomend geval wordt het openbaar ministerie gehoord in zijn advies. Het vonnis wordt binnen de maand uitgesproken in openbare terechtzitting en is uitvoerbaar bij voorraad. Het wordt bij gerechtsbrief of deurwaardersexploot binnen drie dagen aan de gefailleerde betekend. Art. 3bis §6 bepaalt verder dat hoger beroep mogelijk is. Het kan worden ingesteld door het openbaar ministerie en de gefailleerde bij een met redenen omkleed verzoekschrift dat ter griffie van het Hof van Beroep moet worden ingediend. De termijn om te verschijnen bedraagt acht dagen. Het Hof van Beroep doet binnen de maand uitspraak over het hoger beroep tegen het vonnis gewezen door de Rechtbank van Koophandel. De gefailleerde wordt gehoord door het Hof van Beroep. Daarnaast kan het Hof van Beroep enig ander persoon horen indien zij dit dienstig acht. Het openbaar ministerie wordt tevens gehoord in zijn advies. Aan de gefailleerde dient binnen drie dagen kennis te worden gegeven van het arrest. Dit kan bij gerechtsbrief of

²⁵⁵ Art. 2 K.B. nr. 22, 24 oktober 1934, BS 27 oktober 1934; G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-15-16.

²⁵⁶ L.E. DE GROOT-VAN LEEUWEN, P.H.P.H.M.C. VAN KEMPEN, C.J.M. KLAASSEN, R.J.N. SCHLÖSSELS, *Eén procesrecht? Over convergentie en divergentie van het burgerlijk, straf- en bestuursprocesrecht*, Kluwer, 2009, 101.

²⁵⁷ OPENBAAR MINISTERIE, *Het werk van de officier van Justitie*, www.om.nl/organisatie/officier-justitie/@25161/brochure-werk/.

²⁵⁸ L.E. DE GROOT-VAN LEEUWEN, P.H.P.H.M.C. VAN KEMPEN, C.J.M. KLAASSEN, R.J.N. SCHLÖSSELS, *Eén procesrecht? Over convergentie en divergentie van het burgerlijk, straf- en bestuursprocesrecht*, Kluwer, 2009, 101.

deurwaardersexploot. Art. 3bis §7 bepaalt dat voorziening in cassatie kan worden ingesteld binnen één maand, vanaf de kennisgeving van het arrest van het Hof van Beroep.²⁵⁹

2.2.2. Is art. 3 van het K.B. nr. 22 nog houdbaar?

145. PROBLEMATISCHE BEPALING – Zoals we reeds zagen, is het handelsrechtelijk beroepsverbod voor niet in eer herstelde gefailleerden terug te vinden in art. 3 van het K.B. nr. 22. Eerder stelden we vast dat deze bepaling enigszins problematisch is aangezien de wetgever bij de wetwijziging in 1998 geen oog had voor art. 3 van het K.B. nr. 22. Het Arbitragehof bepaalde in zijn arrest van 21 juni 2000 reeds dat, wat betreft het juridisch karakter, er geen sprake is van een schending van het gelijkheidsbeginsel wanneer de interpretatie gevolgd wordt dat het beroepsverbod, zoals voorzien in art. 3, moet worden uitgesproken door de rechter en een tijdelijk karakter heeft. Hieruit konden we afleiden dat er sprake is van een stilzwijgende wijziging van art. 3 van het K.B. nr. 22.²⁶⁰ Op procedureel vlak blijven er echter enkele moeilijkheden bestaan. Deze moeilijkheden zullen hier verder worden onderzocht.

146. VORDERING VOOR RECHTBANK VAN KOOPHANDEL – Het is de Rechtbank van Koophandel die de bevoegdheid heeft om een handelsrechtelijk beroepsverbod op te leggen aan de niet in eer herstelde gefailleerde. De eerste procedurele moeilijkheid situeert zich rond de vraag wie het beroepsverbod kan vorderen, opdat de Rechtbank van Koophandel zich hierover kan uitspreken. De procedure voor de Rechtbank van Koophandel is een burgerlijke procedure.²⁶¹ In burgerlijke zaken kan het openbaar ministerie optreden bij wege van rechtsvordering, vordering of advies.²⁶² Indien zij optreedt bij wege van rechtsvordering gaat zij als partij een vordering instellen voor een rechtscollege.²⁶³ Een dergelijk vorderingsrecht bestaat slechts in twee gevallen: wanneer de wet het bepaalt en wanneer de openbare orde in het gedrang is.²⁶⁴ Dat het openbaar ministerie een beroepsverbod zou kunnen vorderen op grond van de openbare orde valt te betwijfelen. Het Hof van Cassatie oordeelde immers reeds dat het openbaar ministerie slechts kan optreden door middel van een rechtsvordering wanneer de openbare orde ernstig in gevaar wordt gebracht door een toestand die verholpen moet worden.²⁶⁵ Het is dus niet voldoende dat een bepaling van openbare orde geschonden wordt of de openbare orde raakt.²⁶⁶ Bovendien is het toepassingsgebied van art. 3 van het K.B. nr. 22 beperkt tot gefailleerden. Indien het openbaar ministerie van oordeel is dat de gefailleerde de openbare orde ernstig in gevaar brengt, beschikt zij over andere mogelijkheden, zoals een uitdrukkelijk wettelijk vorderingsrecht op basis van art. 3bis van het K.B. nr. 22. Er dient dan evenwel te worden aangetoond dat er sprake is van een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement. Daarnaast beschikt het openbaar ministerie ook over een

²⁵⁹ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 547.

²⁶⁰ Zie *supra*, nrs. 96-97.

²⁶¹ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-25.

²⁶² Art. 138bis, §1 Ger.W.

²⁶³ P. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 58.

²⁶⁴ Art. 138bis, §1 Ger.W.

²⁶⁵ Zie o.a. Cass. 28 maart 1974, *Arr.Cass.* 1974, 830; Cass. 11 mei 1977, *Arr.Cass.* 1977, 930; K. BROECKX, *Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding*, Antwerpen, Maklu, 1995, 198.

²⁶⁶ L. HUYBRECHTS, *Artikel & Commentaar Openbaar Ministerie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 48.

algemeen vorderingsrecht op basis van art. 1 of art. 1bis van het K.B. nr. 22 indien er sprake is van één van de misdrijven vermeld in deze bepalingen.²⁶⁷ Ook bij het vorderingsrecht van de curator en de schuldeiser kan men zich vragen stellen.²⁶⁸ Vooreerst rijzen twijfels omtrent het juridisch vereiste belang bij het instellen van een vordering door deze partijen. De artikelen 17 en 18 Ger.W. bepalen immers dat men bij het instellen van een vordering over een moreel of materieel belang moet beschikken. Daarnaast moet het belang een reeds verkregen en dadelijk belang zijn.²⁶⁹ De rechtspraak vereist daarbij nog eens dat het belang rechtstreeks en persoonlijk moet zijn.²⁷⁰ Aangezien dergelijke vorderingen bovendien weinig persoonlijk voordeel opleveren voor de curator en de schuldeiser, valt te betwijfelen of zij aangemoedigd zullen zijn dit ook effectief te doen. De enige mogelijkheid die overblijft is dat de Rechtbank van Koophandel ambtshalve de verschijning beveelt van de gefailleerde die aan de voorwaarden van art. 3 lijkt te voldoen.²⁷¹ Deze mogelijkheid doet evenwel afbreuk aan het accusatoir karakter van de burgerlijke rechtspleging. Het accusatoir karakter houdt immers in dat de procedure wordt ingesteld door de partijen, die hiertoe een uitsluitend initiatiefrecht hebben. De rol van de burgerlijke rechter is eerder beperkt in die zin dat hij geen leidende rol heeft, althans wat de afbakening van hetgeen aan zijn oordeel onderworpen wordt, betreft.²⁷² Uit voorgaande blijkt dat het onduidelijk is wie de Rechtbank van Koophandel kan vatten om een beroepsverbod op te leggen.

147. TIJDSTIP BEOORDELING – De tweede moeilijkheid betreft het ogenblik waarop de Rechtbank van Koophandel zal moeten oordelen over een beroepsverbod.²⁷³ Hierover wordt immers niets bepaald, noch in art. 1 noch in art. 3 van het K.B. nr. 22. Zoals reeds werd vastgesteld in hoofdstuk drie betreffende de inhoud van het beroepsverbod, wordt de gefailleerde die verschoonbaar werd verklaard, overeenkomstig art. 110 van de Faillissementswet, geacht in eer te zijn hersteld. In dat geval zal aan de betrokkene geen beroepsverbod opgelegd kunnen worden op basis van art. 3 van het K.B. nr. 22.²⁷⁴ Hieruit dient mijns inziens te worden afgeleid dat de Rechtbank van Koophandel pas tot een beoordeling van het beroepsverbod kan overgaan nadat het heeft beslist over de verschoonbaarheid van de gefailleerde. Een dergelijke beslissing wordt door de Rechtbank van Koophandel genomen bij de sluiting van het faillissement.²⁷⁵ Vóór de wet van 4 september 2002²⁷⁶ bepaalde art. 80, lid 2 Faill.W. dat de beslissing over de verschoonbaarheid genomen wordt door de Rechtbank van Koophandel in raadkamer.²⁷⁷ Deze beslissing werd aldus genomen zonder aanwezigheid van de curator of de gefailleerde zelf. Dit was in strijd met het doel

²⁶⁷ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 186-187.

²⁶⁸ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 187.

²⁶⁹ Art. 17 en 18 Ger.W.; P. Dauw, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 134.

²⁷⁰ P. DAUW, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 134.

²⁷¹ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 187.

²⁷² P. Dauw, *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 30.

²⁷³ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-26.

²⁷⁴ Zie *supra*, nr. 42.

²⁷⁵ Art. 73 Faill.W.; B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 622.

²⁷⁶ Wet 4 september 2002 tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van Vennootschappen, *BS* 21 september 2002.

²⁷⁷ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 616.

van de wetwijziging in 1998, dat het contradictoir debat als essentieel element voor de oplegging van een beroepsverbod beschouwde. De wet van 4 september 2002 kwam hieraan tegemoet doordat het aan art. 80, lid 2 Faill.W. heeft toegevoegd dat de curator en de gefailleerde in raadkamer worden gehoord over de verschoonbaarheid.²⁷⁸

148. TWEE MOGELIJKHEDEN – Uit het voorgaande volgt dat art. 3 van het K.B. nr. 22 ook op procedureel vlak een problematische bepaling is. Om hieraan tegemoet te komen zijn er twee mogelijkheden, waarbij de tweede mogelijkheid de voorkeur draagt. Zoals verder zal blijken is art. 3 van het K.B. nr. 22 immers een overbodige bepaling.

149. WETSWIJZIGING – De eerste mogelijkheid vereist een tussenkomst van de wetgever. Thans verwijst art. 3 van het K.B. nr. 22 naar art. 1 van het K.B. Het lijkt me echter logischer dat wordt verwezen naar art. 3*bis* van het K.B. nr. 22. Deze bepaling heeft immers ook betrekking op een burgerlijke procedure in het kader van een faillissement. Indien de procedureregels uit deze bepaling zouden worden toegepast, zouden zich bovenstaande moeilijkheden niet stellen. Zo zou het openbaar ministerie over een wettelijk vorderingsrecht beschikken overeenkomstig art. 3*bis* §5 van het K.B. nr. 22. Ook in Nederland beschikt het openbaar ministerie over de mogelijkheid een civielrechtelijk bestuursverbod te vorderen.²⁷⁹ Bovendien kunnen we aannemen dat, indien de wetgever bij de wetwijziging in 1998 wel rekening zou hebben gehouden met art. 3 van het K.B. nr. 22, hij ervoor gekozen zou hebben om de procedureregels van art. 3*bis* van toepassing te verklaren op art. 3 van het K.B. nr. 22.²⁸⁰ Een wettelijke tussenkomst op dit vlak lijkt dan ook noodzakelijk.

150. SCHRAPPING – De tweede mogelijkheid is de schrapping van art. 3 uit het K.B. nr. 22. Deze mogelijkheid lijkt extreem, maar kan niettemin worden verantwoord. Aangezien art. 3 van het K.B. nr. 22 verwijst naar art. 1 van het K.B. nr. 22, en, zoals eerder bleek, er geen partij geschikt wordt bevonden om een beroepsverbod te vorderen, zal art. 3 dode letter blijven. Geen van de partijen zal immers een beroepsverbod vorderen op basis van art. 3. Bovendien zijn de Rechtbanken van Koophandel snel geneigd de verschoonbaarheid aan te nemen in hoofde van de gefailleerde. Hierdoor is de groep van personen die onder toepassing van art. 3 vallen, eerder gering.²⁸¹ Daarnaast moet worden opgemerkt dat de appreciatiemarge van de rechter zeer klein is. Indien de rechtbank immers beslist om art. 3 toe te passen, betekent dit dat de betrokkene niet verschoonbaar werd verklaard, niet in ere werd hersteld, maar ook geen kennelijk grove fout heeft gemaakt die tot het faillissement heeft bijgedragen. Bovendien moeten we vaststellen dat de personen die onder toepassing van art. 3 vallen reeds een sanctie hebben verkregen. Zij werden immers niet verschoonbaar verklaard waardoor zij ook na de sluiting van het faillissement alle nog

²⁷⁸ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 621.

²⁷⁹ Zie *infra*, nr. 153.

²⁸⁰ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 187.

²⁸¹ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-26.

niet betaalde schulden uit het faillissement dienen te voldoen.²⁸² De wetgever is voorts afgestapt van de idee van 'la faillite sanction'.²⁸³ Dat blijkt uit de parlementaire voorbereiding bij het ontwerp van de faillissementswet waar men opteert voor een humanisering van het faillissementsrecht. Men wenste af te stappen van het repressief karakter van het faillissementsrecht. Voor gefailleerden voelt een faillissement aan als vernederend en mensonwaardig. Het doel was dan ook om in het kader van een faillissement voor een menselijkere regeling te zorgen.²⁸⁴ Op basis van het voorgaande lijkt het aldus verantwoord om art. 3 van het K.B. nr. 22 af te voeren. De wetgever zal zich dan ook dienen te bezinnen over het nut van deze bepaling. Eventueel kan er een soepelere invulling worden geven aan het begrip 'kennelijk grove fout' uit art. 3*bis* van het K.B. nr. 22, zodat men sneller onder het toepassingsgebied van deze bepaling valt.

2.2. Nederland

151. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Het wetsvoorstel tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod bepaalt dat een bestuursverbod kan worden opgelegd door de rechtbank, op verzoek van het openbaar ministerie of op vordering van de curator overeenkomstig art. 106a, lid 1 van de Faillissementswet.²⁸⁵

152. CURATOR – Art. 106a, lid 1 van de Faillissementswet bepaalt vooreerst dat de curator een civielrechtelijk bestuursverbod kan vorderen. De reden dat deze mogelijkheid wordt toegekend aan de curator ligt volgens de memorie van toelichting in het feit dat de curator verantwoordelijk is voor een goed verloop van het faillissement en op die manier het best geplaatst is om, rekening houdend met de belangen van de schuldeisers, te beoordelen of er gronden aanwezig zijn om een civielrechtelijk bestuursverbod te vorderen.²⁸⁶ De curator is één van de eersten die tekenen van fraude kan aantreffen in een faillissement. Bovendien sluit deze bevoegdheid van de curator aan bij de bedoeling om van fraudebestrijding een wettelijke taak van de curator te maken.²⁸⁷ De curator dient volgens de memorie van toelichting eerst te overleggen met de schuldeisers alvorens hij een vordering instelt. Daarnaast zal de curator, overeenkomstig art. 68, lid 2 van de Faillissementswet, een machtiging moeten verkrijgen van de rechter-commissaris voor het voeren van de procedure tot oplegging van een bestuursverbod. Bestaat bij de schuldeisers de wens dat een civielrechtelijk bestuursverbod wordt gevorderd, maar beslist de curator om hiervan af te zien, dan kunnen de schuldeisers zich op basis van art. 69, lid 1 van de Faillissementswet wenden tot de rechter-

²⁸² G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 187-188.

²⁸³ G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 188.

²⁸⁴ Ontwerp van faillissementswet, *Parl.St.* Kamer 1991-1992, nr. 631/13, 29.

²⁸⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2.

²⁸⁶ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 3-4.

²⁸⁷ Bestrijding georganiseerde criminaliteit, *Kamerstukken II* 2012-2013, 29 911, nr. 76, 15.

commissaris. Deze laatste zal de curator horen en vervolgens beslissen of de curator al dan niet een civielrechtelijk bestuursverbod moet vorderen.²⁸⁸

153. OPENBAAR MINISTERIE – Ook het openbaar ministerie krijgt op basis van art. 106a, lid 1 van de Faillissementswet de bevoegdheid om een civielrechtelijk bestuursverbod te vorderen. Deze bevoegdheid heeft voornamelijk betrekking op zaken die het algemeen belang betreffen.²⁸⁹ Om een bestuursverbod te kunnen vorderen, zal het openbaar ministerie hiertoe een verzoek moeten indienen bij de rechtbank.²⁹⁰

Afdeling 2. Overtreding van het beroepsverbod

154. ALGEMEEN – De sanctie van het beroepsverbod is slechts doeltreffend indien inbreuken op het beroepsverbod worden gesanctioneerd. De overtreding van het beroepsverbod kan zowel strafrechtelijk als burgerrechtelijk worden beteugeld.²⁹¹

1. Strafrechtelijke sancties

155. ART. 4 – De overtreding van het beroepsverbod wordt beschouwd als een wanbedrijf en wordt overeenkomstig art. 4 van het K.B. nr. 22 bestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en een geldboete van 1000 tot 10.000 euro.

156. RATIONE PERSONAE – De sanctie kan worden opgelegd aan de persoon die, ondanks het feit dat hij een beroepsverbod opgelegd kreeg, toch een functie van zaakvoerder of bestuurder waarneemt. Indien de persoon die het verbod opgelegd kreeg om een functie van bestuurder uit te oefenen in een vennootschap, toch een mandaat aanvaardt in die vennootschap, overtreedt hij het beroepsverbod. Een loutere aanvaarding van het mandaat is voldoende om het beroepsverbod te overtreden, er is geen effectieve uitoefening vereist. Indien er geen effectieve uitoefening van het mandaat heeft plaatsgevonden, kan dit echter wel als verzachtende omstandigheid in aanmerking worden genomen. Ook het gegeven dat de betrokkene niet op de hoogte was van het beroepsverbod of onmiddellijk gevolg heeft gegeven aan een aanmaning van de gerechtelijke politie om zijn functie te beëindigen, kan als verzachtende omstandigheid in aanmerking worden genomen.²⁹² Daarnaast kan de persoon die iemand de functie van bestuurder toekent of een bestuurder in functie houdt ondanks dat deze een beroepsverbod opgelegd kreeg, bestraft worden als mededader of medeplichtige. Tot slot kan ook degene die optreedt als tussenpersoon voor een persoon die bestraft werd met een beroepsverbod, strafbaar worden gesteld als dader of medeplichtige.²⁹³

²⁸⁸ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 3-4.

²⁸⁹ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 4.

²⁹⁰ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 14.

²⁹¹ I. VERMANDER, "Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden", *NNK* 2010, afl. 2, 31-32.

²⁹² B. TILLEMANS, *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 68.

²⁹³ I. VERMANDER, "Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden", *NNK* 2010, afl. 2, 31-31.

157. NIEUW BEROEPSVERBOD? – Wanneer het beroepsverbod werd overtreden, is het niet mogelijk voor de rechter om voor deze inbreuk een nieuw beroepsverbod op te leggen, noch om het aanvankelijk opgelegde beroepsverbod te verlengen. Een nieuw beroepsverbod zou echter wel kunnen worden opgelegd indien de overtreding van het beroepsverbod gepaard gaat met een misdrijf dat voorkomt in de lijst van art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22.²⁹⁴

158. MOREEL MISDRIJFBESTANDDEEL – In art. 4, lid 1 van het K.B. nr. 22 wordt geen expliciete melding gemaakt van een moreel misdrijfbestanddeel. Toch moet worden aangenomen dat het beroepsverbodmisdrijf ook steeds de aanwezigheid vereist van een moreel misdrijfbestanddeel. Het gaat dan hetzij om opzet, hetzij om onachtzaamheid. De meerderheid van de auteurs gaat ervan uit dat onachtzaamheid volstaat. Het misdrijf kan dan zowel opzettelijk als onopzettelijk worden begaan. Onachtzaamheid houdt in dat de overtreder zich niet zoals een normaal, voorzichtig en vooruitziend persoon in dezelfde omstandigheden heeft gedragen.²⁹⁵

159. ART. 4, LID 2 – Overeenkomstig art. 4, lid 2 van het K.B. nr. 22 zijn de bepalingen van Boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII betreffende de deelneming en art. 85 Sw. betreffende de verzachtende omstandigheden, van toepassing op het beroepsverbodmisdrijf.

160. TUSSENPERSONEN – Zoals we reeds in het derde hoofdstuk zagen, heeft de wet van 4 augustus 1978 het beroepsverbod ingevoerd voor tussenpersonen.²⁹⁶ Iemand die een beroepsverbod opgelegd krijgt en vervolgens een tussenpersoon inschakelt, handelt vermoedelijk opzettelijk. Indien ook de tussenpersoon opzettelijk handelt, kan deze tussenpersoon worden beschouwd als een strafbare deelnemer aan het beroepsverbodmisdrijf dat gepleegd werd door degene die het beroepsverbod opgelegd kreeg.²⁹⁷ Handelen via een tussenpersoon kan ook aanleiding geven tot een valsheid in geschrifte en het gebruik van valse geschriften. Dit kan op zijn beurt leiden tot een nieuw beroepsverbod aangezien dit misdrijf wordt omschreven in art. 1, lid 1, d van het K.B. nr. 22. Dit beroepsverbod kan zowel aan de dader als aan de deelnemer worden opgelegd. Indien er louter sprake is van onachtzaamheid vanwege de tussenpersoon, of indien er geen deelnemingsopzet aanwezig was in hoofde van de tussenpersoon omdat hij bijvoorbeeld niet op de hoogte was van het opgelegde beroepsverbod, kan er geen sprake zijn van strafbare deelneming.²⁹⁸

²⁹⁴ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 352.

²⁹⁵ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-37-38; G. SCHOORENS en B. WINDEY, "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMANN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 317; B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 352.

²⁹⁶ Zie *supra*, nr. 31.

²⁹⁷ Dit omwille van het feit dat art. 4, lid 2 van het K.B. nr. 22 Hoofdstuk VII van het Strafwetboek van toepassing verklaart.

²⁹⁸ B. SPRIET, "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 353-353; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 54.

161. ART. 85 Sw. – Daarnaast verklaart art. 4, lid 2 van het K.B. nr. 22 ook art. 85 Sw. inzake de verzachtende omstandigheden van toepassing op het beroepsverbodmisdrijf. Dat heeft tot gevolg dat indien de strafrechter in een concreet geval verzachtende omstandigheden aanneemt, het woord “en” in art. 4, lid 1 van het K.B. nr. 22 kan worden vervangen door het woord “of”, overeenkomstig art. 85, lid 2 Sw. Dit artikel bepaalt immers dat de rechter één van de straffen afzonderlijk kan opleggen. Dat betekent dat de rechter niet én een gevangenisstraf én een geldboete moet opleggen, maar kan volstaan met de oplegging van een geldboete. Deze geldboete kan, met toepassing van art. 85, lid 1 Sw., lager zijn dan het minimum van 1000 euro.²⁹⁹

162. PROBATIEWET – De probatiewet van 29 juni 1964 is van toepassing op het beroepsverbodmisdrijf. Het is echter niet mogelijk voor de strafrechter om als probatievoorwaarde bij een uitstel aan de betrokkene op te leggen dat hij zijn toestand moet regulariseren binnen het jaar. Op die manier zou de rechter de betrokkene immers de toestemming geven om de strafwet nog een jaar verder te blijven overtreden.³⁰⁰

163. VOORTDUREND MISDRIJF – De overtreding van het beroepsverbod moet worden gekwalificeerd als een voortdurend misdrijf. Het misdrijf blijft bestaan zolang de verboden functie of de daden van koophandel worden uitgeoefend tijdens de duur van het beroepsverbod. Dit heeft tot gevolg dat de verjaringstermijn van vijf jaar³⁰¹ pas begint te lopen op het ogenblik dat er een einde komt aan de verboden activiteit.³⁰²

2. Burgerrechtelijke sancties

164. NIETIGHEID? – Op burgerrechtelijk vlak rijst de vraag wat de gevolgen zijn ten aanzien van derden van de rechtshandelingen die worden gesteld door een persoon met miskenning van het beroepsverbod.³⁰³ Art. 1108 B.W. bepaalt dat er vier geldigheidsvoorwaarden zijn voor een overeenkomst: toestemming, bekwaamheid, bepaald voorwerp en een geoorloofde oorzaak. In het kader van het beroepsverbod stelt het probleem zich voornamelijk bij de bekwaamheid. Het beroepsverbod heeft echter niet tot gevolg dat een veroordeelde persoon handelingsonbekwaam wordt in de zin van art. 1124 B.W. Dit volgt uit een arrest van het Hof van Cassatie van 19 februari 1940.³⁰⁴ Het Hof oordeelde dat het K.B. nr. 22 enkel in een strafrechtelijke sanctie voorziet ingeval van miskenning van het beroepsverbod. Er wordt in het K.B. nergens uitdrukkelijk vermeld dat de persoon die een beroepsverbod opgelegd kreeg tevens onbekwaam is om rechtshandelingen te stellen.³⁰⁵ Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de nietigverklaring van de rechtshandelingen, gesteld in strijd met het beroepsverbod, niet mogelijk is. De overtreding van het beroepsverbod kan slechts worden beschouwd als een misdrijf en derden die ten gevolge hiervan schade lijden,

²⁹⁹ B. SPRIET, “Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?” in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 353.

³⁰⁰ B. TILLEMANS, *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 67-68.

³⁰¹ Art. 21 V.T. Sv.

³⁰² G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, “Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken” in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-38.

³⁰³ I. VERMANDER, “Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden”, *NNK* 2010, afl. 2, 31-32.

³⁰⁴ Cass. 19 februari 1940, *Pas*. 1940, I, 56.

³⁰⁵ P. HARVEN, noot onder Cass. 19 februari 1940, *RCJB* 1948, 298-299.

kunnen zich beroepen op art. 1382 B.W. Deze redenering botst echter met het doel van het K.B. nr. 22.³⁰⁶ Het K.B. heeft immers tot doel om personen die onwaardig zijn om deel te nemen aan het economische verkeer, niet langer toe te laten tot het economische leven. Het K.B. moest ervoor zorgen dat de mensen terug vertrouwen kregen in het handelsleven. De mensen moesten worden beschermd tegen onbetrouwbare personen.³⁰⁷ Door middel van het beroepsverbod kunnen deze onbetrouwbare personen uitgesloten worden van het handelsleven. Aan het beroepsverbod werd dermate belang gehecht dat een overtreding ervan strafrechtelijk gesanctioneerd kan worden. Hieruit blijkt duidelijk de bedoeling van de wetgever een veroordeelde volledig uit te sluiten van het economische leven. Indien een persoon die onderworpen is aan het beroepsverbod toch rechtshandelingen stelt, zullen deze rechtshandelingen burgerrechtelijk rechtsgeldig zijn. Dat betekent dat de medecontractant gebonden is door de overeenkomsten die hij is aangegaan. De medecontractant heeft enkel de mogelijkheid zich te beroepen op een buitencontractuele fout indien hij kan aantonen dat hij schade heeft geleden door de overtreding van het beroepsverbod. Indien hij dit kan bewijzen, kan hij hiervoor schadevergoeding ontvangen die kan bestaan uit een herstel in natura. Het herstel in natura zou er kunnen in bestaan dat de rechtshandeling die gesteld werd in strijd met het beroepsverbod, nietig wordt verklaard.³⁰⁸

165. BENOEMING – De problematiek van de burgerrechtelijke gevolgen is voornamelijk van belang in het geval van zaakvoerders en bestuurders die in strijd met het beroepsverbod werden benoemd en de gevolgen hiervan op de rechtshandelingen die door hen werden gesteld. Er bestaan meerdere strekkingen hieromtrent.³⁰⁹ Een eerste strekking gaat ervan uit dat de benoeming geldig is en bijgevolg ook de rechtshandelingen die gesteld worden. De overtreding van het beroepsverbod wordt enkel strafrechtelijk gesanctioneerd.³¹⁰ Deze strekking is voornamelijk terug te vinden in de rechtspraak³¹¹. Een tweede strekking is daarentegen van oordeel dat de benoeming in strijd met het beroepsverbod, nietig is, evenals de rechtshandelingen die door de overtreder van het beroepsverbod werden verricht voor rekening van de vennootschap, indien deze nietigheid door een derde wordt ingeroepen. Een derde en laatste strekking gaat ervan uit dat de benoeming in strijd met het beroepsverbod *ex nunc* nietig kan worden verklaard door de rechter. Het is aan derden om te bepalen of zij de eerder aangegane rechtshandelingen nietig willen laten verklaren of wensen te handhaven. Deze laatste strekking wordt gevolgd door de meerderheid van de rechtsleer.³¹²

³⁰⁶ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-34-35.

³⁰⁷ Zie *supra*, nr. 1.

³⁰⁸ G. SCHOORENS, B. WINDEY en M. VANMEENEN, "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en reorganisatie*, 2006, VIII.C-35-36.

³⁰⁹ I. VERMANDER, "Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden", *NNK* 2010, afl. 2, 31-31-32.

³¹⁰ J. RONSE, *De vennootschapswetgeving 1973: commentaar van de wet van 6 maart 1973 tot aanpassing aan de eerste E.E.G. Richtlijn van 9 maart 1968*, Gent, Story-Scientia, 1973, 144.

³¹¹ Cass. 19 februari 1940, *Pas.* 1940, I, 56.

³¹² J. RONSE, *De vennootschapswetgeving 1973: commentaar van de wet van 6 maart 1973 tot aanpassing aan de eerste E.E.G. Richtlijn van 9 maart 1968*, Gent, Story-Scientia, 1973, 144.

3. Nederland

166. STRAFRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Ook in Nederland wordt er een strafrechtelijke sanctie voorzien op de overtreding van het strafrechtelijk bestuursverbod. Art. 195 Sr. bepaalt immers dat degene die een recht uitoefent, wetende dat hij daarvan is ontzet bij rechterlijke uitspraak, gestraft kan worden met een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of een geldboete van de derde categorie.³¹³ Art. 23, lid 3 Sr. bepaalt dat de geldboete die voor een strafbaar feit ten hoogste kan worden opgelegd, gelijk is aan het bedrag van de categorie dat voor dat feit is bepaald. Art. 23, lid 4 Sr. voorziet in zes categorieën. De derde categorie voorziet thans in een bedrag van 6700 euro.³¹⁴ Dat betekent dat de geldboete die kan worden opgelegd krachtens art. 195 Sr. ten hoogste 6700 euro kan bedragen.

167. FUNCTIONEEL DADERSCHAP – Uit de bewoordingen van art. 195 Sr. lijkt te moeten worden afgeleid dat deze bepaling niet geldt voor een veroordeelde die niet zelf als bestuurder optreedt, maar optreedt door middel van een tussenpersoon. Toch kan ook degene die als (feitelijk) bestuurder optreedt door toepassing van de leer van het functioneel daderschap als dader worden aangemerkt. Volgens deze leer wordt degene die de verboden handeling niet zelf stelt wel als dader beschouwd wanneer hij handelt door middel van een ander. Indien de norm die strafrechtelijk wordt beschermd eveneens gericht is op de ander, indien het delict ook door de ander kan worden gepleegd en indien de verboden handeling toe te rekenen is aan de ander, kan hij worden beschouwd als functionele dader van het delict.³¹⁵ Door toepassing van deze leer kan ook degene die handelt via een tussenpersoon, in strijd met het strafrechtelijk bestuursverbod, gestraft worden op basis van art. 195 Sr. De tussenpersoon kan dan als medepleger worden bestraft.³¹⁶

168. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Indien het civielrechtelijk bestuursverbod van kracht wordt, bepaalt art. 106b, lid 1 van de Faillissementswet dat een bestuurder aan wie een bestuursverbod werd opgelegd niet opnieuw tot bestuurder of commissaris kan worden benoemd. Wanneer men, in strijd met het bestuursverbod, toch opnieuw tot bestuurder of commissaris wordt benoemd, is deze benoeming nietig. Daarnaast kan de rechtbank, overeenkomstig art. 106b, lid 6 van de Faillissementswet, een dwangsom opleggen, om zeker te zijn dat het bestuursverbod wordt nageleefd.³¹⁷

³¹³ R.J. MANSCHOT, "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVENS, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 349.

³¹⁴ Art. 23 Sr.

³¹⁵ W.J. KOOPS, "De Hoge Raad over het daderschap van rechtspersonen", *Vennootschap en Onderneming*, 2003, afl. 12, 199.

³¹⁶ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 426.

³¹⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II* 2013/14, 34 011, nr. 2, 5.

Afdeling 3. Handhaving van het beroepsverbod

1. België

169. CONTROLE BEROEPSVERBOD – Aangezien het K.B nr. 22 in art. 4 in een sanctie voorziet ingeval van overtreding van het beroepsverbod, rijst de vraag hoe men controleert of iemand die een beroepsverbod opgelegd kreeg, dit verbod ook effectief naleeft. Hoe controleert men bijvoorbeeld of iemand een beroepsverbod opgelegd kreeg indien de betrokken persoon een nieuwe onderneming wenst op te starten na een faillissement? Deze afdeling heeft tot doel te onderzoeken hoe de controle op het beroepsverbod plaatsvindt.

170. KRUISPUNTBANK VAN ONDERNEMINGEN – Art. 3*bis*, §9 van het K.B. nr. 22 bepaalt uitdrukkelijk dat van de arresten en vonnissen die op grond van deze bepaling zijn gewezen, melding wordt gemaakt in het handelsregister. Zij worden naar het centraal handelsregister gezonden. Het handelsregister werd in 2003 echter afgeschaft³¹⁸. Met de wet van 16 januari 2003 werd voorzien in de oprichting van de Kruispuntbank van Ondernemingen.³¹⁹ Deze wet voorziet in de integratie van de lokale handelsregisters en het centraal handelsregister in de Kruispuntbank van Ondernemingen.³²⁰ Dit is een register dat tot doel heeft basisgegevens van ondernemingen te verzamelen om zo de administratieve verplichtingen van ondernemingen te vereenvoudigen en de werking van de overheidsdiensten op een efficiënte wijze te organiseren.³²¹ Het gegevensbestand is toegankelijk voor alle overheden en diensten die samenwerken met de overheid.³²² In het register worden gegevens opgenomen die betrekking hebben op de identificatie van ondernemingen en hun gemandateerden.³²³ Aanvankelijk werd de werking van de Kruispuntbank van Ondernemingen geregeld in de wet van 16 januari 2003.³²⁴ Deze wet werd echter opgeheven door de wet van 17 juli 2013 dat een Boek III "Vrijheid van vestiging, dienstverlening en algemene verplichtingen van ondernemingen" invoert in het Wetboek Economisch Recht (hierna: W.E.R.).³²⁵

171. ONDERNEMINGSNUMMER – Elke onderneming is verplicht om, voorafgaand aan de start van zijn activiteiten, zich te laten inschrijven in de Kruispuntbank van Ondernemingen.³²⁶ Art. III.16 W.E.R. bepaalt wie in de Kruispuntbank van Ondernemingen moet worden ingeschreven. Hierin worden onder andere vermeld, alle rechtspersonen naar Belgisch recht en iedere natuurlijke persoon die in

³¹⁸ R. VERHULST, *Kruispuntbank van Ondernemingen en ondernemingsloketten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 8.

³¹⁹ Wet 16 januari 2003 tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende ondernemingsloketten en houdende diverse bepalingen, *BS* 5 februari 2003.

³²⁰ P. CLEYS, "De Kruispuntbank van Ondernemingen en de inschrijving van niet-handelsondernemingen: een evolutie", *T. Fin.R.* 2009, afl. 4, 3.

³²¹ G.L. BALLON, V. COLAERT, K. GEENS, J. STUYCK en E. TERRY, *Inleiding tot het economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 213.

³²² R. VERHULST, *Kruispuntbank van Ondernemingen en ondernemingsloketten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 9.

³²³ Art. III.15 lid 2 en 3 Wetboek van Economisch Recht.

³²⁴ Wet 16 januari 2003 tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende ondernemingsloketten en houdende diverse bepalingen, *BS* 5 februari 2003.

³²⁵ Wet 17 juli 2013 houdende invoeging van Boek III "Vrijheid van vestiging, dienstverlening en algemene verplichtingen van de ondernemingen", in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek III en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan boek III, in boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *BS* 14 augustus 2013.

³²⁶ Art. III. 17 Wetboek Economisch Recht; G.L. BALLON, V. COLAERT, K. GEENS, J. STUYCK en E. TERRY, *Inleiding tot het economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 214.

België, als onafhankelijke entiteit, een economische en beroepsmatige activiteit gewoonlijk, hoofdzakelijk of aanvullend uitoefent. Indien het gaat om een natuurlijke persoon die een onderneming opstart, zal een erkend ondernemingsloket zorgen voor de inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen.³²⁷ Gaat het om een vennootschap, dan liggen de zaken anders. Een vennootschap moet immers, op straffe van nietigheid, verplicht worden opgericht met een geschrift, een oprichtingsakte.³²⁸ Deze oprichtingsakte dient openbaar gemaakt te worden door de neerlegging ervan bij de griffie van de Rechtbank van Koophandel. Daarnaast dient de akte te worden gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*.³²⁹ De griffier van de Rechtbank van Koophandel zal vervolgens de gegevens van de onderneming invoeren in de Kruispuntbank van Ondernemingen, die aan de vennootschap een ondernemingsnummer toekent.³³⁰ Sinds 1 juli 2003 werd het handelsregisternummer en het B.T.W.-nummer immers vervangen door een allesomvattend ondernemingsnummer.³³¹ Het vormt een uniek identificatienummer³³² en dient verplicht te worden gebruikt in de betrekkingen die de onderneming heeft met de administratieve en rechterlijke overheden. Het ondernemingsnummer dient eveneens verplicht te worden gebruikt in betrekkingen tussen de administratieve en rechterlijke overheden onderling.³³³ Het geeft toegang tot de gegevens die werden opgenomen in de Kruispuntbank van Ondernemingen.³³⁴ Deze gegevens kunnen eveneens in elk ondernemingsloket gratis worden geraadpleegd tijdens de openingsuren.³³⁵ Hieruit volgt dat, indien men na een faillissement zijn handelsactiviteit wil hernemen, dit zal worden geweigerd indien uit de Kruispuntbank van Ondernemingen blijkt dat aan de betrokkene een beroepsverbod werd opgelegd.

172. STRAFREGISTER – Wat betreft het strafrechtelijk beroepsverbod wordt er in het K.B. nr. 22 niets uitdrukkelijk vermeld zoals in art. 3bis § 9 voor het handelsrechtelijk beroepsverbod. Evenwel wordt, overeenkomstig de artikelen 589 tot 602 Sv., voorzien in een Centraal Strafrechtelijk Register, waarin gegevens over beslissingen die werden genomen in strafzaken of ter bescherming van de maatschappij, worden geregistreerd, bewaard en gewijzigd.³³⁶ Art. 590 Sv. bevat een opsomming van de gegevens die in het Strafrechtelijk Register moeten worden opgenomen. Overeenkomstig art. 590, lid 2 Sv. dient een veroordeling tot een beroepsverbod te worden vermeld in het Centraal Strafrechtelijk Register. Dit artikel bepaalt immers dat ook bijkomende straffen worden opgenomen in het Centraal Strafrechtelijk Register. De gegevens worden door de griffies van de hoven en rechtbanken

³²⁷ X., *KBO en ondernemingsnummer*, <https://www.zenito.be/nl/kbo-en-ondernemingsnummer>.

³²⁸ Art. 66 W. Venn.

³²⁹ Art. 67 W. Venn.; H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 196.

³³⁰ FOD ECONOMIE, K.M.O, MIDDENSTAND EN ENERGIE, *Neerleggen van de oprichtingsakte bij de griffie van de rechtbank van koophandel*, http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/oprichting/Demarches_entreprendre/Depot_ac_te_constitutif/#.VRQz_mG964.

³³¹ R. VERHULST, *Kruispuntbank van Ondernemingen en ondernemingsloketten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 8.

³³² Art. III. 17 Wetboek Economisch Recht.

³³³ Art. III. 23 Wetboek Economisch Recht.

³³⁴ G.L. BALLON, V. COLAERT, K. GEENS, J. STUYCK en E. TERRYN, *Inleiding tot het economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 214.

³³⁵ De raadpleging kan gebeuren via het internet, meer bepaald via de website www.mineco.be. Voor de raadpleging van de gegevens, anders dan via het internet, zie K.B. 4 juli 2004 betreffende de inzage, het afschrift en de uittreksels van de gegevens in de Kruispuntbank van Ondernemingen, alsmede de toegang tot die gegevens, anders dan via het internet, BS 22 juli 2004.

³³⁶ Art. 589 Sv.

geregistreerd of door de dienst van het strafregister van de FOD Justitie.³³⁷ Enkel de bevoegde overheden hebben toegang tot deze gegevens, dat geregeld wordt in de artikelen 589, 593 en 594 Sv. Zo hebben rechterlijke overheden, overheidsinstanties die belast zijn met de tenuitvoerlegging van de beslissingen en bepaalde ambtenaren van de politie- en inlichtingendiensten toegang tot de gegevens, maar enkel in het kader van hun wettelijke opdracht. Zij hebben geen toegang tot vernietigde beslissingen en ingetrokken beslissingen. Ook bepaalde administratieve overheden, opgesomd in het K.B. van 19 juli 2001³³⁸, hebben beperkt toegang tot het strafregister. Daarnaast dient een veroordeling tot het beroepsverbod eveneens te worden vermeld in het uittreksel uit het Strafrechtregister aangezien het niet voorkomt in de uitzonderingen vermeld in art. 595 Sv. Ieder die zijn identiteit bewijst kan een uittreksel uit het Strafrechtregister bekomen.³³⁹ Tot slot dient hieraan te worden toegevoegd dat het beroepsverbod eveneens een invloed heeft op de al dan niet vermelding van andere veroordelingen. Bij omzendbrief van 10 juni 2013 werd immers bepaald dat vonnissen die meer dan drie jaar geleden werden uitgesproken en waarbij werd veroordeeld tot een eenvoudige schuldverklaring, een gevangenisstraf tot en met zes maanden, een geldboete tot en met 500 euro en een verkeersboete, enkel in het uittreksel worden vermeld indien onder andere een beroepsverbod werd opgelegd van meer dan drie jaar.³⁴⁰

173. TUSSENPERSOON – Er dient te worden opgemerkt dat een beroepsverbod vaak wordt omzeild door gebruik te maken van een tussenpersoon. Zoals we reeds zagen, is het de wet van 4 augustus 1978 die voorzorg in een bestuursverbod voor een tussenpersoon.³⁴¹ De vraag rijst echter hoe men in de praktijk op een efficiënte wijze zal kunnen nagaan of een persoon aan wie een beroepsverbod werd opgelegd, via een andere persoon, een tussenpersoon, deelneemt aan het economisch leven. Hoogst waarschijnlijk zal het pas ontdekt worden bij een faillissement, en dan is het eigenlijk al te laat. Een voorbeeld uit de praktijk toont aan dat veroordeelden soms trachten de wet te omzeilen door een nieuwe vennootschap op te richten waarvan zij dan al dan niet aandeelhouder zijn (aandeelhouder zijn is immers niet verboden) en vervolgens een fictieve bestuurder aanstellen, terwijl zij in werkelijkheid de zaak zelf leiden. Het is reeds gebeurd dat een schuldeiser zelf onderzoek deed en vervolgens met zijn bevindingen naar het Parket stapte.

2. Nederland

174. STRAFRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – Wat betreft het strafrechtelijk bestuursverbod moet worden vastgesteld dat er vrijwel geen controle is. Het is dan ook niet duidelijk of personen die een strafrechtelijk beroepsverbod opgelegd kregen, dit effectief naleven.³⁴²

175. CIVIELRECHTELIJK BESTUURSVERBOD – De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod voorziet in een specifiek systeem van handhaving

³³⁷ Art. 589, lid 3 Sv.

³³⁸ K.B. 19 juli 2001 betreffende de toegang van bepaalde openbare besturen tot het Centraal Strafrechtregister, *BS* 24 augustus 2001.

³³⁹ Art. 595, lid 1 Sv.

³⁴⁰ Omz. nr. 204 van 10 juni 2013 betreffende uittreksels van het strafregister, bijlage 1, 36351.

³⁴¹ Zie *supra*, nr. 31.

³⁴² M. MALSCH, W.C. ALBERTS, J.W. DE KEIJSER en J.F. NIJBOER, "Ontzetting uit beroep of ambt. Herleving van een weinig gebruikte straf?", *BJU* 2011, afl. 1, 85.

ingeval het civielrechtelijk bestuursverbod in werking treedt. De notaris en de Kamer van Koophandel spelen hierin een voorname rol. Wanneer een bestuurder een civielrechtelijk bestuursverbod opgelegd heeft gekregen, mogen zij immers niet meewerken aan de oprichting en inschrijving van een rechtspersoon waarin de betreffende persoon als bestuurder zal worden benoemd. Daarenboven wordt er in voorzien dat indien een buitenlandse rechtspersoon zich in Nederland wenst in te schrijven, dit door de Kamer van Koophandel zal worden geweigerd wanneer blijkt dat deze rechtspersoon bestuurd wordt door iemand die in Nederland een bestuursverbod werd opgelegd.³⁴³

176. REGISTRATIE – Opdat de notaris en de Kamer van Koophandel zou weten aan wie en voor welke duur een civielrechtelijk bestuursverbod werd opgelegd, wordt gebruik gemaakt van een registratiesysteem. Deze registratie wordt beschouwd als een belangrijk instrument in de bestrijding van faillissementsfraude. Het is volgens de memorie van toelichting de enige manier om te vermijden dat iemand met een bestuursverbod opnieuw de functie van bestuurder zou opnemen. Bovendien moeten ook burgers en bedrijven in de mogelijkheid verkeren om na te gaan met wie zij te maken hebben. Het bestuursverbod zal centraal raadpleegbaar worden geregistreerd voor de duur waarvoor het is opgelegd. Dat betekent dat de registratie slechts tijdelijk is. Een voorwaarde opdat het bestuursverbod geregistreerd kan worden, is dat de uitspraak tot oplegging ervan, onherroepelijk is geworden. De registratie van de bestuursverboden zal gebeuren in het Handelsregister overeenkomstig art. 106b, lid 3 Faillissementswet.³⁴⁴

3. Naar een internationale coördinatie?

177. INTERNATIONALE GEGEVENSUITWISSELING – Zoals uit deze masterscriptie blijkt, kent niet enkel België de sanctie van het beroepsverbod, maar wordt ook in Nederland voorzien in een beroepsverbod, meer bepaald een bestuursverbod. Ook in andere landen voorziet men in een beroepsverbod.³⁴⁵ Aangezien een beroepsverbod slechts geldt in het land waarin het werd opgelegd, zou het nuttig zijn dit op internationale wijze te coördineren. Zo kan worden vermeden dat een bestuurder die in België een beroepsverbod opgelegd kreeg, naar een ander land gaat om daar wel de functie van bestuurder te kunnen uitoefenen en omgekeerd. Er kan worden voorzien in een internationale uitwisseling van gegevens en wederzijdse erkenning van beroepsverboden, dan wel een exequatur procedure waardoor een beroepsverbod in het buitenland ook in België uitwerking kan hebben en omgekeerd.³⁴⁶

178. EUROPA – Op Europees niveau werd reeds initiatief hiertoe genomen. Zo wordt in het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van de Insolventieverordening voorzien in de invoering van een systeem waardoor de nationale registers worden gekoppeld. Dit zal via het Europese e-justitieportaal toegankelijk zijn.³⁴⁷

³⁴³ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 5-6.

³⁴⁴ Memorie van toelichting, *Kamerstukken II* 2013-2014, 34 011, nr. 3, 6-7.

³⁴⁵ Zo kent men onder andere in Engeland de Directors' disqualification en in Duitsland het Berufsverbot.

³⁴⁶ D. DOORENBOS, "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 428.

³⁴⁷ COM (2012) 744 final.

Afdeling 4. Besluit

179. PROCEDURE – Op procedureel vlak ligt, wat betreft het strafrechtelijk beroepsverbod, een belangrijke taak weggelegd voor het openbaar ministerie. Zowel in België als in Nederland is het immers het openbaar ministerie dat een beroepsverbod kan vorderen. Wat betreft het handelsrechtelijk beroepsverbod liggen de zaken in België moeilijker. Het is immers niet duidelijk wie een handelsrechtelijk beroepsverbod kan vorderen op basis van art. 3 van het K.B. nr. 22 opdat de Rechtbank van Koophandel zich hierover kan uitspreken. In Nederland voorziet het wetsvoorstel tot invoering van het civielrechtelijk bestuursverbod er in dat de curator en het openbaar ministerie dit bestuursverbod kunnen vorderen. Ook art. 3*bis* §5 van het K.B. nr. 22 voorziet er in dat er gevorderd kan worden door het openbaar ministerie of door de schuldeiser die niet werd betaald in het faillissement. Om tegemoet te komen aan het feit dat art. 3 van het K.B. nr. 22 op procedureel vlak een problematische bepaling is, werden twee mogelijkheden voorgesteld. De eerste mogelijkheid betreft een tussenkomst van de wetgever zodat art. 3 van het K.B. nr. 22 niet langer verwijst naar art. 1, maar wel naar art. 3*bis*, dat net zoals art. 3 betrekking heeft op een burgerlijke procedure in het kader van een faillissement en voorziet in een specifieke procedure. In dat geval kunnen de procedureregels van art. 3*bis* worden toegepast en zou het openbaar ministerie over een wettelijk vorderingsrecht beschikken. De tweede mogelijkheid bestaat er in art. 3 te schrappen uit het K.B. nr. 22. Het gevolg hiervan is dat de Rechtbank van Koophandel slechts een handelsrechtelijk beroepsverbod zal kunnen opleggen indien er sprake is van een kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement.

180. OVERTREDING: STRAFRECHTELIJKE SANCTIE – Zowel naar Belgisch als naar Nederlands recht wordt in een strafrechtelijke sanctie voorzien in geval van overtreding van het beroepsverbod. In België bepaalt art. 4 van het K.B. nr. 22 dat de overtreding van het beroepsverbod gestraft kan worden met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en een geldboete van 1000 tot 10.000 euro. In Nederland voorziet art. 195 Sr. *juncto* art. 23 Sr. in een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of in een geldboete van thans 6700 euro in geval van overtreding van het strafrechtelijk bestuursverbod. Een opmerkelijk verschil is dat art. 4 van het K.B. nr. 22 voorziet in een gevangenisstraf én een geldboete, terwijl art. 195 Sr. bepaalt dat een gevangenisstraf *of* een geldboete kan worden opgelegd.

181. OVERTREDING: BURGERRECHTELIJKE SANCTIE – Naast een strafrechtelijke sanctie, bestaan er ook burgerrechtelijke sancties voor de overtreding van het beroepsverbod. Het Hof van Cassatie oordeelde in een arrest van 19 februari 1940 dat het beroepsverbod niet tot gevolg heeft dat de veroordeelde persoon handelingsonbekwaam wordt in de zin van art. 1124 B.W. Het Hof oordeelde dat het K.B. nr. 22 enkel in een strafrechtelijke sanctie voorziet. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de nietigverklaring van rechtshandelingen die in strijd met het beroepsverbod worden gesteld, niet mogelijk is. Niettemin kan de medecontractant die bewijst dat hij schade heeft geleden door de overtreding van het beroepsverbod, zich beroepen op een buitencontractuele fout. Het herstel in natura zou er dan in kunnen bestaan dat de rechtshandelingen nietig worden verklaard. Over de vraag hoe de handeling van een bestuurder of zaakvoerder die in strijd met het beroepsverbod werd benoemd, moet worden gekwalificeerd, bestaan meerdere strekkingen. De

meerderheid gaat ervan uit dat de benoeming *ex nunc* nietig kan worden verklaard waarbij derden zelf bepalen of ze de eerder aangegane rechtshandelingen nietig willen laten verklaren. In Nederland voorziet het wetsvoorstel tot invoering van het civielrechtelijk bestuursverbod uitdrukkelijk in de nietigverklaring van de benoeming die plaatsvond in strijd met het bestuursverbod.

182. HANDHAVING – Wat betreft de handhaving van het beroepsverbod, stelden we vast dat op handelsrechtelijk vlak een belangrijke rol is weggelegd voor de Kruispuntbank van Ondernemingen. Indien immers uit de gegevens in de Kruispuntbank van Ondernemingen blijkt dat aan de betrokkene een beroepsverbod werd opgelegd, zal de herneming van de handelsactiviteit worden geweigerd. Op strafrechtelijk vlak is het strafregister van belang. In Nederland bestaat er weinig controle op het strafrechtelijk bestuursverbod. De invoering van het civielrechtelijk bestuursverbod voorziet daarentegen in een duidelijk registratiesysteem. Tot slot onderzochten we de noodzaak van een internationale coördinatie van beroepsverboden. Op die manier kan immers worden vermeden dat iemand met een strafrechtelijk beroepsverbod in België naar het buitenland gaat om aldaar de desbetreffende functie uit te oefenen.

Hoofdstuk 7. Conclusie

183. ONDERZOEKSVRAAG – In deze masterscriptie werd op zoek gegaan naar het antwoord op de vraag met welke moeilijkheden het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 vandaag wordt geconfronteerd en welke wetswijzigingen kunnen worden aangebracht om hieraan tegemoet te komen. Uit deze masterscriptie blijkt dat het K.B. nr. 22 nog met heel wat moeilijkheden wordt geconfronteerd. Sommigen ervan vragen een kleine aanpassing, anderen vereisen een grotere hervorming.

184. NAAR EEN ALGEMENE REGELING? – Vooreerst stelden we vast dat het beroepsverbod in België niet op een algemene wijze wordt geregeld, maar verspreid is terug te vinden over meerdere wetten. Dit brengt zowel voor magistraten als voor burgers moeilijkheden met zich mee. Zo verliezen magistraten veel tijd aan het zoeken naar de toepasselijke wetgeving en is het voor burgers onduidelijk aan welke wettelijke regeling zij mogelijk onderworpen zullen zijn. Hoewel er in het verleden reeds meerdere wetsvoorstellen werden gedaan om het beroepsverbod op een algemene wijze te regelen, is dat er thans nog niet van gekomen. Deze masterscriptie bevat dan ook een voorstel om het beroepsverbod, naar het Nederlands model, op een algemene wijze te regelen in Boek I van het Strafwetboek onder Hoofdstuk II 'Straffen'. Dit Boek bevat immers de algemene regels die, behoudens andersluidende bepalingen, van toepassing zijn op alle misdrijven die worden omschreven in de strafwetten. Zo kan het beroepsverbod in art. 7 Sw. worden ingevoerd. Deze bepaling bevat namelijk de straffen die op de misdrijven kunnen worden gesteld.

185. NAAR EEN UITBREIDING VAN DE MISDRIJVENLIJST? – Vervolgens merkten we op dat er gevallen zijn waarin de rechter het opportuun acht een beroepsverbod op te leggen, maar dit niet mogelijk is omdat het misdrijf in kwestie niet voorkomt in de misdrijvenlijst van art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22, die immers limitatief is. Een uitbreiding van deze misdrijvenlijst is dan ook wenselijk. Deze uitbreiding kan gebeuren, rekening houdend met het Nederlands recht. Zo wordt, wat betreft het strafrechtelijk bestuursverbod in Nederland, niet verwezen naar individuele feiten, maar wel naar volledige titels of hoofdstukken uit het Wetboek van Strafrecht. Een mogelijkheid bestaat er aldus in de misdrijvenlijst van art. 1, lid 1 van het K.B. nr. 22 zo uit te breiden, in die zin dat er wordt verwezen naar volledige hoofdstukken of titels uit het Strafwetboek.

186. NAAR EEN AUTONOME STRAF? – Verder dient het beroepsverbod te worden beschouwd als een zware sanctie. Het strafrechtelijk beroepsverbod wordt immers gekwalificeerd als een bijkomende straf, waardoor het samen met een hoofdstraf moet worden opgelegd. Er werden twee mogelijkheden onderzocht om hieraan tegemoet te komen. De eerste mogelijkheid betreft de omzetting van het strafrechtelijk beroepsverbod als bijkomende straf in een hoofdstraf. Er wordt evenwel langer voor gepleit om het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen op te heffen. Indien de wetgever er echter voor kiest dit niet te doen, kan er inspiratie geput worden uit het Nederlands recht, dat in art. 9, lid 5 Sr. de mogelijkheid geeft aan de strafrechter om een bijkomende straf ofwel samen met een hoofdstraf of een andere bijkomende straf op te leggen, ofwel als een afzonderlijke straf. Zo kan de strafrechter in een concreet geval zelf oordelen wat het meest opportuun is. Het strafrechtelijk beroepsverbod verkrijgt in dat geval een autonoom karakter.

187. DUUR – Wat betreft de duur van het beroepsverbod betreft, stelden we vast dat de wetgever met de wet van 28 april 2009 de minimumduur van het handelsrechtelijk beroepsverbod heeft afgeschaft. De minimumduur van drie jaar van het strafrechtelijk beroepsverbod bleef echter ongeschonden. De reden hiervoor was dat het strafrechtelijk beroepsverbod minder dan drie maanden kan bedragen indien de rechter verzachtende omstandigheden zou aannemen. Dit blijkt echter moeilijk te verenigen met het K.B. nr. 22 en kan evenmin worden gegrond op een straftoemetingnorm inzake verzachtende omstandigheden uit Boek I van het Strafwetboek. Het gevolg hiervan is dat enkel in geval van overschrijding van de redelijke termijn of indien het beroepsverbod wordt opgelegd met een uitstel van tenuitvoerlegging, de strafrechter een straf kan uitspreken die lager is dan het wettelijk minimum, zijnde drie jaar. De wetgever had er dus beter voor gekozen om ook de minimumduur van het strafrechtelijk beroepsverbod te schrappen, zodat de strafrechter in elk geval een duur van minder dan drie jaar kan bepalen voor het beroepsverbod. Bovendien voorziet men in Nederland evenmin in een minimumduur, noch voor het strafrechtelijk bestuursverbod, noch voor het civielrechtelijk bestuursverbod.

188. IS ART. 3 NOG HOUDBAAR? – Uit deze masterscriptie blijkt eveneens dat art. 3 van het K.B. nr. 22 een problematische bepaling is. Zo is het niet duidelijk wie een handelsrechtelijk beroepsverbod kan vorderen op basis van art. 3, opdat de Rechtbank van Koophandel zich hierover zou kunnen uitspreken. In Nederland voorziet het wetsvoorstel tot invoering van een civielrechtelijk bestuursverbod in de mogelijkheid voor de curator en het openbaar ministerie om een bestuursverbod te vorderen. Ook art. 3*bis* §5 van het K.B. nr. 22 bepaalt dat het handelsrechtelijk beroepsverbod op grond van deze bepaling kan worden gevorderd door het openbaar ministerie of de schuldeiser die niet werd betaald in het faillissement. In art. 3 wordt hier echter niets over bepaald. De vraag rees dan ook of deze bepaling nog houdbaar is. Er werden twee mogelijkheden voorgesteld. De eerste mogelijkheid vereist een tussenkomst van de wetgever zodat art. 3 van het K.B. nr. 22 niet langer verwijst naar art. 1 van het K.B., maar wel naar art. 3*bis* dat net zoals art. 3 betrekking heeft op een burgerlijke procedure in het kader van een faillissement en tevens voorziet in een specifieke procedure. De tweede mogelijkheid betreft de schrapping van art. 3 uit het K.B. nr. 22. Deze mogelijkheid draagt de voorkeur. Art. 3 lijkt immers een overbodige bepaling te zijn. Zo zal geen van de partijen een beroepsverbod op grond van deze bepaling vorderen aangezien er geen partij geschikt wordt bevonden om dit te doen. Art. 3 zal in dat geval dode letter blijven. Daarnaast zijn de Rechtbanken van Koophandel snel geneigd de verschoonbaarheid aan te nemen in hoofde van de gefailleerde waardoor het aantal personen die onder toepassing van art. 3 vallen, eerder gering is. Ook de appreciatiemarge van de rechter bleek zeer klein te zijn. Indien er voor wordt gekozen art. 3 te schrappen, kan de wetgever eventueel een soepelere invulling geven aan het begrip 'kennelijk grove fout' uit art. 3*bis* van het K.B. nr. 22 zodat men sneller onder het toepassingsgebied van deze bepaling zal vallen.

189. NAAR EEN INTERNATIONALE COÖRDINATIE? – Tot slot wordt in deze masterscriptie de suggestie gedaan over te gaan tot een internationale coördinatie van het beroepsverbod. Naast België en Nederland, voorzien immers ook andere landen in de mogelijkheid een beroepsverbod op te leggen. Aangezien het slechts geldt in het land waarin het beroepsverbod werd opgelegd, kan niet

worden uitgesloten dat een bestuurder die in België een beroepsverbod opgelegd kreeg, naar het buitenland gaat om aldaar de functie van bestuurder uit te oefenen. Op het niveau van Europa werd reeds initiatief hiertoe genomen. In het voorstel voor een verordening tot wijziging van de Insolventieverordening pleit men immers voor een systeem waardoor nationale registers worden gekoppeld.

Bibliografie

Wetgeving

Internationaal

Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden 4 november 1950, *BS* 19 augustus 1955.

België

Wetgevende documenten

Wetboek van Strafvordering, Boek II, Titel VII 16 december 1808, *BS* 26 december 1808.

Wet 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, *BS* 25 april 1878.

Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867, *err.* *BS* 5 oktober 1867.

Gerechtelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

Wet 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, *BS* 6 maart 1921.

Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964.

Wet 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering, *BS* 17 augustus 1978.

Faillissementswet 8 augustus 1997, *BS* 28 oktober 1997.

Wet 8 augustus 1997, *BS* 28 oktober 1997.

Wet 2 juni 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *BS* 22 augustus 1998.

Wetboek van Vennootschappen 7 mei 1999, *BS* 6 augustus 1999.

Wet 4 september 2002 tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van Vennootschappen, *BS* 21 september 2002.

Wet 16 januari 2003 tot oprichting van een Kruispuntbank van Ondernemingen, tot modernisering van het handelsregister, tot oprichting van erkende ondernemingsloketten en houdende diverse bepalingen, *BS* 5 februari 2003.

Wet 28 april 2009 tot wijziging van art. *3bis* §4 van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *BS* 29 mei 2009.

Wetboek van economisch recht 28 februari 2013, *BS* 29 maart 2013.

Wet 17 juli 2013 houdende invoeging van Boek III "Vrijheid van vestiging, dienstverlening en algemene verplichtingen van de ondernemingen", in het Wetboek van economisch recht en houdende invoeging van de definities eigen aan boek III en van de rechtshandavingsbepalingen eigen aan boek III, in boeken I en XV van het Wetboek van economisch recht, *BS* 14 augustus 2013.

Koninklijk Besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *BS* 27 oktober 1934.

Koninklijk Besluit 19 juli 2001 betreffende de toegang van bepaalde openbare besturen tot het Centraal Strafregister, *BS* 24 augustus 2001.

Koninklijk Besluit 4 juli 2004 betreffende de inzage, het afschrift en de uittreksels van de gegevens in de Kruispuntbank van Ondernemingen, alsmede de toegang tot die gegevens, anders dan via het internet, *BS* 22 juli 2004.

Omzendbrief nr. 204 van 10 juni 2013 betreffende uittreksels van het strafregister.

Vorbereidende documenten

Wetsontwerp tot economische heroriëntering, *Parl.St.* Senaat 1977-1978, nr. 415/2, 136-150.

Ontwerp van faillissementswet, *Parl.St.* Kamer 1991-1992, nr. 631/13.

Wetsontwerp betreffende het gerechtelijk akkoord, *Parl.St.* Kamer 1995-96, nr. 329/17, 29.

Wetsvoorstel tot wijziging van art. 1 van het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken, *Parl.St. Kamer* 1997-1998, nr. 1311.

Wetsvoorstel tot wijziging van art. 3bis, §4 van het koninklijk besluit nr. 22 van 4 oktober 1934 betreffende het rechterlijk verbod aan bepaalde veroordeelden en gefailleerden om bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen, *Parl.St. Senaat 2007-2008*, nr. 4-787/1.

Nederland

Wetgevende documenten

Wetboek van Strafrecht 3 maart 1881, *Stb.* 1881.

Wet 22 juni 1950 houdende vaststelling van regelen voor de opsporing, de vervolging en de berechting van economische delicten, *Stb.* 1958.

Wet 22 mei 1958 houdende wijziging van de bepalingen betreffende verbeurdverklaring en inbeslagneming, *Stb.* 1958.

Wet 2 juli 1959 houdende regelen, welke aan een aantal rijksbelastingen gemeen zijn, *Stb.* 1959.

Wet 31 maart 1983 houdende herziening van bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de economische delicten en enkele andere wetten in verband met de oplegging van vermogenstransacties, *Stb.* 1983.

Wet 30 mei 1990 inzake invordering van rijksbelastingen, andere dan invoerrechten en accijnzen, *Stb.* 1990.

Vorbereidende documenten

Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2007/2008*, 31 386, nr. 3, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31386-3.html>.

Bestrijding georganiseerde criminaliteit, *Kamerstukken II 2012-2013*, 29 911, nr. 76, [https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/29911-76?resultIndex=63&sorttype=1&sortorder=4](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/29911/kst-29911-76?resultIndex=63&sorttype=1&sortorder=4).

Wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de mogelijkheid van een civielrechtelijk bestuursverbod (Wet civielrechtelijk bestuursverbod), *Kamerstukken II 2013/14*, 34 011, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/34011>.

Advies van de Commissie vennootschapsrecht, *Kamerstukken II 2013-2014*, 34 011, nr. 3, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-373974>.

Rechtspraak

België

Arbitragehof 27 mei 1998, nr. 57/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-057n.pdf>.

Arbitragehof 15 juli 1998, nr. 87/98, <http://www.const-court.be/public/n/1998/1998-087n.pdf>.

Arbitragehof 21 juni 2000, nr. 77/2000, <http://www.const-court.be/public/n/2000/2000-077n.pdf>.

Arbitragehof 20 oktober 2004, nr. 160/2004, <http://www.const-court.be/public/n/2004/2004-160n.pdf>.

Arbitragehof 12 juli 2006, nr. 119/2006, <http://www.const-court.be/public/n/2006/2006-119n.pdf>.

Grondwettelijk Hof 22 november 2007, nr. 144/2007, <http://www.const-court.be/public/n/2007/2007-144n.pdf>.

Cass. 19 februari 1940, *Pas.* 1940, I, 56.

Cass. 28 maart 1974, *Arr.Cass.* 1974, 829-832.

Cass. 11 mei 1977, *Arr.Cass.* 1977, 930-932.

Cass. 19 mei 1994, *Arr.Cass.* 1994, 502.

Cass. 2 juni 1999, *Arr.Cass.* 1999, 763.

Cass. 14 mei 2002, *Arr.Cass.* 2002, afl. 5, 1284

Cass. 14 januari 2004, *Arr.Cass.* 2004, 52-59.

Cass. 17 mei 2005, *RW* 2006-07, afl. 11, 1.

Cass. 20 september 2005, *T. Strafr.* 2006, 16.

Cass. 4 maart 2008, *Pas.* 2008, afl. 3, 608.

Cass. 1 juni 2010, *RW* 2011-12, afl. 4, 228-232.

Nederland

Gerechtshof Amsterdam 12 oktober 2005, ECLI AU4229.

Rechtsleer

BALLON, G.L., COLAERT, V., GEENS, K., STUYCK, J. en TERRY, E., *Inleiding tot het economisch recht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 577 p.

BEKAERT, H., "L'érudition du magistrat et la procédure pénale", *Rev.dr.pén.* 1952-1953, 99-115.

BENOIT-MOURY, A., "L'arrêté royal n°22 du 24 octobre 1934, une réglementation maladroite?" in P. VAN OMMESLAGHE, *Mélanges offerts à Pierre van Ommeslaghe*, Bruxelles, Bruylant, 2000, 325-342.

BIHAIN, L. en NEVE, M., "Des interdictions professionnelles", noot onder Arbitragehof 27 mei 1998 nr. 57/98, *JLMB* 1999, 1368-1380.

BIHAIN, L. en NEVE, M., "Les interdictions professionnelles", in S. BERBUTO, L. BIHAIN, J. DETIENNE, A. JACOBS, F. KÉFER, A. MASSET en C. MEUNIER (eds.), *Le point sur le droit pénal*, Luik, ULg. Formation permanente CUP, 2000, 413 p.

BOSLY, H.- D., "La durée de la peine accessoire de l'interdiction des droits", in F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE en B. SPRIET, *Strafrecht als roeping. Liber amicorum Lieven Dupont*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 301-312.

BRAECKMANS, H., *Vennootschappen, verenigingen en stichtingen*, Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 2008, 761 p.

BRAECKMANS, H. en HOUBEN, R., *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 924 p.

BROECKX, K., *Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding*, Antwerpen, Maklu, 1995, 541 p.

CLEYS, P., "De Kruispuntbank van Ondernemingen en de inschrijving van niet-handelsondernemingen: een evolutie", *T. Fin.R.* 2009, afl. 4, 3-7.

DAUW, P., *Burgerlijk procesrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 529 p.

DE GROOT-VAN LEEUWEN, L.E., VAN KEMPEN, P.H.P.H.M.C., KLAASSEN, C.J.M., SCHLÖSSELS, R.J.N., *Eén procesrecht? Over convergentie en divergentie van het burgerlijk, straf- en bestuursprocesrecht*, Kluwer, 2009, 291 p.

DE NAUW, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 471 p.

DE NAUW, A., *Inleiding tot het algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2010, 220 p.

DE VALK, S.N., *Aansprakelijkheid van leidinggevenden*, Groningen, Kluwer, 2009, 650 p.

DE WILDE, L., "De omzetting van de bijkomende straffen in hoofdstraffen", *RW* 1975-76, 1602-1626.

DE WILDE, L., "Het vernieuwde K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 (wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering)", *RW* 1978-1979, 930-938.

DOORENBOS, D., "Het bestuursverbod", *Ondernemingsrecht* 2008, 422-428.

DOORENBOS, D., "Het civielrechtelijk bestuursverbod voor faillissementsfraudeurs: een ambivalent voorstel", *Ars Aequi* 2014, 19-23.

DOORENBOS, D., "Slecht leiding geven" in S. FRANKEN en T. KELDER, *Sporen in het strafrecht. Liber Amicorum Jan Sjöcrona*, Deventer, Kluwer, 2014, 29-47.

DUPONT, I. en VERSTRAETEN, R., *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven, Acco, 1989, 351 p.

ENSCHEDÉ, Ch.J., *Beginselen van het strafrecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 258 p.

HARVEN, P., noot onder Cass. 19 februari 1940, *RCJB* 1948, 295-302.

HUYBRECHTS, L., "Het beroepsverbod van het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934: een bot zwaard van een blinde justitie", *RW* 1991-1992, 1034-1036.

HUYBRECHTS, L., *Artikel & Commentaar Openbaar Ministerie*, Mechelen, Kluwer, 2014, 178 p.

KOOPS, W.J., "De Hoge Raad over het daderschap van rechtspersonen", *Vennootschap en Onderneming*, 2003, afl. 12, 199.

LEGROS, R., *Voorontwerp van Strafwetboek*, Brussel, Ministerie van Justitie, 1985, 231 p.

MALSCH, M., ALBERTS, W.C., DE KEIJSER, J.W. en NIJBOER, J.F., *Beroepsverboden in Nederland. De strafrechtelijke ontzetting uit beroep of ambt nader bekeken*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2010, 138 p.

MALSCH, M., ALBERTS, W.C., DE KEIJSER, J.W. en NIJBOER, J.F., "Ontzetting uit beroep of ambt. Herleving van een weinig gebruikte straf?", *BJU* 2011, afl. 1, 77-89.

MANSCHOT, R.J., "De ontzetting uit het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden uit het recht om bepaalde beroepen uit te oefenen in het Nederlandse strafrecht" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 341-357.

MATTHIJS, J., "Een dwingende noodzaak: het systematiseren en het opbouwen van een zelfstandig gestructureerd economisch strafrecht en strafprocesrecht", *RW* 1975-76, 386-414.

MEVIS, P.A.M., *Hoofdpijnen van het strafrechtelijk sanctiestelsel*, Deventer, W.E.J. Tjeenk Willink, 1997, 187 p.

MEVIS, P.A.M., *Capita strafrecht. Een thematische inleiding*, Nijmegen, Ars Aequi libri, 2013, 1034 p.

MONSIEURS, A., "De zwaarte van de straf volgens het Hof van Cassatie, het Grondwettelijk Hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens", *NC* 2008, afl. 4, 225-244.

QUARRÉ, P., "Avant-propos – L'interdiction professionnelle en droit pénal Belge" in R. SCREVEN, *L'interdiction professionnelle en droit comparé: liber amicorum Raymond Screvens*, Bruxelles, Nemesis, 1986, 27-39.

RONSE, J., *De vennootschapswetgeving 1973: commentaar van de wet van 6 maart 1973 tot aanpassing aan de eerste E.E.G. Richtlijn van 9 maart 1968*, Gent, Story-Scientia, 1973, 282 p.

ROZIE, J., "Is het onderscheid tussen hoofd- en bijkomende straffen nog gefundeerd?" in F. DERUYCK en M. ROZIE, *Het strafrecht bedreven. Liber Amicorum Alain De nauw*, Brugge, die Keure, 2011, 751-764.

SCHOORENS, G. en WINDEY, B., "Het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934, anno 1999: recente (r)evoluties in het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden", *RW* 1999-2000, 169-188.

SCHOORENS, G., WINDEY, B. en VANMEENEN, M., "Het beroepsverbod: een actuele stand van zaken" in *Faillissement en Reorganisatie*, VIII.C-1 – VIII.C.46.

SCHOORENS, G. en WINDEY, B., "Het beroepsverbod in een notendop" in H. BRAECKMANS, H. COUSEY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 303-317.

SPRIET, B., "Het vennootschaps-beroepsverbod uit het K.B. nr. 22 van 24 oktober 1934 na de wijziging door de wet van 2 juni 1998", in B. TILLEMEN (ed.), *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 189-201.

SPRIET, B., "Het vennootschapsberoepsverbod: van bot en blind naar scherp en bedachtzaam?" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, Ph. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De wet voorbij: liber amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 341-358.

SCREVENS, R., *L'interdiction professionnelle en droit pénal*, Bruxelles, Editions de la librairie Encyclopédique, 1957, 358 p.

TILLEMANN, B., *Bestuur van vennootschappen*, Brugge, die Keure, 2005, 806 p.

TRAEST, P., "Rechtshandhaving door de strafrechter", *RW* 2001-2002, afl. 34, 1225-1236.

VAN BEMMELEN, J.M., *Sanctierecht*, Alphen aan den Rijn, Samsom H.D. Tjeenk Willink, 1990, 328 p.

VAN DOOREN, E., "De gelimiteerde implementatie van het penaal bestuurs- en koopmansverbod", *RW* 2011-12, afl. 4, 228-232.

VANDEBOGAERDE, M., *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 209 p.

VANDER MEULEN, B. en VERCRUYSSSE, D., *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, I, Mechelen, Kluwer, 2007, 667 p.

VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2014, 1378 p.

VANMEENEN, M., "Commentaar bij art. 109-114 Faillissementswet 1997", *OHRA* 2002, afl. 23, 223-230.

VERBRUGGEN, F. en VERSTRAETEN R., *Strafrecht & strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2014, 531 p.

VERHAEGEN, V., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Kortrijk, Heule UGA, 2011, 117 p.

VERHULST, R., *Kruispuntbank van Ondernemingen en ondernemingsloketten*, Mechelen, Kluwer, 2003, 153 p.

VERMANDER, I., "Opheffing minimumduur voor het beroepsverbod voor gefailleerden", *NNK* 2010, afl. 2, 28-32.

VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2012, 1372 p.

Online bronnen

COM (2012) 744 final,

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/juri/dv/com_com%282012%290744_/com_com%282012%290744_ni.pdf.

FOD ECONOMIE, K.M.O, MIDDENSTAND EN ENERGIE, *Neerleggen van de oprichtingsakte bij de griffie van de rechtbank van koophandel*, http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/oprichting/Demarches_entrepreneurs/Depot_acte_constitutif/#.VRQkz_mG964

HET NIEUWSBLAD, "Nederlanders riskeren 12 maanden cel voor faillissementsmisdrijven rond nv Versuz", *Het Nieuwsblad* 22 april 2015, http://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20150422_01643091.

OPENBAAR MINISTERIE, *Het werk van de officier van Justitie*, www.om.nl/organisatie/officier-justitie/@25161/brochure-werk/.

X., *KBO en ondernemingsnummer*, <https://www.zenito.be/nl/kbo-en-ondernemingsnummer>.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden: <i>dura lex sed lex</i>?

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2015**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Henry, Janiek

Datum: **13/05/2015**